

HELSINGIN
KAUPUNGIN
TIETOKESKUS

2010

4

tutkimuksia

KAISA KEPSU
MARI VAATTOVAARA
VENLA BERNELIUS
MIKKO ITÄLAHTI

Vetävä Helsinki

Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien näkemyksiä
seudusta – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma

**TIEDUSTELUT
FÖRFRÅGNINGAR
INQUIRIES**

Kaisa Kepsu, Helsingin yliopisto,
p. - tel. 040 544 8444,
etunimi.sukunimi@helsinki.fi
Timo Cantell, Helsingin kaupungin
tietokeskus, p. - tel. 09 310 73362,
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULK AISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADDRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki,
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

INTERNET

www.hel.fi/tietokeskus/

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR,
DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

P. - tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYyntI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library,
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 9 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

HELSINGIN
KAUPUNGIN
TIETOKESKUS

HELSINGFORS
STADS
FAKTACENTRAL

CITY OF
HELSINKI
URBAN FACTS

2010

tutkimuksia
undersökningar
research series

2010 | 4

KAISA KEPSU
MARI VAATTOVAARA
VENLA BERNELIUS
MIKKO ITÄLAHTI

Vetävä Helsinki

Luovien ja tietointensiivisten alojen
osaajien näkemyksiä seudusta –
kotimainen ja kansainvälinen näkökulma

**KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS**

Magnus Gräsbeck

**KUVIOT
FIGURER
GRAPHS**

Pirjo Lindfors

**TAITTO
OMBRYTNING
GENERAL LAYOUT**

Ulla Nummio

**KANSI
PÄRM
COVER**

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva – Pärm bild – Cover picture:

Helsingin kaupungin aineistopankki / Jouko Vatanane

**PAINO
TRYCKERI
PRINT**

Edita Prima Oy, Helsinki 2010

painettu

ISSN 1455-724X

ISBN 978-952-223-899-3

verkossa

ISSN 1796-7228

ISBN 978-952-223-900-6

Sisällys

Esipuhe	5
Förord	7
Preface	9
1 Johdanto	13
2 Helsingin kehityspolku johtavaksi tietotaloudeksi	21
2.1 Helsingin nousu ICT-metropoliksi	21
2.2 Verkostoitumisen traditio	25
2.3 Kansallinen panostus koulutukseen	26
2.4 Helsingin kehityspolku eurooppalaisessa vertailussa	27
3 Onko Helsinki vetovoimainen? Syitä osaajien ja yritysten sijaintipäätöksiin pääkaupunkiseudulla	33
3.1 Henkilökohtaisten yhteyksien merkitys kaupungissa asumiseen	34
3.2 Osaajat tarvitsevat tiheitä työmarkkinoita	37
3.3 Pehmeät tekijät sitovat kaupunkiin	41
3.5 Tunnettavuuden puute vähentää kansainvälistä vetovoimaa	43
4 Asuminen seudun erityiskysymyksenä	47
4.1 Asuinalue on tärkeä pääkaupunkiseudun osaajille	47
4.2 Asuminen on osaajien suurin huolenaihe	50
4.3 Kallista, yksipuolista ja liian vähän?	53
5 Helsingin vahvuudet ja haasteet	59
5.1 Osaava työvoima ja laajat kotimaiset työmarkkinat	59
5.2 Toimiva, turvallinen ja vihreä kaupunki	61
5.3 Haasteet	63
6 Luovuuden kaupunkipolitiikka: Julkinen sektori osaajia ja yrityksiä tukemassa	67
6.1 Kilpailutekijöiden seudullinen merkitys	67
6.2 Kilpailukyky poliittisessa kentässä	71
6.3 Seudullisen päätöksenteon uusia linjoja	73
7 Yhteenveto ja keskustelu	79
Sammandrag och diskussion	84
Summary and discussion	89
Kirjallisuus	94

Esipuhe

Tämä tutkimus esittelee Helsingin ja pääkaupunkiseudun kilpailukykyä niin sanotuilla tietointensiivisillä ja luovilla toimialoilla. Tulokset saatiin osana yli neljän vuotta kestänyttä kansainvälistä ACRE-hanketta, jossa vertailtiin 13 kaupunkiseutua eri puolilta Eurooppaa.

Tutkimuskokonaisuudessa on selvitetty muun muassa pääkaupunkiseudun houkuttelevuutta osaavalle työvoimalle ja yrityksille. Kysymykset osajien muuttopäätöksistä ja yritysten sijoittumisesta ovat olleet tässä keskeisiä. Myös osajien tapa elää ja liikkua kaupungissa on ollut tutkimuksen kohteena. Helsingin vetovoimaa on selvitetty kolmelta pääkaupunkiseudulla toimivalta kohderyhmältä: kotimaisilta osaajilta, ulkomailta tulleilta kansainvälisiltä osaajilta sekä alan keskeisiltä yritysjohtajilta.

Tässä tutkimushankkeessa osajien mielipiteiden ja näkemysten selvittäminen juuri pääkaupunkiseudulla on erityisen tärkeää ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin, seudun taloudellinen kasvu on jo pian kahden vuosikymmenen ajan nojannut poikkeuksellisen merkittävästi ns. ”uuden talouden” toimialojen kasvuun. Toisekseen, tarkastelluilla tietointensiivisillä ja luovilla toimialoilla työskentelevät muodostavat peräti kolmanneksen koko pääkaupunkiseudun työvoimasta. Osuus on vertailukaupungeista korkein Amsterdamin ja Münchenin jäädessä seuraaville sijoille.

Luovilla ja tietointensiivisillä toimialoilla toimivat osaajat ovat hyvin työorientoituneita kautta Euroopan, näin myös Helsingin seudulla. Tuloksemme kuitenkin kertovat, että joiltain osin Helsingin osaajilla on poikkeava elämäntyyli verrattuna muihin eurooppalaisiin metropoleihin. Erot näyttäisivät liittyvän työn ulkopuoliseen aikaan ja elämäntyyliin. Helsingin osaajista vain kymmenesosa käy viikoittain pubissa tai baarissa, kun muissa kaupungeissa näin tekee melkein puolet vastaajista. Helsingin tuloksissa korostuvatkin asuminen ja koti työn vastapainona.

Tuloksissa korostuu Helsingin erityispiirre julkisten ja yksityisten toimijoiden verkostojen rakentajana ja ylläpitäjänä. Verkostoilla oli suuri merkitys myös tämän tutkimuksen eri vaiheissa, niinpä yhteistyö Helsingin yliopiston ja Helsingin kaupungin välillä on ollut tärkeää koko tutkimuksen ajan.

Tutkimuksen tuloksia on raportoitu useissa kansainvälisissä julkaisuissa, mutta tässä Helsingin kaupungin tietokeskuksen sarjassa julkaistava tutkimus on ensimmäinen kattava suomenkielinen julkaisu saaduista tuloksista.

Helsingissä joulukuussa 2010

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

Mari Vaattovaara
kaupunkimaantieteen professori
Helsingin yliopisto

Förord

Föreliggande studie behandlar Helsingfors och dess metropolområdes konkurrenskraft inom s.k. kunskapsintensiva och kreativa näringsgrenar utgående från resultaten av det fyraåriga internationella projektet ACRE, som jämfört 13 europeiska stadsregioner.

Forskningsprojektet har bl.a. utrett hur attraktiv vår metropolregion är för experter och företag inom den kunskapsintensiva och kreativa sektorn. Frågeställningar kring flyttbeslut och val av lokalisering av företag har stått i fokus. Studien har också sett på experternas boendepreferenser och rörlighet i staden. Intervjuerna och en enkät gjordes med tre kategorier av experter: finländska proffs inom kunskaps- och kreativitetssektorn, utländska dito, samt viktiga företagsledare inom branschen.

Att i detta forskningsprojekt gå ut och sondera expertåsikter i just Huvudstadsregionen är särskilt viktigt av åtminstone två orsaker. För det första har den ekonomiska tillväxten i regionen redan i tvenne årtionden vilat exceptionellt starkt på tillväxt inom den s.k. nya ekonomin. För det andra utgör de som jobbar inom kunskapsintensiva och kreativa näringar rentav en tredjedel av hela arbetskraften i Huvudstadsregionen. Andelen är störst i alla de jämförda städerna, med Amsterdam och München på andra resp. tredje plats.

I hela Europa är de experter som fungerar inom de kreativa och kunskapsintensiva branscherna mycket arbetsorienterade, så även i Helsingforsregionen. Men studiens iakttagelser ger vid handen att experterna i Helsingfors i vissa avseenden har en annan livsstil än i övriga europeiska metropoler. Det handlar om skillnader i fritidsbeteende och livsstil. I Helsingforsregionen går bara var tionde kunskapsintensiv expert på pub eller bar varje vecka, men i de övriga städerna gör nästan hälften det. I rönen för Helsingfors betonas boende och hem som motvikt till arbetet.

Rönen visar Helsingfors som ett ställe där nätverk mellan offentliga och privata instanser byggs upp och upprätthålls. Även i denna utrednings olika skeden spelade nätverken en viktig roll, och samarbetet mellan Helsingfors universitet och Helsingfors stad har varit viktigt under hela forskningsprocessen.

Rapportering om resultaten har förekommit i många internationella publikationer, men föreliggande finska version som nu publiceras av Faktacentralen är den första heltäckande finskspråkiga rapporten om forskningens resultat.

Helsingfors, december

Timo Cantell
forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

Mari Vaattovaara
professor i urban geografi
Helsingfors universitet

Preface

Drawing on the findings of the four-year international ACRE project, which compares 13 European city regions, the present study analyses the competitiveness of Helsinki and its metropolitan region in the so-called knowledge-intensive and creative industries.

The research has analysed how attractive our metropolitan region is to experts and enterprises in the knowledge-intensive and creative sector. Issues relating to business location and related migration have been in focus. The study has also looked at the housing preferences and mobility of experts in the city. Interviews and a survey study were made with three target groups, namely Finnish as well as foreign professionals in the knowledge and creativity sector, and thirdly, important business managers in the sector.

Studying experts' opinions in the Helsinki Metropolitan Area is important for at least two reasons. First, economic growth in the area has, for two decades already, relied exceptionally firmly on growth in the so-called new economy. Second, those working in knowledge-intensive and creative industries make up no less than one-third of the entire labour force of the area. Helsinki has the highest proportion among the cities compared, with Amsterdam and Munich ranking second and third.

In Europe on the whole as well as in the Helsinki Region, experts working in the creative and knowledge-intensive sectors are very work-oriented. But the study shows that these people have a slightly different life-style in Helsinki than in other European metropolises. It is primarily a matter of leisure behaviour and preferences: whereas in the other cities on average nearly half of these creative knowledge workers went to a pub or bar on a weekly basis, only one in ten did in Helsinki. In the findings about Helsinki, housing and home stood out as counterweights to work.

The findings show Helsinki as a place where networks between public and private actors are built and maintained. In the various phases of the present study, too, networks played an important role, and the collaboration between the University of Helsinki and the City of Helsinki was important throughout the research process.

Reports on the findings have been seen in many international publications, but the present Finnish version now published by Helsinki City Urban Facts is the first comprehensive Finnish-language report on the findings of the study.

Helsinki, December 2010

Timo Cantell
Research Director
City of Helsinki Urban Facts

Mari Vaattovaara
Professor of urban geography
University of Helsinki

Kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Ari Leppä.

"Kriittinen resurssi firmassa ovat osaavat työntekijät, mitään muuta firmalla ei ole"
Yritysjohdaja, ICT, 2008

Ylempi kuva: Helsingin kaupungin matkailu- ja kongressitoimiston materiaalipankki/Ewan Bell. Alempi kuva: Kaisa Kepsu.

1 Johdanto

Uuden talouden on nähty tukevan globalisaation voimistumista, mutta samalla myös korostavan paikallisten sijaintitekijöiden ja ominaispiirteiden merkitystä. Kaupunkien ja kaupunkiseutujen merkitys on kasvanut osana kansainvälistyvää taloutta ja kiristyvää ylikansallista kilpailua. Tältä perustalta kysymys kaupunkiseutujen kilpailukykyä lisäävistä paikallisista erityispiirteistä ja niiden merkityksestä on ajankohtaisen tutkimuksen ytimessä. Tässä yhteydessä elinympäristön ”pehmeiden” sijaintitekijöiden, kuten paikan suvaitsevuuden ja kaupunkien mukavuuksien puolestapuhujat ovat Richard Floridan (2002) johdolla keränneet korostettua huomiota. Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin ollut melko kriittinen näille yksinkertaistetuille näkemyksille, jotka ovat muotoutuneet pohjoisamerikkalaisesta yhteydestä. Sen sijaan painotetaan kansainvälisten kaupunkivertailujen ja historiallisten kehityskulkujen ymmärtämisen ja hyödyntämisen merkitystä.

Inhimillinen pääoma ja tietotaito ovat kaupunkiseudun toiminnan näkökulmasta keskeinen osa kilpailukykyistä innovaatioympäristöä. Korkeasti koulutetusta, luovasta työvoimasta eli osaajista käydään kilpailua, ja sen takia pyrkivät kaupungit ja kaupunkiseudut kehittymään vetovoimaisina elinympäristöinä. Useat tutkimukset ovat osoittaneet kuinka yritykset seuraavat sinne missä osaajat ovat. Kaupunkiseutu pystyy tukemaan luovan ja tietointensiivisten alojen kehitystä vastaamalla osaajien tarpeisiin.

Olemme neljän vuoden ajan tutkineet pääkaupunkiseudun kilpailukykyä erityisesti ns. tietointensiivisillä ja luovilla toimialoilla. ACRE (Accommodating Creative Knowledge – Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union) – hankkeessa, joka on eräs EU:n 6. puiteohjelman suurimmista tutkimushankkeista, olemme jäsentäneet Helsingin vetovoimaa ja kilpailukykyä eri toimijoiden näkökulmista. Mukana hankkeessa on Helsingin lisäksi ollut 12 muuta eurooppalaista kaupunkia (Kartta 1). Tutkimuksen tarkoituksena on muun muassa selvittää kuinka houkutteleva Helsinki ympäristökuntineen on osaavalle työvoimalle ja yrityksille? Mihin perustuvat osaajien muuttopäätökset ja yritysten sijoittuminen? Mitkä ovat heidän suurimmat huolensa? Helsingin seudun vetovoimaa on selvitetty kolmelta pääkaupunkiseudulla toimivalta kohderyhmältä: kotimaisilta osaajilta, ulkomailta tulleilta kansainvälisiltä osaajilta sekä alan yritysjohtajilta

(Taulukko 1). Tutkimuksen eri osissa on vuosien 2007–2010 aikana kartoitettu:

- a) osajien mielipiteitä Helsingin seudusta työ- ja asuinympäristönä
- b) yritysjohtajien kokemuksia ja odotuksia Helsingin seudusta toimintaympäristönä
- c) ulkomaisten huippuosajien kokemuksia ja näkemyksiä seudulla asumisesta ja työssäkäynnistä

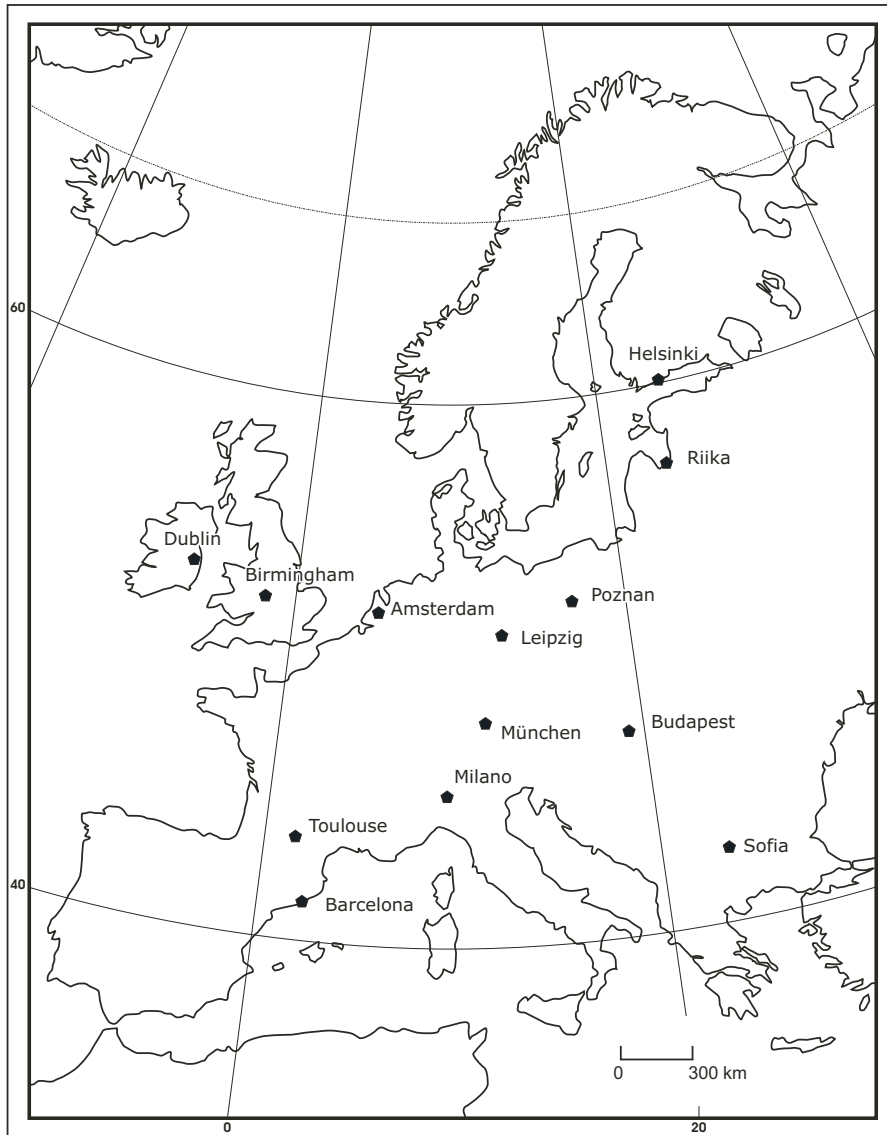
Jokaiseen kohderyhmään valikoitiin mahdollisimman edustava otos tieteilijöiltä ennalta määrättyiltä toimialoilta, jotka olivat samat kaikissa kaupungeissa joissa tutkimusta tehtiin. Toimialat selviävät tarkemmin taulukosta 1. Tältä pohjalta on ollut mahdollista tehdä kiinnostavaa kansainvälistä vertailua, ei ainoastaan tilastollisten lukuarvojen vaan myös toiminnallisten ja kokemuksellisten ulottuvuuksien osalta. Toimialojen määrittely luovuuden mukaan on luonnollisesti vaikeaa (katso esim. Alanen 2007), mutta se on ollut kansainvälisen vertailun kannalta välttämätöntä. Lisäksi on haastateltu keskeisiä asiantuntijoita eri toimialoilta sekä seudullista ja valtakunnallista poliittista ja virkamiesjohtoa.

Tutkimushankkeessamme ns. osajien mielipiteiden ja näkemysten selvittäminen on erityisen tärkeää juuri pääkaupunkiseudulla ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin tutkimuksessa määritellyillä tarkastelemillamme tietointensiivisillä ja luovilla toimialoilla työskentelevät muodostavat kolmanneksen koko pääkaupunkiseudun työvoimasta (taulukko 2). Osuus on vertailukaupungeista korkein muun muassa Amsterdamin ja Münchenin jäädessä seuraaville sijoille. Toisekseen seudun taloudellinen kasvu on jo pian kahden vuosikymmenen ajan nojannut poikkeuksellisen vahvasti valittujen ns. ”uuden talouden” toimialojen kasvuun (Vaattovaara & Kortteinen 2003; Castells & Himanen 2001).

Helsinki on kansainvälisestikin kiintoisa tutkimuskohde. Helsingin seutu on menestynyt hyvin useissa erilaisissa kansainvälistä kilpailukykyä arvioivissa vertailuissa. Myös ACRE-hankkeen vertailuasetelman tuottama yleinen tulos oli samansuuntainen (taulukko 2). Kuten mainittu, tietoyhteiskuntamallin esimerkkinä pidetty Helsingin seutu näyttäytyi kaupunkiseutujen vertailussa toimialarakenteensa osalta kaikkein tietointensiivisimpänä ja luovimpana kaupunkiseutuna. Vaikka luokittelun perusteisiin on hyvä suhtautua kriittisesti, tulos yhtä kaikki varsin kiinnostava.

Tutkimuksen tuloksia on raportoitu useissa erillisissä raporteissa ja tiedeellisessä artikkelissa (tietoruutu 1). Tämä on kuitenkin ensimmäinen kattava suomenkielinen julkaisu hankkeemme tuloksista

Kartta 1. ACRE-tutkimushankkeessa mukana olleet 13 kaupunkiseutua

Taulukko 1. ACRE-tutkimuksen kohderyhmät ja aineisto

Kohderyhmä	Kotimaiset osaajat	Yritysjohdajat	Kansainväliset osaajat	Kaupunkipolitiikka
Tavoite	Selvittää pääkaupunkiseudun vetovoimaa kotimaisille osaajille	Selvittää pääkaupunkiseudun vetovoimaa ja sijoittumiseen vaikuttavia tekijöitä alan yrityksille	Selvittää pääkaupunkiseudun vetovoimaa kansainvälisille osaajille	Selvittää miten luovat alat ja osaajat otetaan huomioon kaupunkipolitiikassa ja strategioissa
Empiirinen aineisto	Kysely kotimaisille osaajille (N=227)	Teemahaastatteluja yritysjohdajien kanssa (N=17) Asiantuntijahaastatteluja (N=3)	Teemahaastatteluja kansainvälisten osaajien kanssa (N=25) Asiantuntijahaastatteluja (N=5)	Teemahaastatteluja asiantuntijoiden ja keskeisten päättäjäien kanssa (N=4)
Aineisto kerätty	Syksy 2007	Kevät 2008	Syksy 2008	Talvi 2010
Kohderyhmien alat	Luovat: ohjelmisto, mainonta, elokuva ja video, radio ja tv, muotoilu Tietointensiiviset: rahoitus, T&K, korkeakoulutus, laki	Luovat: elokuva ja video, radio ja tv, tietokonepelit, websuunnittelu Tietointensiiviset: ohjelmisto, liiketoiminnan ja liikkeenjohdon konsultointi	Luovat: muotoilu, musiikki Tietointensiiviset: ICT, korkeakoulutus, markkinointi, liiketoiminnan konsultointi	

Taulukko 2. Työllisyys luovilla ja tietointensiivisillä aloilla ACRE-tutkimuksen kaupungeissa (Musterd & Gritsai 2010) *

Kaupunkiseutu	Työllisyys "luovilla" aloilla, %	Työllisyys tietointensiivisillä aloilla, %	Työllisyys yhteensä "luovilla" ja tietointensiivisillä aloilla, %
Helsinki	13	18	31
Milano	14	17	31
Riika	6	23	29
München	8	21	29
Budapest	13	16	29
Sofia	8	19	27
Amsterdam	8	18	26
Birmingham	6	19	25
Leipzig	9	16	25
Toulouse	6	16	22
Barcelona	12	10	22
Dublin	11	10	21
Poznan	7	11	18

*Tiedot kerätty 2000–2006 kansallisista tilastoista

Tietoruutu 1. ACRE-hankkeen puitteissa julkaisemamme tutkimukset

- Vaattovaara, M, V. Bernelius, K. Kepsu & E. Eskelä (2010). Creative knowledge and local policies in Helsinki. How to enhance the city's competitiveness. ACRE report WP10.5. AISSR, Amsterdam.
- Martin-Brelot, H. & K. Kepsu (2010). Changing specialisations and single sector dominance: Helsinki and Toulouse. Teoksessa Musterd, S. & A. Murie (toim.) Making Competitive Cities: Pathways, Actors and Policies, 113–134. Wiley-Blackwell.
- Chapain, C.A., Stachowiak, K. & Vaattovaara, M. (2010). Beyond cluster policy: Birmingham, Poznan and Helsinki. Teoksessa Musterd, S. & A. Murie (toim.) Making Competitive Cities: Pathways, Actors and Policies, 263–285. Wiley-Blackwell.
- Kepsu, K. & M. Vaattovaara (2009). Riittääkö Helsingin vetovoima? Luovien alojen osajat vastaavat. Tieto ja trendit 8/2009: 35–37. Tilastokeskus.
- Kepsu, K. & M. Vaattovaara (2009). Osajien ja yritysten kannalta kilpailukykyinen Helsinki. Kvartti 1/09: 17–28. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vaattovaara, M. (2009) The emergence of the Helsinki Metropolitan Area as an international hub of the knowledge industries. Built Environment 35 (2): 196–203.
- Vaattovaara, M., V. Bernelius, K. Kepsu & E. Eskelä (2009). Helsinki: An attractive hub of creative knowledge? The views of high-skilled employees, managers and transnational migrants. ACRE Report 8.5. AMIDSt, Amsterdam.
- Kepsu, K. & M. Vaattovaara (2008). Location factors of creative companies in the Helsinki Metropolitan Area. The managers' view. ACRE report WP6.5. AMIDSt, Amsterdam.
- Kepsu, K. & M. Vaattovaara (2008). Creative knowledge in the Helsinki Metropolitan Area. Understanding the attractiveness of the metropolitan region for creative knowledge workers. ACRE report WP5.5. AMIDSt, Amsterdam.
- Inkinen, T. & M. Vaattovaara (2007). Technology and knowledge-based development. Helsinki metropolitan area as a creative region. Pathways to creative and knowledge-based regions. ACRE report WP2.5.

Tutkimuksessamme on kolme erillistä osiota, joista ensimmäinen liittyy Helsingin historialliseen kehityspolkuun. Helsingin seutu on viime vuosikymmenten aikana ollut kansainvälisesti vertaillen erikoisen voimakas tietointensiivisten ja luovien toimialojen kasvukeskus. Olemme luvussa kaksi pyrkineet jäsentämään tätä nopeaa käännettä ja etsimään keskeisiä historiallisia syitä Suomen menestykselle uudessa globaalissa tietotaloudessa. Helsingin seudun asema Suomessa on vahva, eikä näköpiirissä ole kansallista haastajaa, joka voisi tarjota riittävän työmarkkinapohjan. Myös kansainvälisesti vertaillen tilanne Helsingin seudulla näyttää varsin hyvältä. Seutu on onnistunut vahvistumaan osana uuden talouden nousua, pääosin kotimaisin voimin, maassa korkeasti koulutetun työvoiman avulla.

Tutkimuksemme seuraavassa osiossa selvitämme kohderyhmiemme näkemyksiä pääkaupunkiseudulla asumisesta ja työskentelemisestä. Luvussa kolme tarkastelemme ensin mikä vetää kotimaisia osajia pääkaupunkiseudulle, mikä saa kansainväliset osajat muuttamaan ulkomailta Helsinkiin ja mit-

kä tekijät vaikuttavat alan yritysten sijaintipäätöksiin seudulla. Vetotekijöissä korostuvatkin henkilökohtaiset yhteydet seutuun sekä työhön ja uramahdollisuuksiin liittyvät syyt, kun taas ns. pehmeät tekijät vaikuttavat siihen että osaajat jäävät kaupunkiin. Sekä osaajat että yritykset ovat varsin tyytyväisiä seudun tarjoamiin mahdollisuuksiin ja elämänlaatuun, mutta heillä on yksi huoli ylitse muiden – asuminen. Osaajien elämäntapa näyttää rakentuvan haastavan ja aikaa vievän työn ja sen vastapainona kodin ympärille, ja osajilla onkin korkeat vaatimukset asumisen tasolle ja naapuruston viihtyvyydelle. Myös yritysjohton näkökulmasta asuminen on siksi hyvinkin keskeistä. Yritysjohtoon kuuluvat haastateltavat selvästi sekä pohtivat että ymmärtävät työntekijöiden asumisvalintoja ja tähän liittyvää harkintaa, ja tällä puolestaan oli selvä vaikutus yrityksen sijaintipäätöstä tehtäessä. Kuten eräs keskisuuren ICT-alan toimitusjohtaja toteaa – ”*Kriittinen resurssi firmassa ovat osaavat työntekijät, mitään muuta firmalla ei ole*”. Asumista tarkastelemme tarkemmin luvussa neljä. Tutkimuksemme tuloksissa esiin nousee asumisen keskeisimmät ongelmat: sen kalleus ja laadullinen yksipuolisuus. Luvussa viisi tarkastelemme vielä erikseen pääkaupunkiseudun vahvuuksia ja haasteita. Luku toimii eräänlaisena yhteenvetona siitä miten osaajat ja yritysjohtajat kokevat pääkaupunkiseudulla asumisen ja toimimisen. Asumisen ongelmista huolimatta seutu vaikuttaa osaajien mielestä verrattain vetovoimaiselta.

Tutkimuksen viimeisessä osiossa peilataan tutkimuksemme tuloksia kaupunkipolitiikkaan. Tarkastelemme luvussa kuusi miten luovat alat sekä osaajien toiveet ja vaatimukset otetaan huomioon kaupunkipolitiikassa ja strategioissa. Kiintoisa havainto on, että politiikkatoimet ovat kohdistuneet tutkimuksessamme keskeiseksi nostamiimme vetotekijöihin. Esimerkiksi Aalto-yliopiston luomisella on pyritty kohentamaan koulutuksen tasoa pääkaupunkiseudulla ja Design-pääkaupunkinimitys vuodelle 2012 on avaus Helsingin tunnettavuuden parantamiseksi.

Lopuksi, luvussa seitsemän, vedämme yhteen tutkimuksemme tulokset ja keskustelemme niiden merkityksestä pääkaupunkiseudun tulevalle kehitykselle.

Kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/
Mika Lappalainen.

“[...] meidän yksi vahvuus, ainakin on ollut tämä mitä Leo van der Berg nimittää metropolialueen ‘organisointikyvyksi’. Eli miten yli sektori- ja hallintorajojen, vaikka ollaan kilpailijoita, voidaan kuitenkin olla yhteistyössä. [...] Sitten meillä on yliopistojen ja yritysten välinen yhteistyö, joka on kilpailukyyn kannalta ihan avainasia... se on meillä maailman paras... tai sanotaan nyt ainakin Euroopan paras. [...] Se kyllä ihan oikeasti on iso vahvuus tulevaisuuttakin ajatellen.”
Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Ylempi kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Mika Lappalainen. Alempi kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Seppo Laakso.

2 Helsingin kehityspolku johtavaksi tietotaloudeksi

Tässä luvussa tarkastelemme pääkaupunkiseudun ICT-vetoista menestystarinaa sen historiallisen kehityspolun kautta. Kehityspolkujen näkökulmasta kaupunkiseutujen menestystekijät asettuvat osaksi jopa vuosisataista jatkumoa – ajassa muuttunutta ja kehittyntä rakenteellista ja sosiokulttuurista toimintaympäristöä sekä esimerkiksi geopolittista asemaa. Vaikka taloudellinen murros tietoyhteiskunnaksi on koettu Suomessa tapahtuneen hyvin äkkiä, ovat useat Helsingin menestystekijöistä jo olleet kaupunkiseudulla olemassa pitkänkin aikaa. Luvun päätteeksi Helsingin rakenteelliset ja kulttuuriset edellytykset asetetaan vertailuun muiden ACRE-hankkeen eurooppalaiskaupunkien kanssa.

2.1 Helsingin nousu ICT-metropoliksi

Historiallisten kehityspolkujen merkitys kaupunkiseutujen vahvuuksien rakentumisessa on viime aikoina herättänyt kasvavaa kiinnostusta, ja ne ovatkin olleet ACRE-hankkeen yksi keskeisimmistä tutkimuskysymyksistä. Olemme tutkimuksessamme pyrkineet jäsentämään mitkä tekijät ja olosuhteet ovat vaikuttaneet siihen, että Helsinki on kehittynyt yhdeksi ”uuden talouden” menestyjäksi, joka on sijoittunut hyvin korkealle monessa kansainvälisessä kilpailukyky ja innovaatio -mittauksissa.

Helsingin kasvua keskikokoiseksi eurooppalaiseksi metropolialueeksi selettävät osin kaupungin historialliset lähtökohdat. Helsingistä tuli pääkaupunki vuonna 1812. Tämä loi institutionaalisen perustan Helsingin nousulle luonnollisen kansallisen johtajan asemaan kaikilla talouden ja kulttuurin aloilla. Pääkaupunkiasemansa myötä Helsingin historiassa alkoi uusi vaihe, nopea kasvu hallintokaupunkina. Vuosisadan lopulta alkaen teollistuminen kiihdytti Helsingin kasvua. Kaupungin väkiluku ylitti silloisen kansainvälisen suurkaupunkimääritelmän alarajan, 100 000 asukasta 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä. Kansallinen kaupungistumisen historiamme on kuitenkin verrattain lyhyt. Muissa Euroopan kaupungeissa vastaava kehitys oli saavutettu jo paljon aikaisemmin.

Pääkaupunki Helsinki oli itsestään selvä sijoituspaikka kansallisille kulttuuri-instituutioille, ja niinpä se on 1800-luvulta alkaen ollut Suomen kult-

Ilmakuva Helsingin kantakaupungin laitamilta Vanhakaupungista koilliseen. Kuvassa havainnollistuu niin pääkaupunkiseudun nuorelle yhdyskuntarakenteelle tyypillinen esikaupunki- ja lähiövaltaisuus, kuin myös luonnonläheisyys, kaupungin keskeinen vetovoimatekijä.

Kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki / Skyfoto: Sami Kurikka.

tuurielämän selvä keskus. Pääkaupunkiseudun historiallinen asema myös korkeakoulutuksellisena keskuksena on kiistaton. Suomen suurimmilla ja vanhin yliopisto, Helsingin yliopisto perustettiin Turussa vuonna 1640 ja siirrettiin Helsinkiin 1828. Niin ikään Teknillisen korkeakoulun juuret ovat 1800-luvulla. Nämä perinteiset ja laadukkaat yliopistot liittyvät keskeisesti pääkaupunkiseudun ICT-klusterin syntyyn johtaneeseen kehityspolkuun. Toisaalta myös poliittisella päätöksenteolla voi olla kauaskantoiset seuraukset. Senaatti päätti Venäjän vallan alaisuudessa yksityistää puhelintoiminnot vuonna 1879, pitääkseen ne paikallisessa omistuksessa ja kontrollissa. Samalla kotimaiset puhelintekniikan markkinat avautuivat kansainvälisille yrityksille. Vain vuosikymmen sen jälkeen kun Bell patentoi puhelimen, Suomessa oli monta kilpailevaa puhelinvalmistajaa, sekä kansallisia että kansainvälisiä. Itsenäisyyden jälkeen perustettiin yksityisten puhelinfirmojen ohelle julkinen puhelintoimija, joka vastasi kaukopuheluverkoista. Avoin kilpailu alkoi siivittää alan teknisiä innovaatioita. Tämän on katsottu merkittävästi edistäneen ICT-innovaatioympäristön varhaista muodostumista (Vaattovaara 2009, Sabel & Saxenian 2008, Steinbock 2006, Steinbock 2004). Myös esimerkiksi se seikka, että Suomi omaksui ensimmäisten joukossa NMT ja sitten GSM teknologian josta sittemmin muodostui 'voittava

teknologia’ on yksittäinen tapahtuma joka on vaikuttanut siihen, että Suomesta kehittyi yksi maailman johtavista matkapuhelinmaista (Rouvinen & Ylä-Anttila 2003, Martin-Brelot & Kepsu 2010).

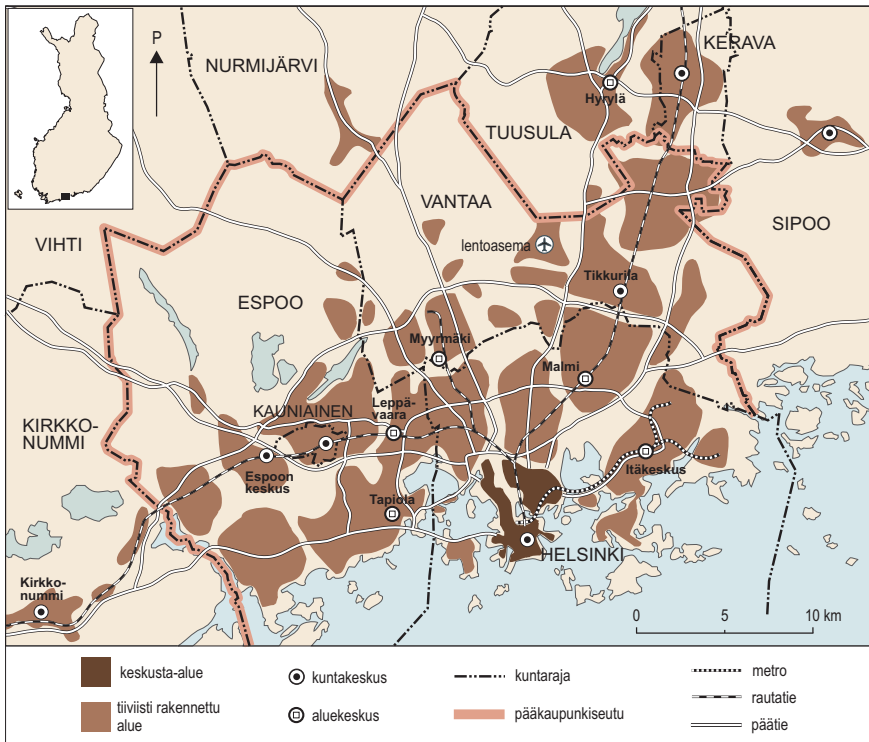
Helsingin kasvu 1900-luvulla ei ole kuitenkaan ollut lineaarista. Suomi pysyi varsin köyhänä ja luontoistaloudesta riippuvaisena aina 1950-luvulle saakka, rakennemuutoksen patouduttua erityisesti sotien vuoksi. Siirtyminen agraariyhteiskunnasta tietointensiiviseen yhteiskuntaan 1900-luvun jälkipuoliskolla hakee nopeudessaan vertaistaan Länsi-Euroopassa. Suomen taloudellinen nousu, ja nopea kaupungistuminen alkoi vasta 1950-luvulla. Rakennemuutos, yhdessä hyvinvointivaltion rakentumisen kanssa saatiin läpivietyä poliittisessa ohjauksessa, konsensus henkisesti. Modernisaatiopoliitiikan ensi vaiheessa korostuivat julkiset teolliset investoinnit, mutta 1960-luvulta alkaen alkoi suuri maisemassa lähiöitymisenä ja kaupungistumisena näkyvä rakennemuutos. Nimenomaan pääkaupunkiseutu, ei enää yksinomaan Helsingin kaupunki, oli merkittävä Suomen 1960- ja 1970- lukujen maaltamuuttoaallon vastaanottaja. Samalla metropolin ennätysnopea kasvu ohjattiin hallitsevasti lähiöihin. Samalla alkoi määräytyä nykyisen metropolin alue esikaupunkeineen. (kartta 2, kuva 1). Kuten tulemme näkemään, tutkimuksemme osaajat arvostavat tilavaa, esikaupunkimaista asumista, mikä asettaa haasteita seudulla liikkumiselle.

Suomen viimeisin teknis-taloudellinen vallankumous, huipputekninen murros, on ollut kaupungistumisen ja perusteollistumisen tapaan hyvin nopea prosessi. Muutos alkoi, kun Suomen elinkeinoelämä syöksyi 1990-luvun alussa Länsi-Euroopan syvimpään lamaan. Tätä leimasi vakava pankkikriisi ja työttömyyden samanaikainen nousu.

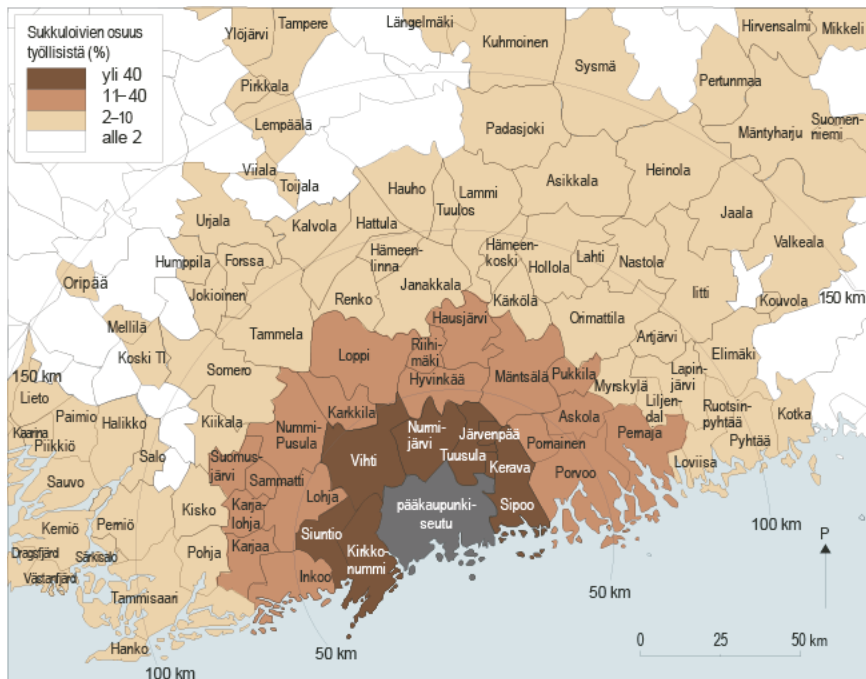
Suomi kuitenkin toipui lamasta nopeasti. Hyvinvointivaltion rakenteilla sekä julkisen sektorin toimintatavalla oli sekä lamasta toipumisessa että sen yhteydessä tapahtuneissa talouden restrukturaatioprosesseissa hyvin keskeinen rooli. Laman aikana syntyi nopeasti laaja konsensus tietointensiivisestä vallankumouksesta uuden taloudellisen nousun kivijalkana, jolle tietä pohjusti hyvinvointivaltioajattelulle keskeisellä tasa-arvoisella koulutuksella luotu väestön korkea koulutustaso.

Helsingin seudun kuntien strategiseksi linjaukseksi omaksuttiin 1990-luvun laman aikana näkemys koulutuksesta, tieteestä ja innovaatioista seudun tulevaisuuden taloudellisina vahvuusalueina (Holstila 2005). Jaetun vision ja tavoitteiden siivittämänä nousu oli nopeaa. Nokian johtaman ICT-klusterin vetämänä Helsinki on 1990-luvulta alkaen kuulunut Euroopan nopeimmin kasvaviin metropolialueisiin. Seudun työllisyys kasvoi esimerkiksi 1990-luvun lopussa 4 prosenttia vuodessa. Länsi-Euroopan syvimmästä lamasta nousseen Suomen makrotaloudellinen suorituskyky oli 1990-luvun lopussa Euroopan vahvimpia, ja sen positiivinen kehitys osui yhteen talouden ICT-vetoisen rakennemuutoksen kanssa. Kuten olemme aiemmin todenneet, vuonna 2004 peräti 30,5 prosenttia työntekijöistä työskenteli aloilla jotka

Kartta 2. Pääkaupunkiseudun aluerakenne 2000-luvulla ja työmatkasukkulointi lähikunnista pääkaupunkiseudulle 2004

Lähde: Helsingin yliopiston maantieteen laitos, Harry Schulman

Lähde: YTV/HSY 2007

ACRE-hankkeessa luokiteltiin luoviksi tai tietointensiivisiksi. Myös muissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia lukuja (esim. Florida & Tinagli, 2004). Tämä oli eräs korkeimmista luvuista Euroopan metropolialueiden joukossa.

Haluamme tutkimuksessamme korostaa kahta päätekijää Suomen ja Helsingin nopean tietotaloudellisen kehityksen keskeisinä vaikuttimina: 1) kansallinen verkostoituminen ja konsensusuhengen traditio ja 2) hyvinvointivaltion kansallinen panostus koulutukseen. Luonnollisesti merkittävä taustatekijä on myös, että Helsingillä on ylivoimainen ykkösasema pienen maan monipuolisena ja kansallisesti vetovoimaisena keskuksena.

2.2 Verkostoitumisen traditio

Verkostoitumisen ja suurten konsensusuhenkisten linjapäätösten historiallinen perinne on suomalaisen yhteiskunnan erikoispiirre ja merkittävä rakenteellinen tekijä meille tyypillisten nopeiden yhteiskunnallisten muutosten takana. (Allardt, 1964; Alapuro, 1994) Näiden kansallisen erityispiirteiden voidaan nähdä kumpuavan nuoren kansakunnan poliittisen yhtenäisyyden tarpeesta, jota ovat luoneet erityisesti vuosien 1918 ja 1939–1945 sodat ja Suomen toisen maailmansodan jälkeinen geopoliittinen asema kahden suurvallan välissä. Kansalliseen integraatioon on pyritty erityisesti konsensusuhakuisen päätöksenteon kautta, jonka perustana on ollut poliittinen ja sosiaalinen verkostoituminen suomalaisen eliitin kaikkien ryhmien välillä. Toisin sanoin, verkostoituminen näiden eliittien eri ryhmittymien ja osa-alueiden välillä on johtanut erityiseen henkeen, jota läpäisee jaettu näkemys kansallisesta edusta. Näin sitoutuminen päätöksiin on voimakkaampaa ja niiden toteuttaminen helpompaa:

”Muualla, esimerkiksi Ruotsissa, yliopistojen ja yritysten välinen yhteistyö ei ole tällä samalla tasolla, vaan yliopistot ja liike-elämä ovat paljon enemmän omia maailmojaan. Nimenomaan yliopistojen näkökannalta ei ole kiinnostavaa tehdä yritysten kanssa yhteistyötä (...) Osoitus suomalaisesta organisointikyvystä saatiin esimerkiksi syvän viime laman aikana, kun Culminatumin perustajat Risto Ihamuotila ja Paavo Uronen kutsuivat osapuolet koolle ajatuksenaan, että ’meidän täytyy tehdä jotain, tämä maa oppoa muuten’ (...) Esimerkiksi Tukholman seudulla samantyyppistä yhteistyötä ei ole saatu onnistumaan, koska sille ei yksinkertaisesti ole nähty yhtä ilmeistä tarvetta”.

Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Verkostoitumisen ja konsensusuhenkisen päätöksenteon mahdollistama ketteryys on korostunut erityisesti suomalaisen yhteiskunnan suurten rakennemuutosten läpiviennissä. Legitimiteettinsä päätöksenteon tapa on saanut ”luottamuksesta” kansallisena, kulttuurisena ja identiteettiin liittyvänä erityispiirteensä.

Julkisten ja yksityisten toimijoiden verkostoituminen, yhteen hiileen puhaltaminen kansallisen edun nimissä, ei siis ole suomalaisessa yhteiskunnassa mikään uusi piirre, vaan erittäin elinvoimainen perinne, joka on ollut keskeinen tekijä pääkaupunkiseudun kehityksessä kansainväliseksi tietotalouden huippumaaksi (Vaattovaara 2009, Vaattovaara 2010). OECD:n (2007) vertailun mukaan hiljattain Suomi oli kärkiasemassa yritysten ja yliopistojen välisen yhteistyön tiiviyyden ollessa tarkastelukriteerinä. Pääkaupunkiseudun innovaatiostrategian laatiminen vuonna 2005 on toinen hyvä esimerkki tällaisesta verkostoitumisesta: strategiatyöhön osallistui yli 300 toimijaa, sisältäen niinkin keskeisiä vaikuttajia kuin kuntien, korkeakoulujen ja suuryritysten johtajat. Monissa muissa maissa vastaavaa strategiaa on ollut tekemässä huomattavasti pienempi joukko ihmisiä.

2.3 Kansallinen panostus koulutukseen

Suomen ja Helsingin yksi vahvuus, korkea koulutustaso, liittyy hyvinvointivaltion perinteeseen. 1970-luvulla toteutetun peruskoulu-uudistuksen motiivi oli pyrkimys murtaa vanhempien koulutustason vaikutus lasten saamaan koulutukseen, ja tarjota kaikista taustoista tuleville kansankerroksille periaatteellinen mahdollisuus koulutukselliseen nousuun. Suomi oli myös maailman ensimmäisiä maita, joka omaksui erityisen tietoyhteiskuntastrategian. Näihin varhaisiin linjauksiin liittyi koko maan kattavan ilmaisen yliopistoverkon luominen 1970-luvulla. Kuten usein on todettu, tämä on ollut aivan keskeinen tekijä Suomen tietoyhteiskuntakehityksen taustalla. Korkeakoulut ovat Suomen toisen maailmansodan jälkeisen modernisaation aikana kytketty osaksi vahvaa aluepolitiikkaa, jolla on pyritty yhdistämään tietoyhteiskuntakehitys ja valtakunnan eri osien kehittyneisyserojen tasaaminen. Suomen yliopistoverkko onkin 1900-luvun jälkipuoliskolla ollut huomattavan monikeskinen, joka vähensi pääkaupunkiseudun suhteellista merkitystä korkeakoulutuksellisenä keskuksena. Huolimatta Helsingin poikkeuksellisen ylivoimaisesta asemasta kansallisessa kaupunkihierarkiassa, korkeakoulutuksen hajasijoittuminen nousikin ACRE-tutkimuksemme kansainvälisessä vertailussa esiin jonkinlaisena erikoisuutena. Helsingin osaajat ovat verraten usein suorittaneet tutkinnon jossain muussa suomalaisessa kaupungissa, ja valmistumisensa jälkeen hakeutuneet etupäässä työmahdollisuuksien hoidutteluksiin pääkaupunkiseudulle.

Työmarkkinoiden ja osaavien työntekijöiden kasaantuminen pääkaupunkiseudulle on tyypillistä luovassa ja tietointensiivisessä taloudessa. Tietointensiivisten klusterien tarjoamat tiiviit työmarkkinat puolestaan vetävät työntekijöitä lähelleen nykyisissä oloissa, joissa työpaikkaa vaihdetaan usein. Niinpä tässä tutkimuksessa haastateltujen yritysjohtajien mukaan pääkaupunkiseutu onkin monien luovien ja tietointensiivisten alojen yritysten – ja työntekijöiden ”luonnollinen” ja toistaiseksi jopa ainoana mahdollisena nähty sijaintipaikka kansallisella tasolla. Kansainvälistyminen on Helsingissä ollut vaatimatonta – kaupunki ole houkutellut huippuosaajia ulkomailta, eikä siihen ole panostettu. Suomen ja Helsingin laman jälkeinen taloudellinen menestystarina on siis pitkälti toteutunut pääkaupunkiseudun omasta, paikallisesta potentiaalista. Viime aikoina innovaatiojärjestelmän kotimaisuus ja monokulttuurisuus ja sen riittävyys yhä kansainvälisemmässä taloudessa on tosin kyseenalaistettu (esim. Sabel & Saxenian 2008, Lammasniemi 2008). Haastattelemiemme asiantuntijoiden mielestä yksi seudun suurimmista haasteista talouselämän kannalta on sen vähäinen kansainvälistyminen.

2.4 Helsingin kehityspolku eurooppalaisessa vertailussa

Kansainvälisen ACRE-hankkeen yksi päätavoite on ollut tehdä vertailevaa tutkimusta hankkeen eri tutkimusteemoista mukana olevien 13 kaupunkiseudun välillä. Kaupungin taloudelliseen menestymiseen liittyviä taustatekijöitä ja olosuhteita selvitettyä on verrattu myös eri kaupunkien historiallisia kehityskulkuja. Tätä varten on arvioitu jokaisen kaupungin talusprofiili ”syviin rakenteellisiin” tekijöihin perustuen (Musterd & Gritsai 2010).

Taulukossa 3 tyypitellään ACRE-kaupunkien talusprofiilia. Tärkeimpinä kysymyksinä arvioinnissa pidettiin: 1) Onko kaupunkiseudulla ollut taloudellisen ja/tai poliittisen päätöksenteon keskusfunktioita? 2) Onko kaupunki kansainvälisesti tunnettu vahvana historiallisena koulutuksen, hallinnon ja kaupan keskuksena ja 3) Onko kaupunki tunnettu vahvana huipputeknologian keskuksena tai varhaisena palvelukeskuksena, jossa teollisuus ei koskaan ollut dominoiva tuotannonala (Taulukko 3). Helsingin asema vertailussa on vahva, ja rinnastuu suurempiin menestyjämetropoleihin, kuten Amsterdamiin, Barcelonaan, Dubliniin ja Müncheniin. Helsingillä on ollut historiallisesti merkittävä asema kansallisena pääkaupunkina, ja on toimintoiltaan monipuolinen kaupunki. Tämä on stimuloinut myös taloudellista monimuotoisuutta, joka on helpottanut rakennemuutosta ja tarjonnut edellytykset innovaatioiden synnylle. Vaikka Helsinki on maailmankaupunkihierarkiassa alempana kuin esimerkiksi Amsterdam tai Barcelona, Helsingin edellytykset on silti arvioitu loistaviksi mitä tulee sen asemaan historiallisena, koulutuksen ja kaupan keskuksena. Helsingin historialliset ja taloudelli-

Taulukko 3. Kaupunkien talousprofiili ”syviin rakenteellisiin tekijöihin” perustuen. Värillinen palkki = asema suhteellisen hyvä (Musterd & Gritsai, 2010).

Kaupunkiseutu	Tunnettu vakiintuneena kansainvälisenä poliittisen ja taloudellisen päätöksenteon keskuksena	Kansainvälisesti tunnettu vahvana historiallisena koulutuksen, hallinnon ja kaupan keskuksena	Tunnettu vahvana huipputeknologian keskuksena tai varhaisena palvelukeskuksena, jossa teollisuus ei koskaan ollut dominoiva tuotannonala
Amsterdam			
Barcelona			
Dublin			
München			
Helsinki			
Budapest			
Milano			
Riika			
Leipzig			
Sofia			
Toulouse			
Poznan			
Birmingham			

set rakenteet sopivat uuden talouden menestykseen. Ennen kaikkea Helsinki on tunnettu huipputekniikan keskuksena, jossa raskas teollisuus ei ole ollut vallitseva tuotannonala. Monelle ensimmäisessä teollistumisen aallossa kasvaneille kaupungeille raskaasta teollisuudesta on tullut monille myöhemmin taakka, josta on ollut vaikea päästä eteenpäin.

Tyypittelyä on taulukossa 4 jatkettu vielä eteenpäin. Kaupunkien nykyisiä taloudellisia kilpailutekijöitä arvioidaan tässä rinnakkain tunnettuuteen ja historiallis-kulttuuriseen perintöön liittyvien tekijöiden kanssa. Kaupunkien luokitus yksittäisten tekijöiden suhteen on väistämättä karkea, mutta vertailun antaman käsitys pääpiirteissään luotettava. Kuvasta näkyy selvästi, että esimerkiksi maine maailmankaupunkina, historialliset loiston kaudet ja taloudellinen monimuotoisuus näyttävät kulkevan käsi kädessä. Perifeerisen Helsingin äkillinen nousu menestyksekkääksi kaupunkiseuduksi on ollut vertailussa poikkeuksellinen saavutus. Helsingille on jopa kehittynyt tunnistettava maailmankaupungin maine, vaikkei sillä ole eurooppalaisittaan loisteliasta historiaa tai tärkeää roolia menneisyydessä. Helsingin kehitys perustuu menestykselliseen talousrakennemuutokseen nojaten nimenomaan huipputeknologian klustereihin. Muiden kaupunkien kohdalla nykyinenkin menestys rakentuu pitkän ja monikerroksisen historiallisen ja kulttuurisen perinnön ja perinteikkään kansainvälisen tunnettuuden pohjalta. Helsingissä ei ole koskaan ollut raskaan teollisuuden painolastia, mikä on mahdollistanut ketterän talouden suunnanmuutoksen. Toisaalta kaupunki on heikommassa asemassa siinä, ettei niillä ole perinteikkäiden metropolien, esimerkiksi Ams-

Taulukko 4. Tutkimuksessa mukana olevien kaupunkien asema ”syviin kulttuurisiin tekijöihin” perustuen (Musterd & Gritsai 2010)

Kaupungin asema	Taloudellinen profiili				Historiallinen/Kulttuurinen perintö			
	Kansallinen/seu- dullinen pääkau- punki + tärkeä hallinnon keskus	Jonkinastei- nen maailman kaupunki	Kilpailuhenki (kaupungit, joissa ”draivia”)	Monimuotoi- nen taloudelli- nen profiili	Ei negatiivista teollista perin- töä/imagoa	Voimakkaat huippuekno- logian klusterit	Historiallisia loiston kausia menneisyyy- dessä	Tärkeä kansain- välinen asema
L-Eurooppa								
Amsterdam	3	3	2	3	3	2	3	3
Barcelona	3	2	3	3	2	2	3	3
Birmingham	1	2	1	2	1	1	2	1
Helsinki	3	2	2	2	3	3	1	1
Leipzig	1	2	1	2	2	1	3	2
München	3	2	3	3	3	3	3	2
Toulouse	1	1	1	2	3	3	1	1
Milano	2	3	2	3	3	1	3	3
Dublin	3	2	2	3	2	1	2	2
Itä-Eurooppa								
Budapest	3	2	3	3	2	1	3	3
Poznan	1	1	3	3	1	1	1	1
Riika	3	2	3	3	1	1	2	2
Sofia	3	2	3	3	1	1	1	1

3 – vahva

2 – keskinkertainen

1 – suhteellisen heikko tai ei sijoitusta

terdam, kulttuurista perintöä eikä pitkäaikaisen maineen tuomaa tunnettuutta, eikä myöskään suurempien metropolien monipuolisempaa talousraken-
kennettä. Helsingin asemaan vaikuttaa myös ICT-sektorin ja Nokian hallitse-
vuus kaupunkitaloudessa.

Kehityspolkujen näkökulmasta kaupunkiseutujen menestystekijät siis
asettuvat osaksi jopa vuosisataista jatkumoa – ajassa muuttunutta ja kehit-
tynyttä rakenteellista ja sosiokulttuurista toimintaympäristöä sekä esimerkiki-
si geopoliittista asemaa. Hankkeemme on osoittanut kuinka Suomen tietoyh-
teiskuntakehityksen ja Helsingin tietometropoliksi nousun taustalta voidaan
löytää pääkaupunkiasema, kansallinen panostus koulutukseen ja kahden
vuosisadan aikana kehittynyt paikallinen potentiaali, ja kansainvälisesti ai-
nutlaatuinen verkostoitumisen traditio – tekijöitä jotka ovat mahdollistaneet
huipputeknologian klusterien synnyn.

Kansainvälisen tutkimushankkeemme tulokset kyseenalaistavatkin poliiti-
sesti vetoavan keskustelun joka korostaa pehmeitä vetovoimatekijöitä. Kil-
pailussa osajien houkuttelemiseksi kaupungit ovat kilvan lähteneet kehittä-
mään paikkaan sidottuja pehmeitä elämänlaatutekijöitä (engl. *place-making*),
esim. tavoittelemalla ”eloisaa kaupunkia” kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelui-
den, kahvilakulttuurin ja musiikkitapahtumien kautta. Kehityspolkujen tar-
kastelu taas avaa näkökulman, joka pikemminkin osoittaa että luovia kau-

punkeja voidaan vain harvoin onnistuneesti luoda tietyn vision pohjalta. Jokainen kaupunki on historiallisen kehityspolkunsa tuote, eikä yksi resepti toimi kaikkialla. Siksi menestyäkseen kaupungin on kyettävä hyödyntämään omaa potentiaaliaan mahdollisimman hyvin – asia jossa Helsingissä on ainakin tähän asti onnistuttu verrattain hyvin.

Vaikka ns. uusi talous on muuttanut kansainvälistä kaupunkihierarkiaa merkittävältä osin, ovat useat menestystekijöistä olleet jo olleet kaupunkiseudulla olemassa pitkänkin aikaa. Tässä näyttää olevan myös Suomen ja koko pääkaupunkiseudunkin menestystarinan ydin. Sen edellytyksiä ei suinkaan luotu vasta 1990-luvun laman aikana, vaan kansainvälisestäkin menestyksekkään kehityksen avaimet voidaan jäljittää pitkälle koko Suomen kansalliseen historiaan.

Helsingin kehityspolku tietotalousmetropoliksi

- ◆ Helsingin asema pääkaupunkina, kulttuurielämän ja varhaisena koulutuksellisenä keskuksena laatuylipistoineen on luonut edellytykset innovaatioympäristön kehittymiselle ja tietoyhteiskuntakehityksen paikallistumiselle pääkaupunkiseudulle
- ◆ Nopean tietoteknisen murroksen taustalla olevista tekijöistä tutkimuksemme korostuvat 1) hyvinvointivaltioperinne ja kansallinen panostus koulutukseen, sekä 2) kansallinen konsensushenkinen päätöksenteko ja verkostoitumisen traditio.
- ◆ Kansainvälisessä vertailussa Helsingin nousu kansallisesta pääkaupungista eurooppalaiseksi ICT-keskukseksi on huomiota herättävä. Rakennemuutos maa- ja metsätalouteen nojanneesta piestä syrjäisestä maasta tietoyhteiskunnan ”mallimaaksi” on tapahtunut nopeasti. Kehitys ei kuitenkaan ole tapahtunut pelkästään äkillisenä suunnanmuutoksena, vaan perustuu kaupungin paikalliseen potentiaaliin: sen ominaisuuksiin, historialliseen perintöön ja kulttuurisiin toimintatapoihin.

"[...] oli kesä ja kaikki olivat ulkona. Ihmiset istuivat nurmikolla juoden olutta tai muuta sellaista. Kesällä Helsinki on mukava, se on siisti ja täynnä lukemattomia kivoja paikkoja, paljon kauniita tyttöjä [...] ajattelin että 'vau, tämä on tosi kiva paikka'!"

Kansainvälinen osaaja, ICT, 2008

3 Onko Helsinki vetovoimainen?

Syitä osaajien ja yritysten sijaintipäätöksiin pääkaupunkiseudulla

Tässä luvussa tarkastellaan mitkä tekijät vetävät luovien ja tietointensiivisten alojen osaajia ja yrityksiä Helsinkiin. Selvitämme miksi osaajat ja yritykset tulevat kaupunkiseudulle ja miksi he seudulla viihtyvät. Tarkastelemme Helsingin vetovoimaa kolmen kohderyhmän näkökulmasta: kotimaisten osaajien, kansainvälisten osaajien ja yritysjohtajien.

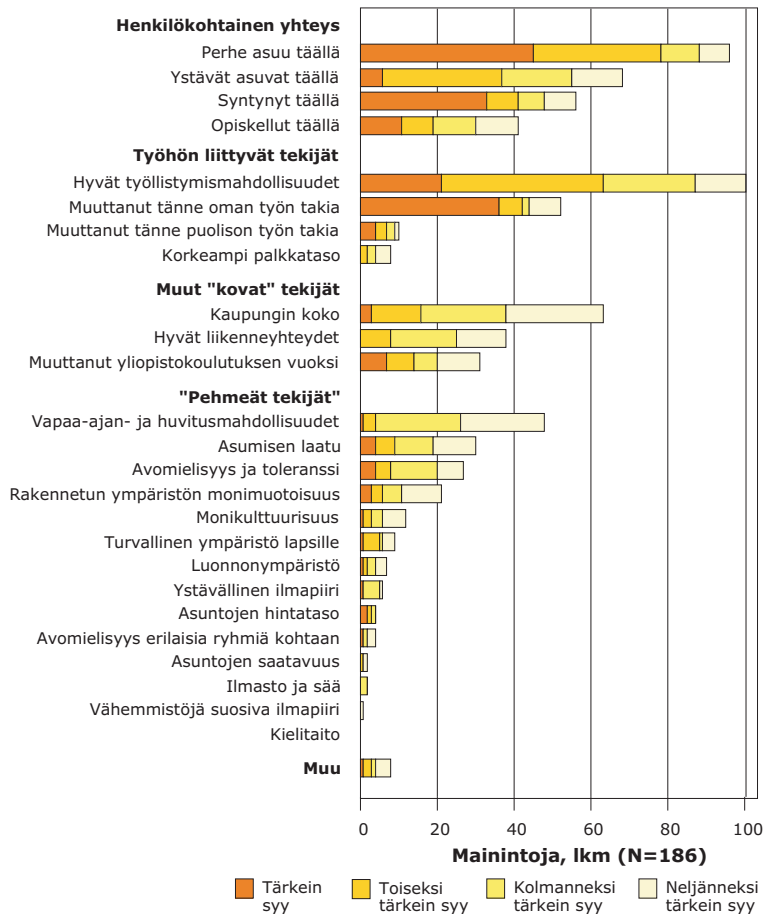
Tutkimuksemme osoittaa, että osaajat asuvat pääkaupunkiseudulla pääasiassa kahdesta syystä: henkilökohtaisten syiden, kuten perhesiteiden takia, sekä työmahdollisuuksien vuoksi. Noin puolet kyselyymme vastanneista kotimaisista osaajista mainitsevat jonkin henkilökohtaiseen yhteyteen liittyvän tekijän, kuten ”perhe asuu täällä”, kaikkein tärkeimmäksi syyksi kaupungissa asumiseksi. Noin kolmannes on tullut ensisijaisesti työhön liittyvien tekijöiden takia. Tutkimuksemme, myös koko kansainvälisen hankkeemme, yksi keskeinen tulos on siis, että kaupungin ns. pehmeät tekijät kuten elinympäristö ja urbaanit mukavuudet eivät ole ratkaisevia osaajien muuttopäätöksille, toisin kun esimerkiksi Richard Floridan paljon huomiota herättäneet tutkimukset Yhdysvaltojen ”luovasta luokasta” kertovat.

Paljon on tosiaan viime aikoina kohistu luovan ja tietointensiivisen työn ammattilaisten erilaisista vaatimuksista kaupungille, etenkin juuri pehmeiden tekijöiden, kuten monimuotoisuuden, suvaitsevaisen ilmapiirin sekä kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluiden merkityksestä. Nämä ajatukset ovat korostuneet eurooppalaistenkin kaupunkien päättäjien keskuudessa, vaikka tutkimukset tulevat pääosin Pohjois-Amerikasta, jossa liikkumiseen kaupunkien välillä ja työpaikkavaihtuvuuteen on aivan erilainen kulttuuri. Monet eurooppalaiset kaupungit ovatkin pyrkineet kehittämään vetovoimaansa näiden elämänlaatu-tekijöiden suhteen, ja niitä on viime aikoina pidetty keskeisenä luovien työntekijöiden vetotekijöinä. Aiemmin on kaupunkipolitiikassa valtaosin keskitytty siihen, miten yrityksiä voidaan saada kaupunkiin, ei niinkään työntekijöitä.

3.1 Henkilökohtaisten yhteyksien merkitys kaupungissa asumiseen

Koko ACRE-hankkeen yksi yleiseurooppalainen tulos on, että henkilöhistorialliset kytkökset ovat hyvin voimakas motiivi asuinpaikan valintaan, eivät niinkään ne paljon puhutut pehmeät tekijät. Helsingissä vastaukset kaikilta kohderyhmiltä tukevat tätä samaa, ehkä hieman yllättävääkin tulosta. Tutkimuksemme osoittaa, että kotimaisilla osaajilla tärkeimpiä motiiveja asuinpaikan valintaan liittyen ovat henkilökohtaiset yhteydet seutuun ja seudulla asuviin ihmisiin. Miltei joka toinen kotimaisista luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöistä on syntynyt pääkaupunkiseudulla ja halu asua lähellä perhettä ja ystäviä on keskeinen tekijä seudulla asumiselle (kuvio 1). Henkilökohtaisten yhteyksien suuresta merkityksestä kertoo, että vastaajista noin neljännekselle kaikkein tärkein syy seudulla asumiseen on perhe, ja yhdeksi neljästä tärkeimmästä syystä perheen mainitsee yli puolet. Myös yritysjohta-

Kuvio 1. Kotimaisten osaajien neljä tärkeintä syytä asua pääkaupunkiseudulla

jien enemmistöllä on joko oman syntyperän, perheen tai opiskeluhistorian kautta henkilökohtaisia siteitä ja verkostoja alueella, mikä vaikutti voimakkaasti siihen että yritys perustettiin pääkaupunkiseudulle. Ehkä yllättäen myös pääkaupunkiseudulla asuvien kansainvälisten huippuosaajien kohdalla henkilökohtaiset syyt nousevat keskeisiksi. Ne liittyvät useimmiten siihen, että osaajan puoliso tai perhe asuu kaupungissa. Tämä siitäkin huolimatta, että etsimme tutkimukseemme erityisesti muuttajia jotka tulivat työn ja uransa takia, ei perheen takia tai parisuhteen takia. Monilla oli kuitenkin jonkinlainen henkilökohtainen kytkös seutuun ennen Helsinkiin muuttoa.

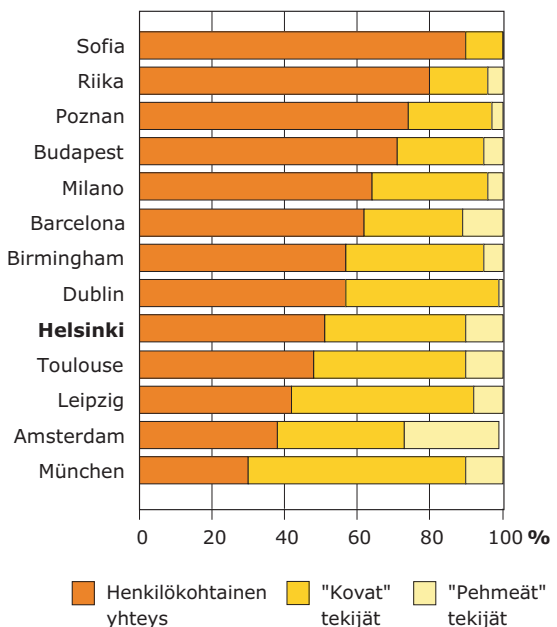
“[...] minulle oli vain parempi hetki muuttaa tänne kuin hänelle olisi ollut muuttaa sinne. Hän on lakimies, joten jos hän olisi tullut Englantiin, hän olisi joutunut käymään kahden vuoden muuntokoulutuksen. Ja minulla ei tuolloin ollut vahvoja kytköksiä Englantiin. Olin siis valmis halutessani lähtemään ja niinpä ajattelin antaa sille mahdollisuuden.”

Kansainvälinen osaaja, musiikkiala, 2008

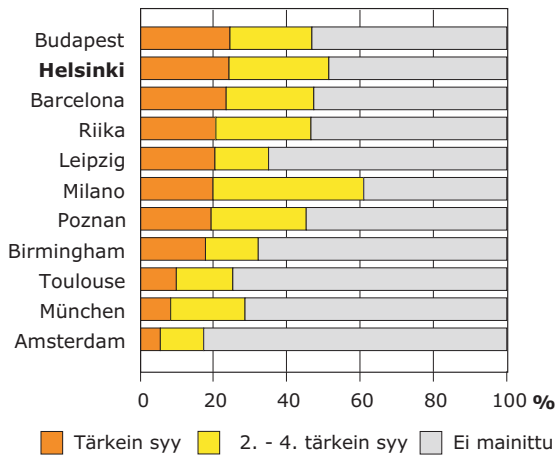
Muissa tutkimuksen eurooppalaisissa kaupungeissa tulos on samankaltainen (kuvio 2). ACRE-hankkeen yksi keskeinen havainto onkin, että henkilöhistorialliset tekijät tai kytkökset, joita Floridan tutkimuksissa ei ole juurikaan käsitelty, ovat eurooppalaisessa kontekstissa vähintään yhtä tärkeä syy tiettyyn kaupunkiin asettumiseen kuin pehmeät tai kovat, klassiset tekijät, kuten työ, palkkataso ja liikenneyhteydet (Martin-Brelot ym. 2010, Musterd & Gritsai 2010). Esimerkiksi perheen merkitys korostuu muissakin kaupungeissa: perhe on yksi neljästä tärkeimmästä syystä asua kaupungissa noin kolmannekselle vastaajista (kuvio 3). Tosin voidaan sanoa, että ylivoimainen enemmistö eurooppalaisista vastaajista on yksinkertaisesti jäänyt siihen kaupunkiin, jossa he ovat syntyneet tai opiskelleet (kuvio 4).

Lähemmässä tarkastelussa voidaan havaita tiettyä maantieteellistä säännönmukaisuutta noudattavaa vaihtelua. Henkilökohtaiset tekijät ovat vastaajien

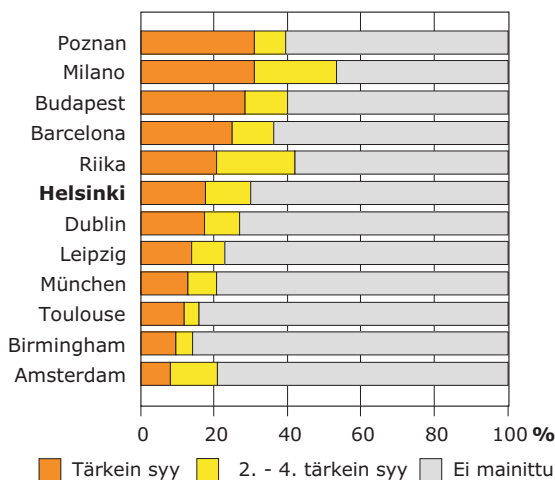
Kuvio 2. Kotimaisten osaajien tärkein syy asua kaupungissa luokiteltuna henkilökohtaisiin yhteyksiin, "koviin" ja "pehmeisiin" tekijöihin

Kuvio 3. Kotimaisten osaajien syyt asuinkaupungin valintaan: ”perhe asuu täällä” -mainintojen osuudet

Kuvio 4. Kotimaisten osaajien syyt asuinkaupungin valintaan: ”syntynyt täällä” -mainintojen osuudet

mukaan erityisen tärkeä syy kaupungissa olemiseen entisten sosialistimaiden kaupungeissa. Keskiarvoa useammin nämä mainitaan myös tutkimuksessa mukana olevissa Välimeren kaupungeissa (Milano ja Barcelona). Saksalaiskaupunkien Leipzigin ja Münchenin vastaajat taas mainitsevat kovat tekijät erityisen usein ensisijaisena syynä kaupunkiseudulla olemiseensa, kun taas pehmeissä tekijöissä Amsterdam on omaa luokkaansa, joskaan pehmeät tekijät eivät amsterdamilaisten vastaajienkaan keskuudessa ole tärkein syyryhmä.

Yksi eurooppalaisen hankkeemme keskeisimmistä tuloksista on, että eurooppalaiset luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijät eivät näytä olevan erityisen liikkuvia, ainakin jos vertaa Floridan amerikkalaiseen ”luovaan luokkaan”, tai yhtä liikkuvaa kuin pehmeiden tekijöiden teoria sen esittää olevan. Päinvastoin, eurooppalaiset vaikuttavat pikemminkin olevan varsin juurtuneita (Musterd & Gritsai 2010, Martin-Brelot ym. 2010). Kiintoisaa kyllä, eurooppalaisessa vertailussa Helsingin kotimaiset osaajat näyttävät vielä erityisen juurtuneilta seudullensa. Yli 10 vuotta pääkaupunkiseudulla asuneiden osuus vastaajista on liki 90 prosenttia, joka kertoo myös Helsingin kilpailijoiden puutteesta kansallisella tasolla, ja Helsingin asemasta eräänlaisena kansallisen tason työelämän keskuksena. Seudulla pitkään asuneiden osuus on noin kolmanneksen suurempi kuin ACRE-kaupungeissa keskimäärin. Helsingin kotimaisten osaajien poikkeuksellisesta juurtumisesta kaupunkiinsa kertoo myös se seikka, että lähes 90 prosenttia vastaajista ei usko muutta-

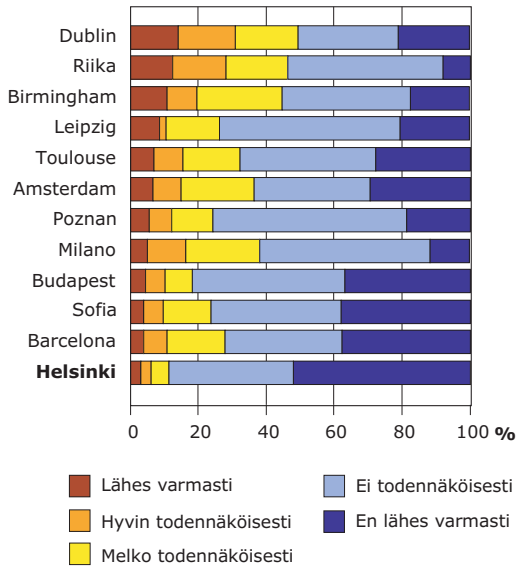
vansa pois kaupungista seuraavan kolmen vuoden aikana. Luku oli korkein kaikista eurooppalaisista vertauskaupungeista (kuvio 5).

Kansainvälisten osaajien joukossa huomaa selvästi, että henkilökohtaiset yhteydet, erityisesti parisuhde, kiinnittää muuttajan seudulle. Toisaalta monet haastattelemamme urankin perässä muuttaneet ovat jääneet Helsinkiin vaikka suhde olisi päättynyt, etenkin jos he ovat viihtyneet jo pitkään seudulla. Aivan toisen tyyppinen muuttaja on uramuuttaja, jolla on työsopimus Helsingissä vain määrätyksi ajaksi. Nämä ”globaalit nomadit” eivät suunnittele jäävänsä kaupunkiin pysyvästi, vaan jatkavat kosmopoliittista elämäntapaansa työkomennuksella jossain muualla.

“Toistaiseksi olen ajatellut asua täällä kaksi vuotta, mutta yritän järjestää asiat siten että voin halutessani viipyä täällä myös pidempään. Noin ensimmäisen vuoden aikana kartoitan myös, voisiko jokin yhdysvaltalainen yliopisto tai Japani tarjota parempia mahdollisuuksia... Haluan nähdä onko tänne jäämisessä järkeä vielä kahden vuoden jälkeenkin, joten minun täytyy vertailla mahdollisuuksia huolellisesti.”

Kansainvälinen osaaja, musiikkiala, 2008

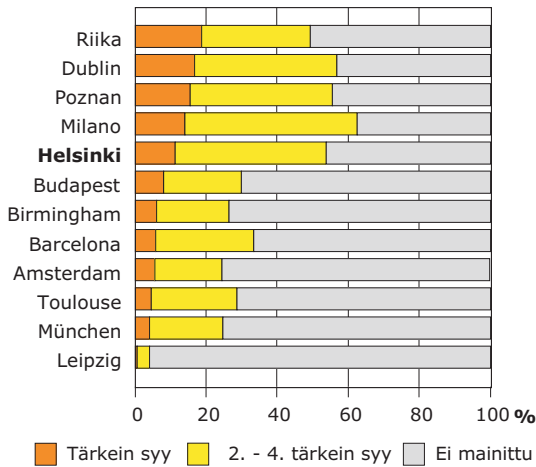
Kuvio 5. Kotimaisten osaajien poismuuttoaikeet: ”Millä todennäköisyydellä muutat pois kaupungista kolmen seuraavan vuoden aikana?”

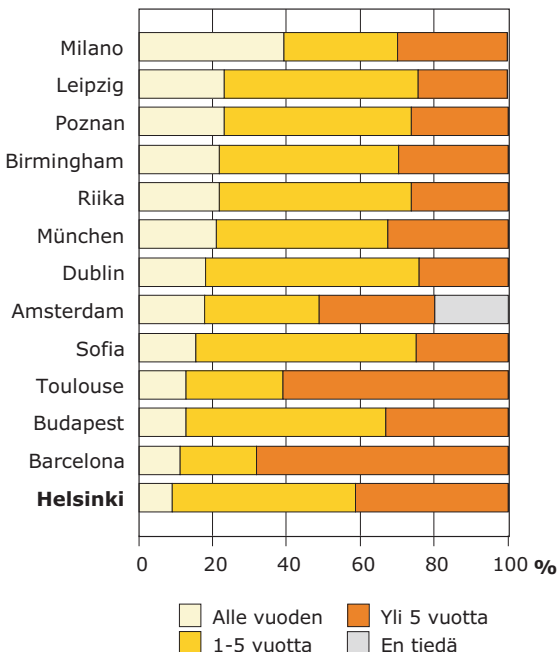
3.2 Osaajat tarvitsevat tiheitä työmarkkinoita

Toinen vähintään yhtä tärkeä syy pääkaupunkiseudulle muuttoon tai siellä asumiseen liittyy hyvin perinteiseen vetovoimatekijään: työpaikkaan ja seudun yleisiin työnsaantimahdollisuuksiin. Kovat, työhön liittyvät tekijät, etenkin riittävän laajat työmahdollisuudet, jotka mahdollistavat uran jatkamisen ja kehittämisen toisella työnantajalla, ovat keskeisessä asemassa osaajien valinnoissa. Kun osaajat tekevät muuttopäätöstä, on oletettavaa että työmahdollisuudet ovat mukana edes jollain tasolla, vaikka suoranainen muuton syy olisi jokin muu.

Kuvio 6. Kotimaisten osaajien syyt asuinkaupungin valintaan: ”hyvät työmahdollisuudet” -mainintojen osuudet

Kuvio 7. Kotimaisten osaajien liikkuvuus työssä: ”Kuinka kauan uskot työskenteleväsi nykyisessä organisaatiossasi?”

Tutkimuksemme sekä kotimaiset että kansainväliset osaajat pitivät työmahdollisuuksia keskeisenä tekijänä pääkaupunkiseudulla asumiseen, vaikka ryhmien erilaisista vertauskohdista johtuen kokemukset työmarkkinoista olivat hyvin erilaiset. Kotimaiset osaajat vertasivat pääkaupunkiseutua muuhun Suomeen, ja luonnollisesti kansallisella tasolla Helsinki näyttyy ylivertaisena työmahdollisuuksien tarjonnan näkökulmasta. Kotimaisilla osaajilla hyvät työmahdollisuudet vaikuttavatkin voimakkaasti seudulle muuttoon (kuvio 6). Eurooppalaisessa vertauksessa voi todeta, että kotimaisten osaajien näkökulmasta Helsingissä työmahdollisuudet vaikuttavat keskimääräistä enemmän osaajien alueella asumiselle, mikä johtunee osittain kaupungin hallitsevasta asemasta kansallisella tasolla. Tosin myös ei-pääkaupunkikeskuksissa kuten Poznanissa ja Milanossa työmahdollisuudet ovat merkittävä tekijä.

Tutkimuksemme kotimaiset osaajat ovat hyvin liikkuvia työurallaan, ja osoittavat olevansa halukkaita vaihtamaan työpaikkaa säännöllisin väliajoin. Melkein puolet vastaajista pitää todennäköisenä että he jättävät nykyisen työpaikkansa tulevan viiden vuoden aikana, suurin osa heistä jo kolmen vuoden sisällä (kuvio 7). Työpaikan vaihtaminen on nykyään tyypillinen piirre osaamisintensiivisillä aloilla. Helsingissä liikkuvuus työpaikkojen välillä näyttää tosin olevan eurooppalaisittain jopa keskimääräistä vähäisempää, joka saattaa osittain liittyä siihen, että suomalaiset osaajat olivat aineistossa selvästi vanhempia kuin muissa kaupungeissa. Toisaalta voi-

daan ajatella, että Helsingissä työpaikkavaihtuvuus on yllättävän suurta, vaikka haastattelemamme osajista melkein puolet on yli 45-vuotiaita, ja viidennes jopa yli 55-vuotiaita.

Kansainvälisten osajien näkökulmasta katsottuna Helsingin työmahdollisuudet nähdään sen sijaan kapeina. Kaupungissa ei ole osajille tärkeitä riittävän tiheitä työmarkkinoita, jotka ovat keskeisiä luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöille. Alan osajille on hyvin tärkeää että omalla alalla löytyy riittävän laajat mahdollisuudet työskennellä eri työnantajilla, sillä kuten nähtiin, alalla vaihdetaan työpaikkaa melko tiheästi. Yksi kaupunkien tärkeimmistä kilpailutekijöistä onkin tarjota työmarkkinoita jotka mahdollistavat liikkuvuuden työpaikkojen välillä. Parhaimmassa tilanteessa työmarkkinat ovat riittävän ”tiheät” (Florida 2000). Kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna Helsingillä näyttää olevan vain muutama ala, joissa työmarkkinat ovat riittävän tiheet ollakseen oikeasti houkuttelevia. Yksi on ylitse muiden; ICT-ala Nokia lippulaivanaan, jolla on myös mainetta ulkomailla. Pienemässä mittakaavassa myös esimerkiksi muotoilualalla ja tietyillä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen aloilla on vetoa. Haastattelemiemme joukossa on monta ICT-alan ammattilaista, jotka olivat tulleet Helsinkiin edistämään uraansa.

“[...] Olin vain puhtaasti innostunut tästä uudesta maasta ja sen IT-sektorista. Olin lukenut lehdestä että Suomi on tietoturvallisuusosalalla johtava maa, ja oli innostavaa saada tämä mahdollisuus oppimiseen...”

Kansainvälinen osaja, markkinointi, 2008

Haastattelemamme yritysjohtaja tietokoneturvallisuusosalalta kertoo, että vuosituhannen vaihteessa ulkomaisten huippuosajien rekrytoiminen Suomeen ei ollut vaikeata, koska ala oli tunnettu ulkomailla:

”Siihen aikaan oli vain muutama muu paikka Helsingin lisäksi jossa kehitys oli maailmanluokkaa [...] rekrytointi ei todellakaan ollut ongelma”

Yritysjohtaja, ohjelmisto ja tietoturva-ala, 2008

Helsingin yksi suuri ongelma on, että näiden toimialojen ulkopuolella ulkomailta tulleiden osajien on vaikeaa löytää koulutustaan vastaavaa työtä. Työnsaanti on suuri haaste etenkin osajilla, joilla ei ole töitä tänne saapuesaan. Helsingin houkuttelevuuden näkökulmasta kiinnostavaa on, että haastateltavistamme kansainvälisistä osajista vain muutama mainitsee yleiset työmahdollisuudet ensisijaisena tai edes toissijaisena syynä muutolleen. Eurooppalaisessa vertailussa näyttääkin siltä, että työmarkkinat eivät ICT-alan ulkopuolella vedä ulkomaalaisia osajia kaupunkiin. Haastattelemamme kansainväliset osajat toteavat, että työnsaantimahdollisuudet pääkaupunkiseudulla eivät ole kovin hyvät. Työnsaannin esteenä on myös vah-

vasti kielimuuri, ulkomaalaisia työntekijöitä kohtaan ilmenevät ennakkoluulot ja ulkomaalaisille läpäisemättömät kotimaiset verkostot, jotka vaikeuttavat jopa ihan huippuosajienkin työnsaantia Helsingissä.

Muuton taustatekijöitä ei pidä tarkastella ainoastaan toisistaan erillään. Muuttopäätöksen tekeminen on monimutkainen prosessi, johon useimmiten vaikuttavat monet eri asiat samanaikaisesti. Esimerkiksi seudun työmahdollisuuksilla on useimmiten jonkinlainen vaikutus, vaikka ensisijainen syy muuttoon on toinen. Haastatteluisamme kansainvälisten osaajien kanssa tuli esille, että vaikka he saattoivat muuttaa kumppanin perässä Helsinkiin, he samalla selvittivät ja arvioivat Helsingin seudun työmarkkinatilanteen ja minäkäläisiä mahdollisuuksia se tarjoaa heille. Olisiko heille töitä kaupungissa, jos he muuttaisivat parisuhteen vuoksi Helsinkiin? Kansainvälisten osaajienkin mainitsemat syyt pääkaupunkiseudulle sijoittumiseen perustuivat etupäässä henkilökohtaisten siteiden ja realistisiksi arvioitujen uramahdollisuuksien yhdistelmiin.

Työmarkkinoiden tiheyteen liittyy läheisesti luovien ja tietointensiivisten yritysten voimakas klusterointi pääkaupunkiseudulle. Yritysjohtajien haastatteluisissa ilmeni, että Suomi on pieni maa luovien ja tietointensiivisten alojen näkökulmasta, ja että pääkaupunkiseutu koetaan usein ainoana mahdollisena näiden alojen yritysten sijoittumispaikka. Kuten jo aiemmin on todettu, osaavan työvoiman saatavuus on yritysjohtajien mukaan tärkein sijaintipäätöksiin vaikuttava tekijä. Osaavat työntekijät ja heidän muodostamansa inhimillinen pääoma nähdään tärkeimpänä – ja myös ainoana merkittävänä – tuotannontekijänä. Myös pääkaupunkiseudulla toimivat kansainväliset yritykset olivat riippuvaisia paikallisesta rekrytoinnista. Vaikka markkinat ovat monilta osin kansainvälisiä ja siirtyneet yhä kauemmas – on paikallisen osaavan työvoiman saatavuus resurssi, jota ei lähdetä helposti muualta hakemaan.

Klusteroituminen lähelle toisia samalla seudulla on ominaista monille luovien ja tietointensiivisten alojen yrityksille. Seudullisista klusteroitumisesta erityisen hyvän esimerkin tarjoaa elokuva- ja TV-teollisuus, jossa sekä erikoistunut työvoima että yritykset keskittyvät Suomessa äärimmäisen voimakkaasti pääkaupunkiseudulle – noin 70 prosenttia koko alan työllisistä keskittyy pääkaupunkiseudulle. Tämä auttaa sekä työntekijöitä että työnantajia löytämään toisensa, kuten myös tarvittavan kaluston, studiot ja muun infrastruktuurin. Myös muut tutkimamme alat kuten ohjelmistoala sekä liiketoiminnan ja liikkeenjohdon konsultointi ovat vahvasti pääkaupunkiseutukeskeisiä. Myös paikallinen klusteroituminen pääkaupunkiseudun sisällä hyödyttää monia luovia ja tietointensiivisiä aloja. Seudulta löytyy monia ICT-keskittymiä, Espoon Otaniemi-Keilaniemi parhaimpana esimerkkinä. Elokuva-alalla taas toiminta sijoittuu Helsinkiin varsin kantakaupunkihakuisesti, lukuun ottamatta suurempia yrityksiä ja studioita, jotka tarvitsevat tilaa ja parkkipaikkoja. Yritysten sijaintipäätöksissä vaikuttavat siis voimakkaasti

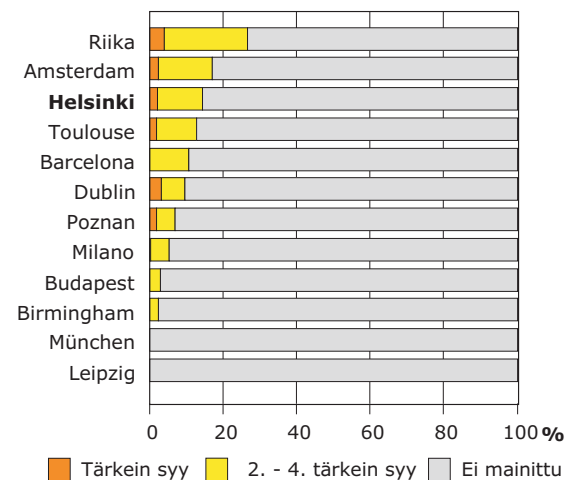
myös perinteiset tekijät, kuten hinta ja infrastruktuuri, sekä kuten näimme myös henkilökohtaiset syyt, kuten syntyperä tai opiskelu alueella.

3.3 Pehmeät tekijät sitovat kaupunkiin

Syyt pääkaupunkiseudulla asumiseen perustuvat pitkälti edellä käsiteltyihin henkilöhistoriallisiin syihin ja koviin tekijöihin; muut tekijät ovat tärkeys-
sään hyvin paljon pienempiä. Pehmeät elämänlaatutekijät kuten kulttuuri- ja vapaa-ajantarjonta ja avomielinen ilmapiiri eivät näytä vaikuttavan suoraan muuttopäätöksiin. Pehmeät tekijät eivät kuitenkaan ole missään tapauksessa merkityksellisiä. Yli kaksi kolmannesta suomalaisista työntekijöistä ja 85 prosenttia kansainvälisistä osaajista nosti ainakin yhden pehmeän tekijän niiden neljän tärkeimmän syyn joukkoon, jotka ovat vaikuttaneet alueelle asettumiseen. Luovilla ja tietointensiivillä aloilla työskentelevät arvostivat erityisesti turvallisuutta, monipuolista vapaa-aikaa ja viihdetarjontaa, suvaitsevaista ilmapiiriä ja luonnonläheisyyttä.

Eurooppalaisessa vertailussa pääkaupunkiseudun osaajat mainitsivat pehmeät tekijät verrattain usein, mihin vaikuttanee osaltaan pääkaupunkiseudun luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöiden taipumus verrata Helsinkiä muihin suomalaisiin kaupunkiseutuihin, jossa vertailussa pääkaupunkiseudun asema on monien pehmeiden tekijöiden suhteen ylivoimainen. Helsingissä avomielisyys ja toleranssi yllättävänkin tärkeä tekijä kotimaisten osaajien muuttopäätökseen, koska kaupunkia pidetään kansallisella tasolla selvästi kaikkein monimuotoisimpana ja suvaitsevaisimpana (kuvio 8). Kansainvälisestä näkökulmasta taas verrattain homogeeninen Helsinki ei näyttäyty kovin avomieliseltä. Tästä syystä kun verrataan kaupungin avomielisyyttä ja toleranssia muuttoon vaikuttavana tekijänä, Helsinki nousee eurooppalaisessa vertauksessa ihan kärkeen, vaikkei itse toleranssi olekaan kansainvälisesti pidetty kovin korkealla. Erityisesti elämänvaihe vaikuttaa selvästi siihen, millaisia pehmeitä tekijöitä arvostetaan; ei ole yllättävää, että suvaitsevaisuuden, monimuotoisuuden ja urbaaniuden arvostus korostuu sinkkujen

Kuvio 8. Kotimaisten osaajien syyt asuinkaupungin valintaan: "avomielisyyden ja toleranssin vuoksi" -mainintojen osuudet

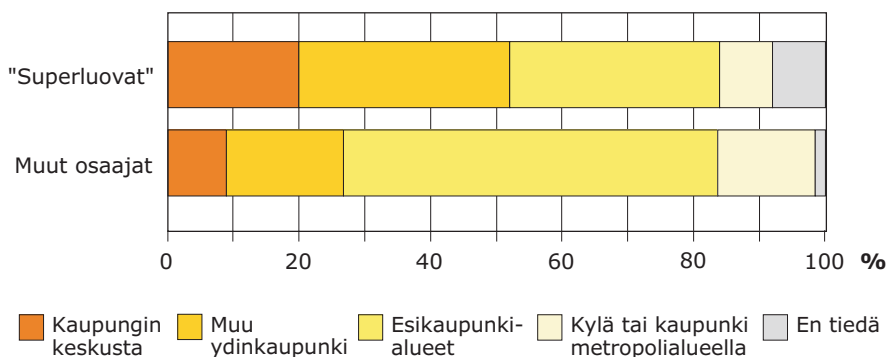

ja lapsettomissa parisuhteissa elävien vastauksissa, kun taas perheet joissa on lapsia arvostavat enemmän luonnonläheisyyttä ja turvallisuutta.

Vaikka elämälaatu tekijät eivät ole suoranaisia vetotekijöitä kaupunkiin, niillä on merkittävä rooli kaupunkiin sitovina tai kiinnittävänä tekijöinä (engl. retaining factors). Kaupungin pehmeät ominaisuudet vaikuttavat voimakkaasti luovien tietotyöläisten päätökseen jäädä kaupunkiin asumaan. Siksi strategiat jotka kiinnittävät huomiota pehmeisiin vetovoimatekijöihin kaupungissa, eivät ole mitenkään hukkaan heitettyjä. Haastateltavamme kansainväliset osaajat mainitsivat monia pehmeitä tekijöitä kuten, turvallisuus, siisteys, inhimillinen mittakaava, luonnonläheisyys ja ihmisten englannin kielen taito, kaupungin vahvuuksina, jotka edistivät jokapäiväistä tyytyväisyyttä. Pehmeiden tekijöiden vähäinen merkitys ensisijaisina vetovoimatekijöinä saattaakin kertoa myös Helsingin yhä varsin vähäisestä tunnettuudesta ulkomailla.

Tutkimuksessamme erottui yksi aivan erityinen ryhmä, jolla on muista osaajista poikkeava elämäntyyli, ns. ”superluovat” osaajat. Yleisesti pääkaupunkiseudulla ei ole havaittavissa merkittäviä eroja luovien ja tietointensivisten alojen työntekijöiden asumistottumusten ja elämäntyylien suhteen, mutta superluovien alojen työntekijät ovat asia erikseen. Aineistomme superluovat työskentelevät pääasiassa muotoilualoilla, esimerkiksi graafisen- sisustus- ja tekstiilisuunnittelun parissa, ja heitä oli sekä kotimaisten että kansainvälisten osaajien joukossa. Superluovista on tunnistettavissa useita floridalaisen ”luovan luokan” piirteitä. Heille näyttävät nimenomaan urbaanit, pehmeät vetovoimatekijät olevan varsin tärkeitä, ja he asuvat muita useammin ydinkeskustassa (kuvio 9). Ryhmä arvostaa keskustaa ja sen julkisia tiloja asuin- ja vapaa-ajan ympäristöinä, he ovat aktiivisia kulttuuripalvelujen

Kuvio 9. Kodin sijainti kaupunkiseudulla – erot ”superluovien” ja muiden kotimaisten osaajien välillä

kuluttajia, selvästi muita segmenttejä useammin itsetyöllistettyjä tai freelancereita, ja heidän työaikansa ovat muita ryhmiä vaihtelevammat. Superluovat myös arvostavat tiettyjä kaupungin pehmeitä ominaisuuksia, kuten suvaitsevaisuutta ja vapaamielisyyttä muita ryhmiä enemmän. Tälle ryhmälle keskeinen sijainti ja urbaani säpinä eivät näytä olevan ainoastaan elämäntyyliä, vaan itse asiassa ne olivat olennaisia myös elinkeinonharjoittajien asiakaspohjan tavoittamisen, yhteistyöverkoston ja rekrytoinnin kannalta. Superluovalle ryhmälle pehmeät tekijät ovat siten tavallaan perinteisiä, kovia tekijöitä, joiden merkitys ulottuu itse liiketoimintalogiikan ytimeen. Sama näkemys tuli esiin myös elokuva- ja tv- alan yritysjohtajien haastatteluissa. Myös monet aiemmat tutkimukset ovat löytäneet eroja tietotyöläisten ja luovien alojen työntekijöiden asumisessa ja elämäntyyliä (Ilmonen 2000, Kortteinen ym. 2005, Lankinen 2006, Mustonen 2010). Viimeisimmässä niistä korostetaan taiteilijoiden ja IT-ammattilaisten elinpiirien eroja, taiteilijoiden suosiossa selväsi kantakaupunkia enemmän sekä asuin- että työskentely-ympäristönä (Mustonen 2010).

3.5 Tunnettavuuden puute vähentää kansainvälistä vetovoimaa

Helsinki näyttäytyy tutkimuksessamme suhteellisen viihtyisänä kaupunkina – osaajat ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä elämäänsä seudulla. Kansainvälisestä näkökulmasta Helsingin vahvuuksia ei kuitenkaan tunneta. Ulkomailta tulleet osaajat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä seutuun, erityisesti sen elämänlaatuun ja turvallisuuteen, mutta pehmeät tekijät eivät ole suoranaisesti työvoimaa kaupunkiin vetäviä tekijöitä. Useat kansainväliset osaajat kertoivatkin, ettei heillä ollut tietoa Suomesta tai Helsingistä ennen muuttoaan.

"[...] Ihmiset aina kysyvät "mitä ajattelet Helsingistä?". Vastaan, että emme ajattele sitä ollenkaan. [...] Ei kukaan ajattele siitä mitään, meillä ei ole myönteistä tai kielteistä sanottavaa, se on vain paikan nimi meille [...] se on ihan niin kuin tabula rasa, tyhjä taulu..."

Kansainvälinen osaaja, musiikki, 2008

"Muissa Euroopan maissa Suomea ei tunneta kovin hyvin, eivätkä monet ihmiset ole kuulleet Helsingistä. Mielestäni kaupungin olisi oltava paremmin tunnettu kansainvälisesti, eri asioista. Ihan vaan parempi imago. Jos ihmiset eivät ole kuulleet paikasta juuri mitään, he eivät luonnollisestikaan ole kovin halukkaita tulemaan kokeilemaan sitä."

Kansainvälinen osaaja, ICT, 2008

Silloin kun jotain tietoa oli etukäteen, se liittyi usein muuttajan alaan, erityisesti ICT:hen tai maan pohjoiseen sijaintiin ja kylmään ilmastoon. Myös pohjoismainen hyvinvointivaltio mainittiin muutaman kerran. Helsingin heikkoa kansainvälistä imagoa voidaan pitää negatiivisena tekijänä seudun kilpailukyvyn kannalta, sillä seudun pehmeät elämänlaatutekijät tunnetaan varsin heikosti kansallisten rajojen ulkopuolella, mutta niihin oltiin hyvin tyytyväisiä kun täällä asuttiin. Kaupungin ”tyhjä” brändi vaikuttanee veto-voimaiselta ainoastaan suhteellisen pienen, eksoottista seikkailua tai ”hyppyä tuntemattomaan” etsivän ryhmän kannalta.

Kuten tulemme myöhemmin tässä tutkimuksessa esittämään, kaupunki pyrkii lisäämään Helsingin tunnettavuutta eri toimin. Etenkin tulevalta Design-pääkaupunkivuodelta odotetaan suurta nostetta Helsingin maineelle.

Mikä vetää osaajia ja yrityksiä Helsinkiin?

- ◆ Osaajien tärkeimmät syyt asuinkaupungin valintaan ovat henkilökohtaiset yhteydet seutuun ja seudulla asuviin ihmisiin sekä työpaikka tai yleiset työmahdollisuudet.
- ◆ Pehmeät tekijät eivät näytä vaikuttavan suoraan muuttopäätöksiin, mutta niillä on merkittävä rooli Helsingissä viihtymiselle, ja siten kaupunkiin kiinnittävinä tekijöinä.
- ◆ Eurooppalainen luova luokka ei ole erityisen liikkuvaa. Eurooppalaiset luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijät vaikuttavat pikemminkin olevan varsin juurtuneita kaupunkiinsa. Liikkuvuus työssä sen sijaan on vilkasta – alalle on ominaista vaihtaa työpaikkaa säännöllisin väliajoin.
- ◆ Helsingin seudun työmahdollisuuksien tarjonta on kansallisella tasolla ylivertaista, mikä voimakkaasti vaikuttaa kotimaisten osaajien muuttopäätöksiin alueelle. Kansainvälisestä näkökulmasta työmarkkinat taas eivät ole riittävän tiheitä ollakseen vetovoimaisia muilla aloilla kuin ICT-alalla.
- ◆ Luovien ja tietointensiivisten alojen yritykset ovat klusteroituneet muita aloja voimakkaammin pääkaupunkiseudulle, mikä vaikuttaa suoraan seudun työmahdollisuuksiin ja kaupungin vetovoimaan Suomessa.
- ◆ Osaajat pitävät Helsinkiä melko viihtyisänä kaupunkina, jolla on monta vahvuustekijää. Helsinkiä ja sen vahvuuksia ei kuitenkaan tunneta maamme rajojen ulkopuolella.

Kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/
Mika Lappalainen.

"Nämä Arabianrannan, Herttoniemenrannan uudet asunnot ovat on muuten ihan hyviä, mutta sitä aina valitetaan et kun ne on niin likelle rakennettu. Siellä parvekkeet ovat lasisia – muuttaman metrin päässä on naapurin parveke. Ja onhan se totta, että se on tiivis. Vaikka ihminen tulisikin paikasta jossa asutaan tiiviisti, niin juuri tämä lasisuus, lasiparvekkeet, isot ikkunat saattavat tuntua omituiselta. Vastapäätä naapuri siellä kokkailee ja näkee kaiken. Sellaista yksityisyyttä on kaivattu." Jutta Evokari, relocation-palvelun vetäjä, Vuokratuura, 2008

Kuvat: Helsingin kaupungin aineistopankki/Seppo Laakso.

4 Asuminen seudun erityiskysymyksenä

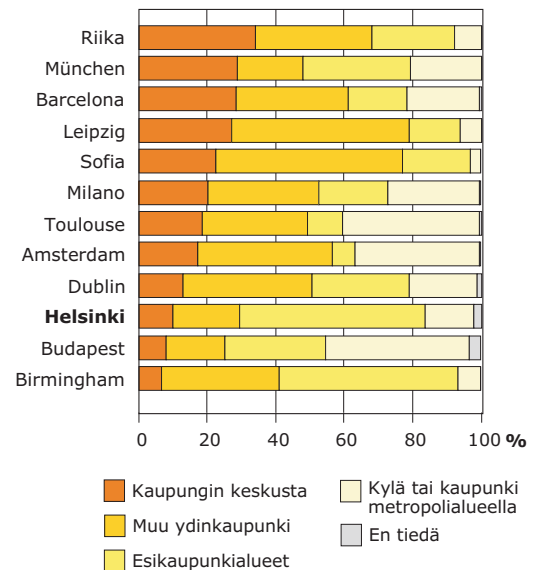
Tässä luvussa tarkastelemme tarkemmin tutkimuksessamme esiin nousutta suurinta huolenaihetta Helsingissä sekä osajille että yrityksille – asumisen hintaa ja laatua. Pääkaupunkiseudun luovilla tietotyöläisillä on melko kotikeskeinen elämäntyyli vaativan ja aikaa vievän työn vastapainona, ja heille asuminen onkin merkittävä tekijä seudulla viihtymiselle. Asumisen ongelma rajoittaa yritysjohtajien mielestä myös työvoiman saatavuutta.

4.1 Asuinalue on tärkeä pääkaupunkiseudun osajille

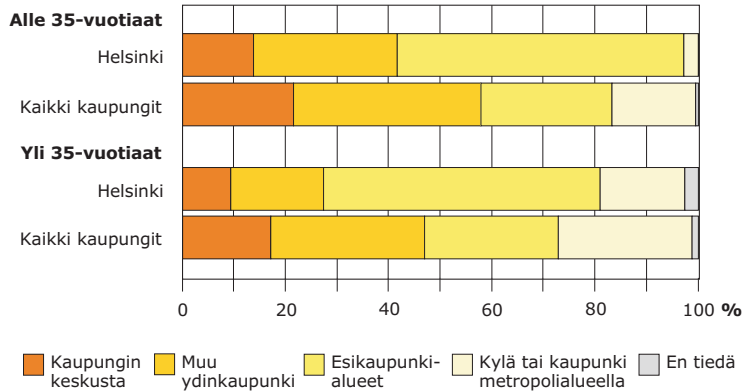
Tutkimuksemme yksi keskeinen tulos Helsingissä on, että naapurusto on erityisen merkityksellinen sekä suomalaisille että kansainvälisille osajille. Pääkaupunkiseudulla myös luovien alojen ammattilaiset valitsevat usein asuimisen joka ei ole erityisen kaupunkimainen, ja omalla asuinalueella vietetään paljon aikaa. Suurin osa, yli 70 prosenttia vastanneista kotimaisista osajista asuu keskuksen ulkopuolella esikaupunkimaisessa ympäristössä. Tässä suhteessa Helsingin osajat poikkeavat pääsääntöisesti tutkimuksemme muista kaupungeista (kuvio 10). Se, että omat osajamme ovat varsin ei-urbaaneja ei liittynyt siihen että he ovat hieman keskimääräistä vanhempia – myös nuorempien joukossa asuminen esikaupunkialueella on selvästi yleisempää kuin muissa kaupungeissa (kuvio 11).

On kiinnostavaa huomata, kuinka asuinaluevalintojen taustalta löytyy eroja elämäntyyliissä – uusien osajien elämäntyylikin näyttää Helsingissä eroavan muista Euroopan metropoleista. Helsingin osajien keskuudessa korostuvat asuminen

Kuvio 10. Kodin sijainti kaupunkiseudulla (kotimaiset osajat)

Kuvio 11. Kodin sijainti kaupunkiseudulla ikäluokan mukaan (kotimaiset osaajat)

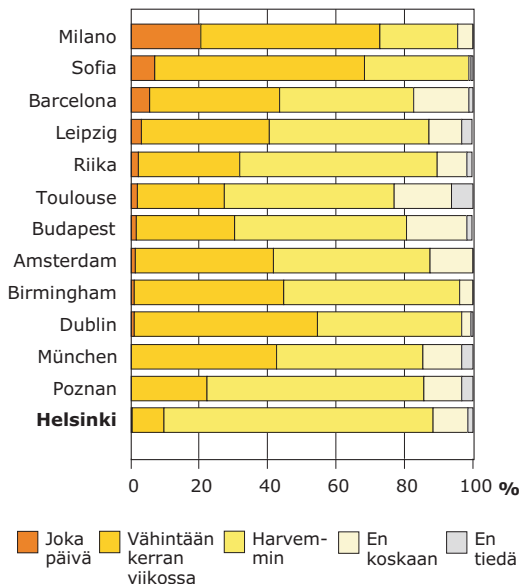

ja koti työn vastapainona. Korkeasti koulutetuilla uuden talouden ammattilaisilla on yleensä vaativa työ, johon he investoivat paljon aikaa ja energiaa.

”Mutta kyllä minä siis tiedän et nämä [kansainväliset osaajat] tekevät suurin osa ihan hullun pitkiä päiviä, ja minusta tuntuu että heillä ei ole aikaakaan [kulttuuripalveluille] tai vapaa-ajalle”

Jutta Evokari, relocation-palvelun vetäjä, Vuokraturva, 2008

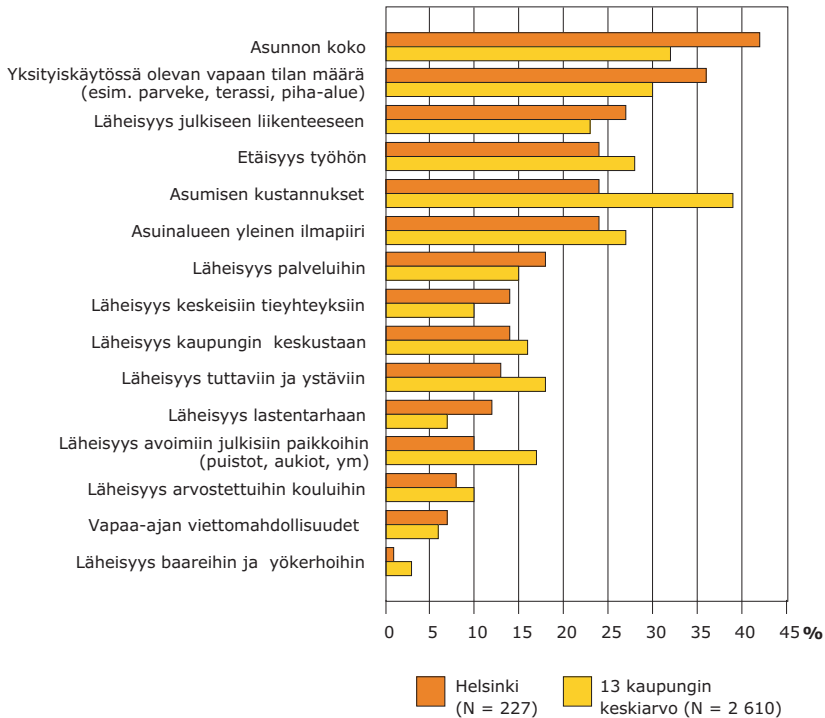
Kuvio 12. Kuinka usein käyt pubissa tai baarissa? Kotimaiset osaajat vastaavat

Työn tasapainottamiseksi he pitävät tärkeänä kotiaan ja asuinalueitaan. Siellä vietetään suuri osa vapaa-ajasta. Myös ystäviä ja läheisiä tavataan paljon kodeissa, ei niinkään ravintoloissa tai baareissa, mikä on muualla Euroopassa tavallista sosiaalisille suhteiden ylläpitämiselle. Tätä havainnollistaa se, että Helsingin osaajista vain kymmenesosa käy viikoittain pubissa tai baarissa, kun muissa kaupungeissa näin tekee melkein puolet vastaajista (kuvio 12)

Tilan tarve korostuu Helsingissä asuinalueen valinnassa (kuvio 13). Asunnon koko ja vapaan tilan määrä olivat muuttopäätöksessä asuinalueelle kaikkein merkittävimmät tekijät, ja ne koettiin tärkeämpänä kuin muissa eurooppalaiskaupungeissa keskimäärin. Hyvin mielenkiintoista on, että asunnon koko ja oma tila oli jopa asunnon kustannuksiakin tärkeämpää, mikä

Kuvio 13. Asuinalueelle muuttoon vaikuttaneet tekijät. ”Hyvin tärkeänä” asiaa pitävien osuus kotimaisista osajista

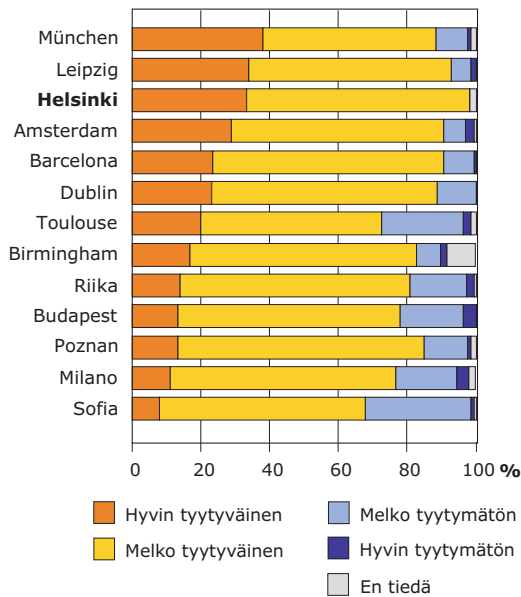

on vastoin yleistä eurooppalaista trendiä. Yleensä asumisen hinta on ykkös-syy kun päätetään minne muutetaan. Ainoastaan Amsterdamissa on vastaava tilanne jossa asunnon koko on hintaa tärkeämpää. Tämä tulos heijastanee asumisen ahtautta pääkaupunkiseudulla.

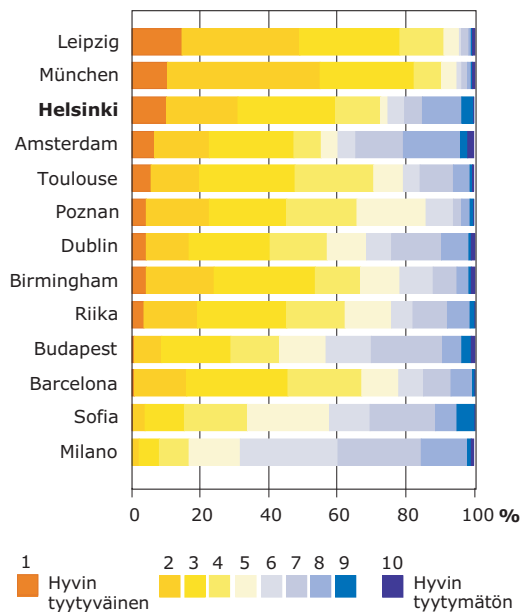
Toinen keskeinen huomio, joka korostaa asunnon ja asuinpaikan valinnan merkitystä liittyy siihen, etteivät osajat missään, etenkin Suomessa ole kovinkaan liikkuvia asumisessaan. Asumiselta osajat hakevat pikemminkin pysyvyyttä, vaikka he vaihtavatkin melko usein työpaikkaa. Noin 80 prosenttia kotimaisista osajista asuu omistusasunnossa. Myös kansainväliset osajien asumistottumukset muuttuvat ajan myötä samankaltaisiksi kuin kantaväestön, vaikka he asumisuransa alussa asuvat usein vuokralla, ja vaihtavat usein asuinpaikkaa.

Laadukkaat asuinalueet koetaan merkityksellisinä seudulla viihtymiselle. Osajilla on suuria vaatimuksia paitsi asunnon koolle ja laadulle myös alueen viihtyisyydelle, turvallisuudelle, luonnonläheisyydelle. Sekä suomalaiset että kansainväliset osajat arvostavat näitä samoja tekijöitä pääkaupunkiseudun asuinalueilla. Pehmeillä elämänlaatutekijöillä näyttää siis olevan suurin merkitys Helsingin luoville ammattilaisille nimenomaan asuinalueilla, ei niinkään kaupungissa yleensä. Omaan asuinalueeseen ollaankin tyytyväisiä

Kuvio 14. Kotimaisten osaajien tyytyväisyys yleiseen elämänlaatuun asuinalueellaan

Kuvio 15. Kotimaisten osaajien tyytyväisyys kaupunkiinsa: "Huomioiden kaikki viihtyvyyteen liittyvät tekijät, kuinka tyytyväinen olet tähän kaupunkiin asuinpaikkana?"

– tyytyväisempiä kuin kaupunkiin yleensä. Helsingissä 98 prosenttia vastanneista kotimaisista osaajista ovat hyvin tai melko tyytyväisiä elämänlaatuun omalla asuinalueellaan, mikä on korkein luku kaikissa tutkimukseen osallistuneista kaupungeissa (kuvio 14). Vertauksena: neljännes kotimaisista vastaajista ilmaisee jonkinasteista tyytymättömyyttä Helsinkiin asuinpaikkana (kuvio 15).

Pääkaupunkiseudun osaajat eivät toisaalta asumistoiveiltaan näytä poikkeavan muista seudun asukkaista. Asumistoiveet vaihtelevat elämäntyylin ja -vaiheen mukaan. Tutkimuksen osaajilla on tosin keskimääräistä parempi tulotaso, ja siksi myös taloudelliset resurssit, jotka mahdollistavat mieluisan asunnon ja asuinalueen valinnan. Näin myös asumistoiveet näyttävät eräänlaisina asumisvaatimuksina. Mielenkiintoinen havainto on, että myös ulkomaiset osaajat hakeutuvat asumaan samoille asuinalueille kun kotimaiset osaajat. Seudun näkökulmasta olisikin tärkeä tarjota monipuolisia ja laadukkaita asuinalueita jos osaavasta työvoimasta halutaan pitää kiinni ja halutaan houkuttaa uutta. Helsingissä on oltu aktiivisia markkinoimaan keskustan elävyyttä ja urbaania kulttuuria, mutta asuinalueiden monimuotoisuus on kenties jäänyt ansaitsemaansa vähäisemmälle huomiolle.

4.2 Asuminen on osaajien suurin huolenaihe

Yksi huoli nousee ylitse muiden tutkimuksemme kaikissa kohderyhmissä: asuminen. Etenkin hyvälaatuisen asumisen hintatasoa pidetään kohtuuttoman korkeana. Lähes kaikki tutkimuksessa mukana olleet luovi-

en ja tietointensiivisten alojen työntekijät, yritysjohtajat ja kansainväliset osaajat pitävät asumista pääkaupunkiseudulla kalliina ja heitä huolestuttavana seikkana. On erityisen huomionarvoista, että yli 20 prosenttia suomalaisista työntekijöistä katsoo, että elämänlaatu pääkaupunkiseudulla on huonontunut viime vuosina (kuvio 16). Tämä johtuu etupäässä asumisesta, etenkin vaikeuteen löytää kelvollista ja kohtuuhintaista asumisvaihtoehtoa. Monet vastaajista kokivat, että he joutuvat asumaan liian ahtaasti ja että heillä ei ole varaa asua Helsingissä heitä tyydyttävällä tavalla. Kuten edellä nähtiin, seudun osaajilla on melko korkeat vaatimukset asumisen suhteen, ja haluavat asua laadukkaasti, viihtyisästi ja turvallisesti.

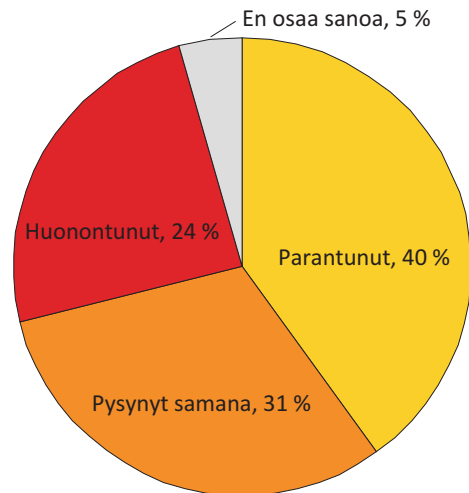
Asumisen ongelma Helsingissä korostuu myös kansainvälisessä vertailussa (Kuvio 17). Helsingissä kohtuuhintaisen asumisen saatavuus erottuu selvästi suurimmaksi huolenaiheeksi; muut ongelmat eivät herätä läheskään yhtä laajaa huolestumista. Tutkimuksen muissa eurooppalaiskaupungeissa suuria huolenaiheita on myös toisia, kuten liikenne ja saasteet, vaikka kohtuuhintaisen asumisen saatavuus nouseekin yleiseksi ykköshuoleksi.

Hieman yllättäen myös haastattelemamme yritysjohtajat korostivat asumista yhtenä seudun suurimpana ongelmana kun he pohtivat yrityksensä sijaintia. Kuten edellä jo esitettiin, on osaava työvoima yritysjohtajien mukaan luovien ja tietointensiivisten yritysten tärkein tuotannontekijä. Niinpä pula kohtuuhintaisista ja hyvälaatuisista asunnoista rajoittaa yritysjohtajien mielestä työvoiman saatavuutta.

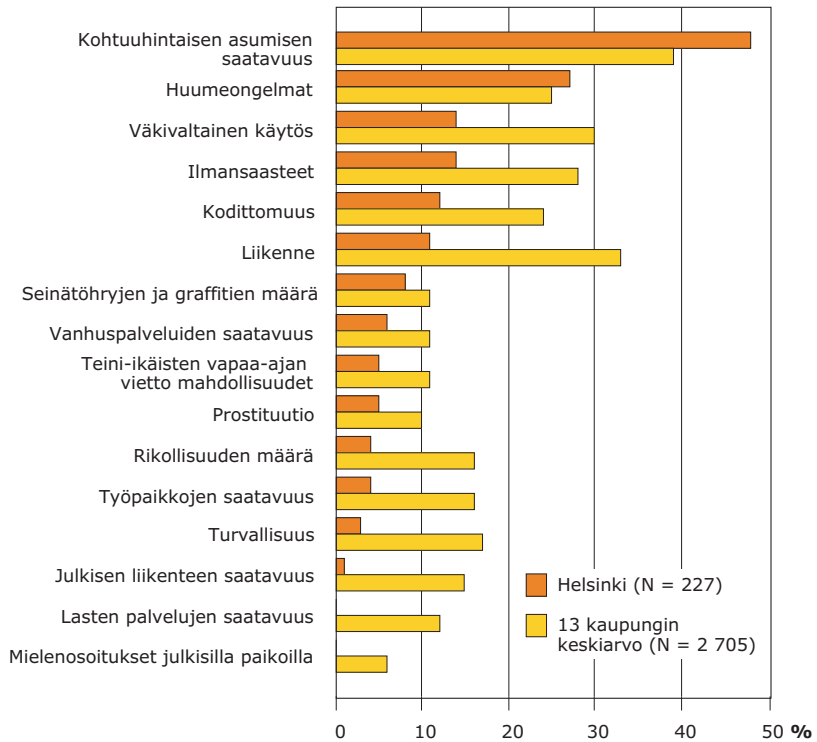
“Nämä osaajat ovat sitä joukkoa, joka hankkii omakotitalon tai vähintäänkin rivitalon. Useat harrastavat vapaa-ajallaan eksoottisia harrastuksia tai puuhastelua, joka vaatii lisää tilaa. Toisaalta useat ovat olleet ulkomailla pidempiäkin aikoja työnsä puolesta, ja referenssi tulee sieltä. Paitsi, että palkat ovat parempia, on asumisen taso huomattavasti parempaa. Ei kukaan itseään kunnioittava osaaja, tj tai muu sellainen asu kerrostaloasunnossa tai condossa. Eivät nämä huipputekniset kaverit – nörtit – viihdy yökerhoissa, koko tuo kulttuurikenttä on heille vieras. Pikemminkin ollaan saunomassa kavereiden kanssa”.

Yritysjohtaja, ohjelmistoala, 2008

Kuvio 16. Kotimaisten osaajien arvio elämänlaadun kehityksestä pääkaupunkiseudulla viimeisen viiden vuoden aikana

Kuvio 17. Kotimaisten osaajien huolenaiheet Helsingissä verrattuna huolenaiheisiin muualla Euroopassa. Hyvin huolestuneiden osuus (%) vastaajista

Laadukas ja kohtuuhintainen asuminen ei yleensä ole se ensisijainen tekijä joka vetää osaajia ja yrityksiä seudulle, mutta se on usein ratkaiseva sitova tekijä. Tutkimuksemme osoittaa, että luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijät tulevat kaupunkiin ensisijaisesti työn ja sosiaalisten suhteiden vuoksi, mutta tyytyväisyys asumiseen vaikuttaa voimakkaasti ihmisten viihtymiseen seudulla. Koska olemme nähneet että koti ja oma asuinalue on osaajille hyvin tärkeä, ongelmat asuntomarkkinoilla vaikeuttavat pääkaupunkiseudulle asettumista ja siellä viihtymistä. Pääkaupunkiseudun kannalta uhkana on, että osaajat muuttavat seudulta pois (katso esimerkiksi Raunio 2005). Pienemmältä paikkakunnalta saa laadukasta asumista edullisemmin, ja esimerkiksi ICT-alalta työpaikkojakin löytyy pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Monille myös ulkomailla työskenteleminen ja asuminen on houkutteleva ja mahdollinen vaihtoehto. Kuten yllä oleva lainauskin todistaa, monet huippuosaajat ovatkin ulkomaankomennuksillaan tottuneet laadukkaaseen asumiseen, ja kokevat pääkaupunkiseudun vaihtoehdot sekä rajallisina että kalliina.

4.3 Kallista, yksipuolista ja liian vähän?

Tyytymättömyys asumiseen kulminoituu kahteen seikkaan: asumisen kustannuksiin ja asumisen laatuun. Haastattelemamme osaajat ja asiantuntijat kokivat voimakkaasti, että nämä kaksi asiaa eivät kohtaa pääkaupunkiseudun nykyisessä asuntotarjonnassa.

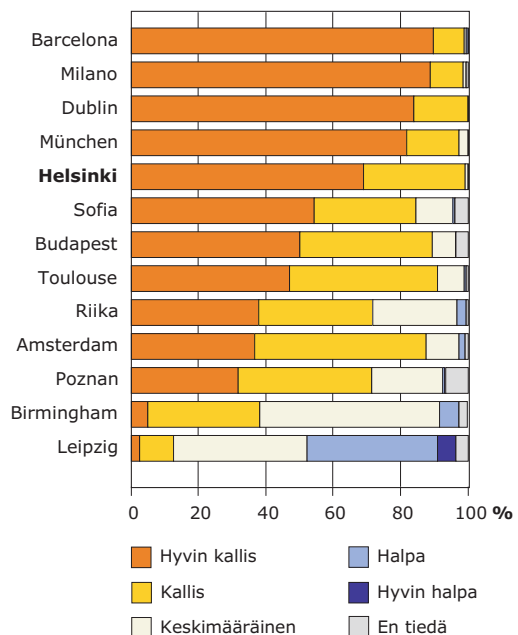
“Yksi suurimmista esteistä tänne tulemiseen on, että asunnon hankkiminen täältä on naurettavan kallista. Ja minusta epäoikeutetusti siihen laatu-tasoon nähden, jota useimmat ihmiset ostavat. Minulle oli eräs shokeeraa-vimmista asioista, kuinka vähän ihmiset osaavat vaatia asunnolta ja min-kä taseisia asuntoja he ovat valmiita hyväksymään. Olen nähnyt asuntoja, joita en olisi edes valmis vuokraamaan, saati ostamaan 180 000 euron hintaan... Hintataso ei vain näytä korreloivan palkkojen kanssa, eikä se kannusta keskituloisia ihmisiä omistamaan ja asumaan kaupungissa [...] Kuka tahansa osaaja, joka harkitsee muuttoa tänne, katsoisi hintoja ja sanoisi “ei ikinä”.

Kansainvälinen osaaja, musiikkiala, 2008

Myös muissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia. Esimerkiksi EU:n komission laajassa Eurobarometri-kyselyssä tältä vuodelta Helsinki sijoittui asuntotarjonnaltaan huonoimman kymmenen kaupungin joukkoon yhteensä 75 kaupungista. Helsinkiläiset kokevat että kaupungissa on vaikea löytää hyvä asunto kohtuulliseen hintaan (HS 2010).

Kalliin asumisen ongelma on toki tuttu useissa muissa Euroopan suurissa kaupungeissa, jotka ovat pärjänneet hyvin, myös erilaisilla taloudellisilla ja innovaatiomittareilla mitattuna. Kuten kuvioista 18 näkyy, Helsinki sijoittuu asuinkustannuksiltaan samaan joukkoon sellaisten menestyneiden metropolien kanssa kuten Barcelona, Milano ja München. Helsingissä asuinkustannukset ovat kuitenkin huomattavan kalliita, etenkin kun verrataan suunnilleen saman kokoluokan eurooppalaisiin kaupunkeihin. Eurooppalaisessa asuinkustannusvertailussa Helsinki oli kuudenneksi kallein kaupunki, Lontoon johtaessa listaa (State of

Kuvio 18. Asuinkustannukset eri kaupunkien osaajien arvioimina

the Helsinki Region 2009). Helsinki on erityisen kallis nimenomaan laadukkaana asumisen osalta.

Kotimaisten osaajien näkökulmasta asumisen korkea hinta nähdään Helsinkiin muuttoa hillitsevänä seikkana, sekä vaikuttavan haluun jäädä kaupunkiin. Osaajat kokevat, että asumiskustannuksille ei saada riittävää vastinetta, ja että asumiseen menevät suuret kustannukset syövät kohtuuttomasti heidän varojaan, ja siten myös yleistä elämänlaatua. Myös kansainväliset osaajat ovat laajalti tyytymättömiä pääkaupunkiseudun asuntojen hinta-laatusuhteen. Suurta ihmetystä aiheuttaa erityisesti asuntojen pieni koko ja yksiöiden hallitsevuus asuntotarjonnassa.

“En ollut koskaan asunut pienemmässä paikassa ennen kuin muutin Suomeen. Ja jotenkin tässä maassa, jossa on tilaa, Tarkoitan, että tämä ei ole Alankomaat, en vain voi ymmärtää sitä [asuntojen pientä keskikokoa]. Tähän ongelmaan ei näytä olevan kelvollista syytä.”

Kansainvälinen osaaja, musiikkiala, 2008

Asumisen laatu näyttäytyy erilaisena eri ryhmille. Osaajat eivät ole yhtenäinen ryhmä, jolla olisi yhdenmukaiset asumisvaatimukset. Tyydyttämättömien asuntotarpeiden ongelma on erilainen riippuen elämäntyylistä ja elämänvaiheesta. Perheellisillä on esimerkiksi erilaiset tarpeet kuin perheettömillä. Tutkimuksemme myös tukee havaintoja ns. tietoammattilaisten ja taitoammattilaisten erilaisista asumistoiveista (Ilmonen 2000, Kortteinen ym. 2005, Lankinen 2006). Haastattelemamme teknisten tai tietointensiivisten alojen työntekijät arvostavat pääsääntöisesti tilavaa omakoti- tai rivitaloasumista lähellä luontoa ja tilaa harrastuksille. Nämä ”luontourbaanit” tai ”businesseliitti” etsii avaria, korkealaatuisia koteja etupäässä esikaupunkialueilta. Ongelman toinen puoli on kohtuuhintaisten ja samalla riittävän kokoisten asuntojen puute keskustassa. Tutkimuksessamme ”keskustaurbaaneiksi” erottunut pieni ”superluovien” työntekijöiden ryhmä pitää asuntotilannetta yhtä lailla ongelmallisena kuin muutkin ryhmät. Tämä tutkimuksessamme ryhmä laittaa paljon painoarvoa sijaintiin lähellä urbaania sykettä ja kaupunkimaista liiketoimintaympäristöä. Asunnon löytäminen keskustasta, erityisesti perheen ja lasten kanssa, on tällä hetkellä hyvin hankalaa.

”Helsinki on kallis. Asuntomarkkinat itse asiassa toimivat luovuutta vastaan. Punavuoresta ei vain löydä kohtuuhintaista perheasuntoa.”

Yritysjohtaja, elokuva-ala, 2008

“Suomessa on niin vähän säpinää verrattuna Lontooseen, joten haluan olla lähellä sitä vähää jota täällä on. Vaikka en mene ulos joka ilta, on mukavaa tietää että se olisi periaatteessa mahdollista... vain kävellä ulos ja olla kymmenessä minuutissa keskustassa. En pidä siitä, että pitää lähteä

baarista silloin kuin kaikki muutkin, kiirehtiä yhdeltä yöllä kotiin vievään yöbussiin. Joten hyvä sijainti on tärkeä.”

Kansainvälinen osaaja, musiikkiala, 2008

Asumisongelman yhtenä puolena on pula sopivista vuokra-asunnoista, sekä pienistä ja edullisista että laadukkaammista. Tutkimuksemme kansainvälisistä osaajista suurin osa asuu yksityisiltä markkinoilta vuokratuissa vuokra-asunnoissa. Omistusasumiseen he siirtyvät vasta kun he ovat asuneet seudulla riittävän kauan. Erityisesti julkinen vuokra-asuminen on tutkimuksemme kohderyhmissä erittäin aliedustettu asumismuoto, mikä nostaa esiin kysymyksen julkisen vuokra-asumisen mahdollisesta kielteisestä leimautumisesta. Asiantuntijoidemme mukaan vuokramarkkinoita pitäisikin uudistaa, jotta ne palvelisivat paremmin myös korkeampituloisia, kuten osaajia. Vuokra-asunnot ovat tärkeitä erityisesti seudulle asettumisen kannalta, sekä muualta Suomesta muuttaneille kotimaisille osaajille että etenkin ulkomailta tulleille osaajille.

Koko asunto-ongelman ydin on tarjonnan niukkuus pääkaupunkiseudulla, sekä määrällisesti että laadullisesti. Asuntoja, erityisesti hyvälaatuisia sellaisia, on liian vähän. Helsingin seutu on jo pitkään ollut eräs Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista, mikä tekee asumiseen hintaan ja laatuun liittyvistä haasteista vaikeita. Tutkimuksemme osoittaa, että myös päätöksentekijät tiedostavat ongelmat, mutta helppoa ratkaisua ongelmaan ei ole näköpiirissä. Kukaan tutkimuksemme haastatelluista kaupunkipolitiikan asiantuntijoista tai toimijoista ei ollut kovin toiveikas mahdollisuuteen alentaa asumisen hintoja.

“Ongelma on ennen kaikkea resurssin niukkuus, joka aina pitää hinnat ihmisten maksukyvyyn ylärajalla (...) Mitään taikatemppeä ei ole olemassa. Ehkä meidän on vain sopeuduttava ja yritettävä hillitä ongelmaa niin paljon kuin voimme. Mutta emme ikinä saa asumista täällä ilmaiseksi tai halvaksi”

Teija Ojankoski, toimitusjohtaja VAV Asunnot Oy,
(ent. Vantaan kaupungin asumisasioiden johtaja), 2010

“Ymmärrän hyvin tämän kysymyksenasettelun, ja tulkinta siitä on varmasti pitkälti oikea [ahtaan ja kalliin asumisen kielteinen vaikutus seudun kilpailukykyyn], Kuitenkin kysymykset, mitkä tekijät itse asiassa aiheuttavat ongelman ja mitä sille voidaan tehdä, ovat ratkaisevasti monimutkaisempia.”
Jan Vapaavuori, asuntoministeri, 2010

“Minä näen asuntojen hinnan ikuisuuskyymyksenä. Verrataan vaikka Müncheniin tai Amsterdamiin tai muihin verrokkikaupunkeihin jotka ovat menestyneitä... kaikissa on sama ongelma. Jos sinulla on kaupunki jossa

on paljon kysyntää, ja johon ihmiset haluaa tulla, kyllä ne hinnatkin silloin nousevat. [...]Miten tämä halpa asuminen ratkaistaan huippukysynnän paikkakunnilla niin – herranen aika...[...]Asuntokanta on meillä kuten Dublinissa pääosin sama kuin köyhän kauden. Eivät ne asunnot siitä miinkään häviä. Ne ovat ne samat. Hinta vain nousee. ... Minä en ole keksinyt tähän ratkaisua.”

Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Kohderyhmien asumista koskevat huolet liittyvät hinnan ohella myös laadullisiin ulottuvuuksiin, kuten asuntokannan yksipuolisuuteen ja arkkitehtuurin monotonisuuteen. Erityisesti kansainväliset osaajat kritisoivat rakennetun ympäristön laatua, etenkin uudempia rakennushankkeita.

*“Voisi sanoa, ettei niissä ole luonnetta, ne ovat kaikki saman näköisiä ja myös pohjaratkaisut ovat samoja. Ne näyttävät aivan päällekkäin kasa-
tuilta legopalikoilta. Rakastin asumista Munkkiniemessä ja niitä kahta
asuntoa joissa siellä asuin, koska rakennukset itsessään olivat niin vanho-
ja ja niissä oli suureellinen tunnelma.”*

Kansainvälinen osaaja, markkinointi, 2008

”Ihmiset eivät näe uusissa kerrostaloista mitään eroa, sanovat vaan et ne näyttävät kaikki ihan samalta. Ja just että pihalla on nuoria puita ... ja se ajatus siitä, että kukaan ei ole syntynyt siellä.”

Henni Ahvenlampi, relokaationeuvoja (kemikaalivirastoprojekti),
Helsingin kaupunki, 2008

Asuntomarkkinoilta näyttää puuttuvan monipuolisuus ja valinnan mahdollisuus sekä asuntotyyppien että asuntokannan arkkitehtuuristen ominaisuuksien suhteen, erityisesti suhteessa asumisen hintaan. Yksitoikkoinen asuntokanta vastaa heikosti osaajien tarpeisiin, koska kuten yllä todettiin, luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöiden vaatimukset asumisen suhteen vaihtelevat elämäntyylien ja elämänvaiheiden mukaisesti. Haastatellut asiantuntijat pitivät tätä seudun todellisena ongelmana, joka saattaa jo haitata seudun kilpailukykyä.

“Vaikka uskon, että asuminen hinta tulee todennäköisesti aina pysymään ihmisten maksukyvyyn sanelemalla ylärajalla, voitaisiin laatua ja monipuolisuutta kehittää. Seutua määritellään nyt dikotomioiden kautta – omistusasuminen vastaan vuokra-asuminen, omakotiasuminen vastaan kerrostalot – ja julkinen asumiskeskustelu noudattaa näitä linjoja. Ja näiden tyyppien sisällä ratkaisut ovat monotonisia, erityisesti kerrostaloissa. Vaikka todellista tahtoa monipuolisuuden lisäämiseen on ollut, ovat suunnitelmat pysyneet toistaiseksi suunnitelmina. Koko maa on monistettu.

Meillä on pienet markkinat, jotka eivät kannusta monipuolisuuden lisäämiseen [...] Tähän meidän täytyisi reagoida julkisina toimijoina ja kuluttajina. [...] Monipuolisuus voisi olla meidän investointimme kilpailukyyn”

Teija Ojankoski, toimitusjohtaja VAV Asunnot Oy,
(ent. Vantaan kaupungin asumisasioiden johtaja), 2010

“Keskeisin syy [asuntokannan tylsyyteen] on, että kun on riittävästi niukkuutta kaikki menee kaupaksi. Ja kun kaikki menee kaupaksi kenenkään intresseissä ei ole kauheasti mieltä siitä. Täällä on toisaalta taas niin pieni markkina-alue, että kun kaikesta on pulaa, ja on kannattavinta rakentaa ns. perusmassalle, niin ei kannata ottaa riskejä ja rakentaa erilaisia kämppiä osaajille, huipuille ja ns. erikoisihmisille. Kun on niukkuutta kannattaa maksimoida ja ottaa se missä on paras kate. Meidän suurin ongelma on se, että kysyntä ja tarjonta eivät ole tasapainossa.”

Jan Vapaavuori, asuntoministeri, 2010

Asumisen ongelma Helsingissä

- ◆ Kohtuuhintaisen asumisen puute ja asumisen heikohko hinta-laatusuhde on kaikkien tutkimuksemme kohderyhmien suurin huolenaihe pääkaupunkiseudulla.
- ◆ Luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöillä näyttää olevan melko esikaupunkimainen elämäntyyli, jossa korostuu kodin ja oman asuinalueen merkitys. Osaajat hakevat asumiseltaan tilaa, laatua, pysyvyyttä ja rauhaa. Myös kansainvälisillä osaajilla on yllättävän samankaltaiset asumistoiveet ja asettuvat asumaan samoille alueille kuin kotimaiset osaajat.
- ◆ Ns. superluovien alojen osaajat muodostavat elämäntyyliältään poikkeavan pienen ryhmän, joka asuu muita useammin keskustassa ja arvostaa urbaania ilmapiiriä. Oletukset ”luovan luokan” erilaisista toiveista kaupungistaan eivät siis päde muilta osin kuin tämän superluovan ytimen kohdalla. Muuten osaajien asumistoiveet eivät juurikaan poikkea muun väestön toiveista.
- ◆ Asuminen toimii enemmänkin alueelle sitovana kuin vetävänä tekijänä. Tutkimuksemme osoittaa, että osaajat tulevat kaupunkiin ensisijaisesti työn ja sosiaalisten suhteiden vuoksi, mutta tyytyväisyys asumiseen vaikuttaa voimakkaasti ihmisten viihtymiseen seudulla.
- ◆ Pääkaupunkiseudun osaajat ovat poikkeuksellisen tyytyväisiä omaan asuinalueeseensa, myös kansainvälisessä vertailussa. Osaajilla on pääsääntöisesti muita paremmat resurssit toteuttaa asumistoiveensa.

“I think that Helsinki is really “mukava”, because it’s not too big, and it’s not too small. Big cities like Paris and London and Berlin and so on, they are so big, that you get this feeling of, well, bigness. Whereas here it’s like home, and smaller scale. So, it makes me feel that you don’t have to be restless. [...] And I think that’s what Helsinki provides – a good balance. The Helsinki city, the centre, has developed so much over the years that it’s really not so small anymore, it’s not countryside city anymore. There’s enough of shopping places, enough of restaurants which are design driven so they look really nice and attractive. But at the same time you can really have a life here, because you have a safe environment to live in”
Kansainvälinen osaaja, markkinointi, 2008

Ylempi kuva: Marko Oikarinen. Alempi kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Mika Lappalainen.

5 Helsingin vahvuudet ja haasteet

Tässä luvussa pyritään muodostamaan yleiskuva pääkaupunkiseudun kilpailukyky- ja vetovoimatekijöistä sekä haasteista. Luku on eräänlainen yhteenveto kohderyhmien – kotimaisten ja kansainvälisten osaajien sekä yritysjohtajien näkemyksistä siitä mikä Helsingin seudulla toimii ja mikä ei. Olemme huomioineet myös asiantuntijoiden mielipiteet ja analyysimme Helsingin kehityspolusta. Vertaamme seudun ominaisuuksia myös hankkeemme muihin eurooppalaiskaupunkeihin.

5.1 Osaava työvoima ja laajat kotimaiset työmarkkinat

Nokian johtamana pääkaupunkiseutu on noussut yhdeksi Euroopan johtavista ICT-klustereista. Kuten olemme aiemmin maininneet, luoviksi ja tietointensiivisiksi määritellyillä aloilla työskentelevien osuus pääkaupunkiseudun työvoimasta oli vuonna 2004 yli 30 prosenttia, mikä on kansainvälisesti verrattuna huomattavan suuri osuus. Empiiristen tulostemme perusteella pääkaupunkiseudulle osaajia houkuttelevat erityisesti työmahdollisuudet ja henkilökohtaiset yhteydet. Kotimaisille osaajille pääkaupunkiseudun *työmarkkinat* ovat monipuolisuudessaan ja mahdollisuuksissaan ylivertaiset. Myös monet kansainvälisistä osaajista olivat tulleet pääkaupunkiseudulle edistämään uraansa.

Kotimaisilla osaajilla ja yritysjohtajilla on luonnollisesti taipumus arvioida pääkaupunkiseutua suhteessa Suomen muihin kaupunkiseutuihin, mistä syystä Helsingin vahvuudet arvioitiin erittäin optimistisesti. Useat toimijoista pitivät Helsingin seutua, jopa joitakin yksittäisiä alueita siellä ainoana mahdollisena paikkana sijaita. Kansainvälisten osaajien kohderyhmä taas vertasi Helsinkiä muihin eurooppalaisiin metropoleihin. Erityisesti ICT-ala on vetovoimainen ja tarjoaa mahdollisuuksia myös suomen kieltä taitamattomalle. Myös eräät toiset rajatut alat ovat vetovoimaisia pienemmässä mitta-

kaavassa, esimerkiksi muotoilu, bioteknologia sekä eräät huippututkimusta tekevät alat. Näiden alojen ulkopuolella kuva muuttuu – yleisesti pääkaupunkiseudun työmarkkinat ovat kansainvälisten osaajien näkökulmasta heikot, erityisesti monella superluovalla alalla. Lisäksi työmarkkinoille pääsy on vaikeaa, vaikka ulkomaalainen olisikin korkeasti koulutettu. Yksi merkittävä syy on kieli. Yritykset Suomessa ovat vielä vastahakoisia palkkaamaan suomea taitamattoman tai kieltä puutteellisesti puhuvan osaajan.

Pääkaupunkiseudun työmarkkinoiden eräs erityispiirre liittyy *tiiviseen ammatilliseen verkostoitumiseen*, jota on kansallisesta näkökulmasta pidetty perustellusti vahvuutena. Suomessa on ollut vahvana eräänlainen yhdessä tekemisen perinne, jolla on saavutettu mittavia tuloksia etenkin kriisien aikana, mutta myös vision kautta, kuten juuri äskettäin Design-pääkaupungin nimityksessä. Yhteistyö yritysten ja korkeakoulujen välillä on myös ollut tiivistä. Suomen kiistaton vahvuus historiallisesti ja tänäkin päivänä voi kääntyä myös osittaiseksi negatioksi kansainvälistymisen osalta. Ulkomaiset osaajat kokivat työelämän tiiviit sosiaaliset verkostot vaikean läpäisevyytensä vuoksi ongelmallisina. Vaikka kansainväliset osaajat eivät yleensä olleet kokeneet suoranaista rasismia, suomea puhumattoman sopeutuminen työelämään koettiin kuitenkin vaikeaksi sekä ennakkoluulojen että ulkopuolisuuden takia. Monet ulkomailta tulleet osaajat kokevat, että työpaikat tai ainakin tieto vapaista paikoista jaetaan näissä epävirallisissa verkostoissa, joihin he itse eivät pääse.

“[...] näyttää että useimmat paikat täytetään suhteiden perusteella. En tunne tätä itse niin hyvin, mutta lukuunottamatta kahta työpaikkaa olen saanut töitä ainoastaan ystävien tai suhteiden kautta, ja tämä näyttää olevan yleinen tapaus. Minun vaimoni näyttää myös löytävän tiedot avoimista työpaikoista oman verkostonsa kautta, niitä ei koskaan mainosteta missään, kun hän jo hakee niitä... Luulen, että tällainen kulttuuri on täällä silmiinpistävämpää kuin muualla, ja näyttää että tärkeämpää on se kenet tunnet kuin mitä osaat. Ehkä kyse on siitä, että ammatilliset piirit ovat täällä niin pieniä.”

Kansainvälinen osaaja, musiikki, 2008

“Ammatillinen ympäristö, se on ok, mutta ei loistava. Tunnen itseni yhä hyvin rajoitteiseksi täällä. Ehkä se riippuu henkilöstä, mutta en ole samaa verkostoa kuin ihmiset olisivat olleet... En käynyt armeijaa kenenkään kanssa [...] Olen todennäköisesti yhä hyvin rajoitteinen suhteessa suomalaisiin minun, tiedäthän, asemassani. Eli todennäköisesti, pääasiassa juuri tästä syystä, Helsinki on yhä ammatillisesti varsin rajoittava.”

Kansainvälinen osaaja, korkeakoulutus, 2008

Yritysjohtajat korostivat työvoimaa tärkeimpänä yritysten resurssina ja sijaintia ohjaavana tekijänä. Yleisesti ottaen oltiin tyytyväisiä pääkaupunkiseudun osaavan työvoiman tarjontaan, ihan kansainvälisestikin, mutta sen laatu ja riittävyys tulevaisuudessa aiheutti jonkin verran huolta.

”Firman tulevan toiminnan näkökulmasta ratkaisevat henkilöt ovat huipputason ohjelmistotekniset osaajat sekä kansainvälisen viennin ja liikkeenjohdon osaajat. Näistä osaajista pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Espoossa asuu riittävä enemmistö[...] Asun täällä, en esimerkiksi Bostonissa, koska vaimo ja lapset ja yhteydet paikallisiin osaajiin ovat jo olemassa. [...] Myös epäilyt osaavan työntekijämaamäärän osalta on suuri. Esimerkiksi 30 henkilöä nopeahkolla vauhdilla Oulusta ei onnistuisi. Espoo on alan Piilaakso Suomessa. [...] Ei ole erityistä syytä lähteä ulkomaille, koulutettua porukkaa on ainakin toistaiseksi riittämiin. Jos lähtisi pitäisi saada kaikki parhaat avainhenkilöt mukaan.”

Yritysjohtaja, tietoturva ja ohjelmistoala, 2008

5.2 Toimiva, turvallinen ja vihreä kaupunki

Seudun selviä vahvuuksia ovat laatuylipistot, korkeatasoinen tekninen infrastruktuuri ja kaupungin yleinen toimivuus. Nämä ominaisuudet saivat positiivisia arvioita kaikissa kohderyhmissä. *Koulutuksen* merkitystä pääkaupunkiseudun tietotaloudelliselle kehitykselle on vaikea korostaa liikaa. Eriyisesti Helsingin yliopisto ja Teknillinen korkeakoulu, nytemmin Aalto yliopisto, edustavat kansallista huippua, ovat menestyneet hyvin kansainvälisissä listauksissa, ja on tunnustettu tieteellisesti korkeatasoisiksi. Korkeakoulujen laatu mainittiin kaikissa kohderyhmissä yhtenä tärkeänä sijaintipäätöksiin vaikuttavana tekijänä. Työnantajien kannalta laaja, koulutettu väestöpohja ja osaava työvoima nähtiin tärkeimpänä tuotannontekijänä, ja pääkaupunkiseudun asema tässä suhteessa kansallisessa vertailussa ylivoimaisena. Työntekijöiden näkökulmasta koulutusmahdollisuudet puolestaan näyttävät seudulle houkuttelevina vetovoimatekijöinä.

Kaupungin kiitetty tekninen *infrastruktuuri* ja yleinen toimivuus liittyvät liikenneverkkoon ja muihin kaupunkiympäristön fyysisiin ominaisuuksiin. Näillä hyvin toimivilla rakenteellisilla ominaisuuksilla ei ole niinkään merkitystä ensisijaisena vetovoimatekijänä, mutta toimivuus on olennaista kilpailukyvyn kannalta. Lisäksi sillä on kokemuksellista merkitystä kaupunkiin kiinnittävänä tekijänä, ja siten vaikutusta osaajien päätöksiin jäädä kaupunkiin. Kaikkien kohderyhmien mukaan Helsinki on *toimiva kaupunki*. Sen liikennejärjestelmää pidetään toimivana ja erityisesti kansainväliset osaajat arvostavat julkaista liikennettä.

”Meidän selkeitä kilpailuetujamme on, että tämä on hyvin toimiva järjestelmä. Systeemi toimi: täällä on vähän korruptiota, on helppo mennä mihin tahansa, byrokratia on vähäistä, peruspalvelut toimivat, paikat ovat lähellä. Tämä on myös hyvin suvaitsevainen ja liberaali kaupunki.”

Jan Vapaavuori, asuntonministeri, 2010

Vaikka pääkaupunkiseudulta puuttuu suurempien metropolien ”säpinää”, Helsinki sijoittuu hyvin monien pehmeiden elämänlaatutekijöiden suhteen. Positiivisia arvioita sai erityisesti vapaa-ajan- ja huvitusmahdollisuuksien tarjonta, yleinen elämänlaatu, sopiva mittakaava, turvallisuus, vehreys ja luonnonläheisyys. Hyvä koetun turvallisuuden taso nousi Helsingin vahvuutena esiin kaikissa kohderyhmissä. Turvallisuuden kokemus on sidoksissa selviin vahvuuksiin, kuten tasa-arvoon, ja vähäiseen rikollisuuteen ja kaupungin toimivuuteen. Osajien tyytyväisyys elämänlaatuun yleensä kaupungissa ja erityisesti asuinalueella oli muihin tutkimuksen kaupunkeihin verrattuna korkealla tasolla.

”Helsinki on todella mukava. Se ei ole liian iso eikä liian pieni. Isot kaupungit kuten Pariisi, Lontoo ja Berliini ovat niin suuria, mutta täällä tunnen olevani kuin kotona, kaikki on pienimuotoisempaa. Tunnen että minun ei tarvitse olla levoton. [...] Se mitä mielestäni Helsinki tarjoaa on hyvää tasapainoa. Helsingin keskusta on kehittynyt niin paljon vuosien varrella että se ei ole enää niin pieni, Helsinki ei ole enää maaseutua. Kaupungissa on riittävästi ostospaikkoja, kivoja ja hukuttelevia design ravintoloita ja niin edelleen, mutta täällä voi oikeasti olla elämä, koska elinympäristö on niin turvallinen.”

Kansainvälinen osaja, markkinointi, 2008

“Yksi upeimmista asioista Helsingissä on turvallisuus. Tottakai vertaan kotikaupunkiini [Etelä-Amerikassa] jossa pitää olla äärimmäisen varovainen koko ajan, silloin sitä on ok. Mutta täällä on niin turvallista, on kiva kun voi laskea turvamuurinsa. Ei tarvitse olla kaikki antennit pystyssä että ‘vaara, vaara!’, voi vain rentoutua. Pidän siitä paljon.”

Kansainvälinen osaja, muotoiluala, 2008

”Turvallisuus, ylivoimainen ykkönen, ihan ylivoimainen ykkönen [Helsingin vahvuuksista]! Elämänlaatu, puhuttiin tuossa aikaisemmin work-life-balancesta, joka voi olla et se ei kaikilla ole kohdallaan, mutta niillä joilla se on kohdallaan se on äärimmäisen arvokas asia”.

Marjo Lautjärvi, toimitusjohtaja, Finland Relocation Services, 2008

5.3 Haasteet

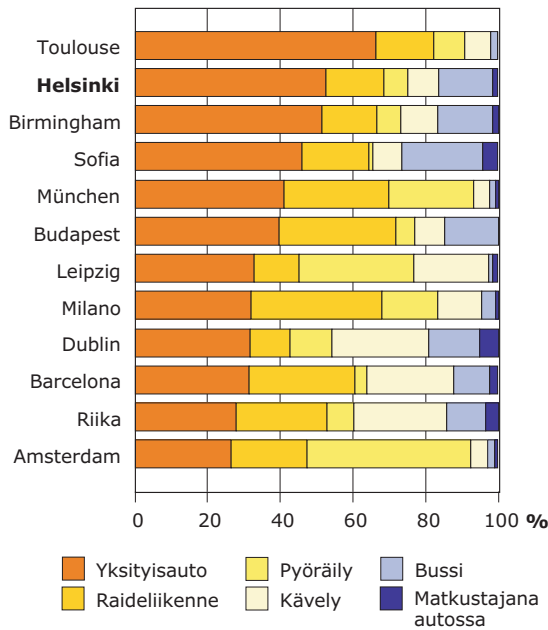
Helsingin seudun suurimmat haasteet liittyvät *asumisen* kalleuteen ja sen laatuun sekä kansainvälisten osaajien näkökulmasta *työmarkkinoiden ohuuteen* ja suomalaisen yhteiskunnan *läpäisemättömiin verkostoihin*. Näitä teemoja on käsitelty laajasti jo aiemmin tässä tutkimuksessa, joten keskitymme tässä muihin tutkimuksessa esiin nousseisiin ongelmiin.

Eurooppalaisessa vertailussa Helsinki on kiistatta nuori ja hyvin nopeasti kasvanut metropoli, jonka viimeaikainen menestys on nojannut verraten paljon ICT-sektoriin ja yksittäiseen yritykseen, Nokiaan. Taloudellinen riippuvuus yhdestä ventialasta tuo loogisesti mukanaan myös haavoittuvuuden, vaikka Helsingillä onkin pääkaupunkiasemastaan juontuvat juuret hallinto- ja kulttuurikaupunkina. *Taloudellisen monipuolisuuden lisäämiseen* ja erityisesti (pien)yritysjohdajien *parantamiseen* olisi aiheutta haastateltujen yritysjohtajien ja asiantuntijoiden mukaan niin kannustimien kuin asenteiden tasolla. Samaan suuntaan viittaa myös ja Helsingin kehityspolun tarkastelu hankkeen eurooppalaisessa viitekehyksessä (ks. luku 2). Monet yritysjohtajista pitävät vallitsevaa ilmapiiriä kielteisenä yrittäjyyttä ja menestymistä kohtaan, ja kriittisiä huomautuksia sai myös *avomielisyyden puute*. Yritysjohtajat kokevat että uusia ideoita, muutosta ja luovuutta ei kannusteta tarpeeksi, eikä sen arvoa ymmärretä. Muutamit yritysjohtajat olivat myös sitä mieltä, että suomalaisia ei kannusteta menestymään ja yrittämään, ja epäonnistumista kuten konkurssia pidetään suurena stigma. Kansainväliset osaajat pitivät Helsinkiä myös homogeenisena eikä kovin suvaitsevana eri ryhmiä kohtaan. Osaajat tosin eivät olleet kokeneet rasismia, helsinkiläiset vaikuttavat arvostavan ulkomailta tänne töihin tulevia koulutettuja maahanmuuttajia.

Helsingin metropoliaseman nuoruuteen liittyi myös toinen erityisesti ulkomaisten osaajien näkemyksissä ilmennyt ongelma: *Heikko kansainvälinen tunnettuus* aiheuttaa, ettei Helsingin monia, ilmeisiä vetovoimatekijöitä yksinkertaisesti tunneta Suomen rajojen ulkopuolella. Helsingin kaupungin elinkeinojohtaja Eero Holstilan mukaan konkreettisia toimia Helsingin markkinoimiseksi ulkomailla tai kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi Helsinkiin ei olekaan – monista kilpailijakaupungeista poiketen – juuri tehty. Holstila piti kuitenkin Designpääkaupunkihanketta oivallisena avauksena tähän suuntaan. Lisäksi tavoitetta edistäisi hänen mukaansa kansainvälisen yhteisön vahvistaminen ja ottaminen mukaan kehittämisstrategioihin.

Vaikka yleinen turvallisuus nousi esiin seudun selvänä vahvuutena, suomalaisista osaajista kolmannes ilmaisi kuitenkin olevansa huolissaan suurija pienituloisten välisistä jännitteistä seudulla, mikä liittyyneen ajankohtaiseen huoleen *tuloerojen kasvusta* pikemmin kuin henkilökohtaisiin turvattomuuskokemuksiin.

Kuvio 19. Kotimaisten osaajien pääasiallinen kulkuväline

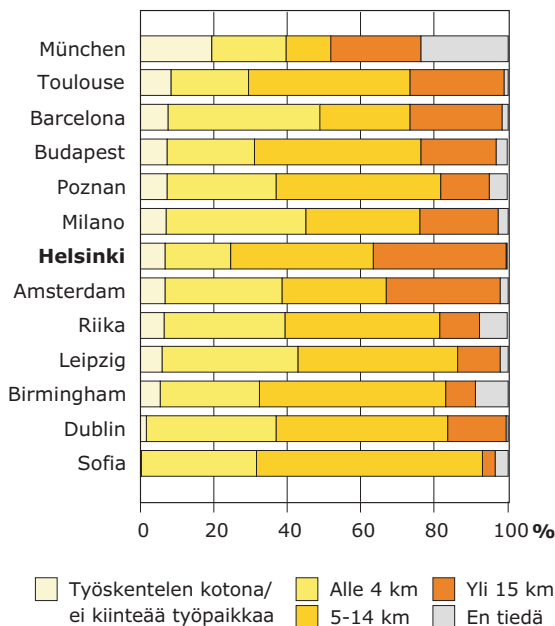

Pääkaupunkiseudun osaajien asumisvalintojen esikaupunkivaltaisuuden perusteella ei ole yllättävää, että pääkaupunkiseutu näyttäytyy – julkisen liikenteen periaatteellisesta arvostuksesta huolimatta – eurooppalaisessa vertailussa myös varsin *henkilöautoriippuvaisena* metropolina. Joukkoliikenteellä tai pyöräillen tehtyjen matkojen osuus pääkaupunkiseudun osaajien työmatkoista on erittäin pieni muihin ACRE-kaupunkeihin verrattuna. Henkilöauto on pääasiallinen kulkuväline noin joka toiselle pääkaupunkiseudun osaajalle, kun Amsterdamissa vain joka neljäs kulkee matkansa pääsääntöisesti autoilla (kuvio 19).

Toinen tähän liittyvä, mahdollinen tulevaisuuden haaste nousee havainnosta, että pääkaupunkiseudun osaajien työmatkat ovat myös selvästi ACRE-kaupunkien keskiarvoa pidempiä (Kuvio 20). Lähes 40 prosentille vastaajista yhdensuuntaisen työmatkan pituus pääkaupunkiseudulla oli yli 15 km, kun keskimäärin näin pitkiä matkoja oli alle 20 prosenttia.

Tutkimustamme varten haastateltujen asumisen asiantuntijoiden mukaan olisi tärkeää pikimmiten saavuttaa ymmärrys seudun ja työmarkkinoiden toimivuuden merkityksestä kuntarajat ylittävällä tasolla. Tärkeää olisi turvata kaupungin kiiteltu toimivuus tulevaisuudessa ja työmarkkinoiden tiheyden ja saavutettavuuden merkityksen mahdollisesti korostuessa. Lisähaastetta kaupunkisuunnitteluun tuo osaajien mielenkiintoinen liikkuvuuden kaksijakoisuus: Kuten olemme nähneet, he vaihtavat usein työpaikkaa, mutta hakevat pysyvyyttä asumiselle.

Kuvio 20. Kotimaisten osaajien yhdensuuntaisen työmatkan pituus eri kaupungeissa

Helsingin vahvuudet ja haasteet

- ◆ Tutkimuksen perusteella Helsingin seudulla merkittäviä vahvuuksia luovien ja tietointensiivisten alojen kannalta ovat erityisesti koulutus ja laatuyltiopistot, koulutettu työvoima, kansallisessa vertailussa ylivoimaisen tiiviit työmarkkinat, yleinen toimivuus ja verkostoitumiskyky.
- ◆ Pehmeinä vetovoimatekijöinä nousi esiin hyvä elämänlaatu, tasa-arvo ja turvallisuus, verrattain hyvä vapaa-ajan ja viihdetarjonta, luonnonläheisyys, vehreys ja inhimillinen mittakaava.
- ◆ Suurimpana haasteena tutkimuksessa nousi esiin asumisen kalleus ja laadullinen yksipuolisuus sekä erityisesti kansainvälisten osaajien kannalta läpäisemättömät sosiaaliset verkostot ja ohuet luovien ja tietointensiivisten alojen työmarkkinat ICT-sektorin ulkopuolella.
- ◆ Muina haasteina esiin nousi Helsingin suhteellisen heikko kansainvälinen tunnettuus ja luovuutta rajoittavana tekijänä mainittu ei kovin yrittäjämönteinen ilmapiiri.
- ◆ Helsingin teknologiaihmeeseen liittyy myös haasteena verraten korkea riippuvuus ICT-sektorista ja sen jossain määrin aiheuttama haavoittuvuus.
- ◆ Kansainvälisessä vertailussa Helsinki näyttäytyi myös huomattavan esikaupunkivaltaisena, henkilöautoriippuvaisena ja pitkien työmatkojen kaupunkina.

"Aalto-yliopiston muodostaminen on esimerkki suomalaisesta organisointikyvystä, joka on meidän vahvuutemme. Ajatelkaa nyt: ideasta toimeenpanoon kolme, neljä vuotta. Valtion budjetista löytyi 500 miljoonaa yhtäkkiä erikseen rahaa, aivan uskomatonta! [...] Tällaiseen ei ole kykyä monessakaan maassa."

Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Ylempi kuva: Kaisa Kepsu, alenpi kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Munshi Ahmed.

6 Luovuuden kaupunkipolitiikka: Julkinen sektori osajia ja yrityksiä tukemassa

Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella tutkimuksemme tuloksina erityisen merkittäviksi nousseita seudullisia kilpailutekijöitä eli seudun kansainväliseen kilpailuasemaan vaikuttavia piirteitä, sekä politiikkaratkaisuja, joilla näihin keskeisiin näyttäytyviin tekijöihin on pyritty vaikuttamaan. Erityinen kiinnostus kohdistuu tapaan, jolla kansallinen ja seudullinen hallinto ovat tukeneet ja voivat tukea seudun vetovoimaisuutta luovien ja tietointensiivisten alojen ja niiden osajien näkökulmasta.

6.1 Kilpailutekijöiden seudullinen merkitys

Tutkimuksemme tulokset korostavat erityisesti kolmea tekijää, jotka näyttävät merkittävinä Helsingin seudun kilpailukyvyille sekä osajien, asiantuntijoiden että yritysten vastausten perusteella. Ensimmäinen näistä on suomalaisen yhteiskunnan yleisesti hyvä koulutuksen laatu. Väestön korkea koulutustaso ja seudulla toimivat kansainvälisestikin korkeatasoiset koulutusinstituutiot ovat taanneet monipuolisen ja osaavan työvoiman saannin ja toimineet muuttoliikkeen vetovoimatekijänä. Korkea koulutustaso näkyy myös siinä, että Helsinki on hyvin lyhyessä ajassa noussut Euroopan ehdottomaan kärkeen tarkastelemiemme luovien ja tietointensiivisten ammattien osuudella mitattuna. Toinen merkittävä kilpailutekijä on puolestaan seudun kilpailukyvyn kannalta ongelmallisempi kysymys: laadukkaan asumisen korkea kustannustaso. Tutkimuksemme eräs keskeinen tulos oli se, että laadukas asuminen ja naapurusto ovat avainasemassa osajat kaupunkiin juurruttavina tekijöinä. Kaikki haastatellut ryhmät, mukaanlukien seudun asiantuntijat, ovatkin pitäneet kallista asumista yhtenä suurimmista seudun vetovoimaisuutta uhkaavista tekijöistä – ja samalla yhtenä kaikkein vaikeimmin ratkaistavista yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä. Kolmas tekijä on puolestaan verkostojen kansainvälisesti poikkeuksellinen tiiviys ja laajuus, joka tuottaa merkittävää nopeutta ja joustavuutta seudulliseen päätöksentekoon ja samalla helpottaa yritysten toimintaa. Haastattelemamme yritysjohto ja asiantuntijat olivat toimialasta riippumatta varsin tyytyväistä verkostojen luomiin mahdollisuuksiin, ja myös osajat korostivat verkostojen merkitystä omassa työssään.

Koulutus

“Meidän vahvuuksiamme on ennen kaikkea väestön koulutustaso, joka tuo sen laajuuden [seudun kilpailukykyyn]. Ja toiseksi, meillä on kohtuullisen hyvät yliopistot kansainvälisestikin...”

Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Koulutus nousee hyvin merkittäväksi tekijäksi kaikkien haastateltujen ryhmien vastauksissa. Sekä kotimaiset että kansainväliset osaajat korostivat hyvien korkeakoulujen merkitystä seudun vetovoimalle ja kansainväliselle imagolle, ja moni oli tullut seudulle alun perin opiskelutarkoituksissa. Lapsiperheiden osalta myös hyvätasoisten peruskoulujen merkitys korostui, ja kansainvälinen joukko painotti lasten koulutuksen laadun merkitystä jopa kotimaista ryhmää enemmän. Vaikka seudun koulutusmahdollisuudet saivat pääsääntöisesti positiivisia arvioita, haastattelussa nousi myös kriittisiä ääniä. Osa managereista oli huolissaan siitä, ettei seudun korkeakoulujärjestelmä pysty vastaamaan siihen muutostahtiin, joka määrittää luovien ja tietointensiivisten alojen toimintaa. Koulutuksen painotukset ja sisällöt eivät heidän mielestään kaikilta osin ole pystyneet tukemaan osaavan työvoiman saamista seudullisen kasvun ydinaloille.

Asuminen

“[...] oli hankalaa löytää mitään mukavaa, ja olin myös todella yllättyneet korkeista vuokrista täällä. Melkein kuin asuisi Lontoossa tai jossain, enkä silti ymmärrä miksi ne [vuokrat] ovat niin korkeat.”

Kansainvälinen osaaja, muotoiluala, 2008

“Työnantaja itse asiassa hankki asunnon minulle, mutta se oli 18 m² suuruinen asunto, ja vaikka tulen Tokiosta, se oli silti niinkuin [...] ‘Mitä? Oletatko minun tosiaan asuvan täällä?’”

Kansainvälinen osaaja, markkinointi, 2008

Asuminen näyttäytyy seudullisen kilpailukykyyn Akilleen kantapäänä. Kaikki ryhmät korostivat asumisen merkitystä omasta näkökulmastaan, ja tämänhetkistä kustannustasoa pidettiin kansainvälisestikin korkeana. Haastatelluista kansainvälisistä osaajista jopa suurissa maailmankaupungeissa asuneet hämmästelivät asumisen korkeaa hintaa, erityisesti suhteessa asumisen ahtauteen ja laatuun. Suomalaisten ja kansainvälisten osaajien huoli asumisen suhteen oli ensisijaisesti kustannustason, ahtauden ja arkkitehtonisen laadun vaikutus heidän omaan elämäänsä. Moni piti asumisen kustannuksia kohtuuttoman korkeina, ja osalla oli vaikeuksia sovittaa asumisen toiveita käytännön mahdollisuuksiinsa. Ongelmaa voi pitää erityisen suurena sikäli,

että asumisen viihtyisyyttä pidettiin toisaalta yhtenä merkittävimmistä seudulle jäämään houkuttelevista tekijöistä. Erityisen tärkeänä osaajille näyttäytyi laadukkaan ja tarpeisiin sopivan asunnon lisäksi myös miellyttävä naapurusto.

Managerien ja haastateltujen asiantuntijoiden huolet asumisen suhteen koskivat ennen muuta työvoiman saatavuutta. Moni yritysten edustaja oli erittäin huolissaan osaavan työvoiman saamisesta jo nykytilanteessa, sillä asumisen lohkaisema osa tuloista on niin korkea, että he katsoivat sen laskevan koko seudun houkuttelevuutta. Mahdollista kustannustason nousua pidettiin suurena uhkana seudun kehitykselle ja taloudelle. Haastatellut asiantuntijat jakoivat huolen asumisen kustannuksista ja totesivat asian tulevan jatkuvasti esille omilla aloillaan. Yritysjohtajien ja asiantuntijoiden huoli saa tukea esimerkiksi siitä havainnosta, että haastatellut kansainväliset osaajat olivat hyvin hämmästyneitä Helsingin hintatasosta verratessaan sitä kokemuksiinsa muista suurkaupungeista; taskukokoisen Helsingin asumista pidettiin suhteettoman kalliina jopa verrattuna Lontoon ja Tokion tyyppiin maailmankaupunkeihin.

Verkostot

“Epämuodolliset verkostot ovat valtavan tärkeitä. Eivät ehkä jokapäiväisessä tai viikkotaisessa bisneksessä, mutta silloin kun tarvitset jotakin, esimerkiksi ammattimaisia neuvoja, olet aloittamassa uusia projekteja... Verkostojesi kautta löydät oikeisiin paikkoihin ja tietysti myös opit tuntemaan alaa.”

Kansainvälinen osaaja, ICT, 2008

Verkostojen merkitys seudun kilpailukyvyille liittyy ennen muuta ammatillisiin verkostoihin, jotka ovat Suomessa monelta osin suorastaan ainutlaatuisia. Paitsi historiallisina lähtökohtina, verkostojen rooli korostuu kansainvälisissä vertailuissa käytännön toimitapana. Kun esimerkiksi pääkaupunkiseudun innovaatiostrategiaa oli kehittelemässä yli 300 henkeä yksityis- ja julkissektoreilta, monissa muissa maissa tällainen oli hoidettavana muutama henkilön voimin. Helsingin seutu koettiin ”kaikki tuntevat kaikki”-verkostona, jossa sekä julkinen sektori ja yksityissektori että eri toimialat ovat keskenään tiiviisti kytköksissä avainhenkilöiden verkostoitumisen kautta. Erityisesti haastatellut managerit ja asiantuntijat korostivat verkostojen merkitystä yritystoiminnalle ja seudulliselle päätöksenteolle. Esimerkiksi Aalto-yliopiston perustamista pidettiin ainutlaatuisina esimerkkeinä siitä, miten suomalaisessa kontekstissa on mahdollista saada aikaan suuria muutoksia joustavasti ja nopealla aikataululla.

Verkostojen erityispiirteiden katsottiin kumpuavan siitä, että eri toimijat on mahdollista kerätä yhteisen pöydän ääreen ja motivoida työskentelemään

yhteisen tavoitteen eteen; niiden ominaisuutena siis on jaettu kommunikaatiokulttuuri ja arvopohja, jotka mahdollistavat yhteisten tavoitteiden muodostamisen. Työntekijöille verkostot ovat puolestaan tärkeä osa sekä työskentelyn tapaa että uusien työpaikkojen löytämistä.

Aivan kaikille vastaajille suomalainen verkostokulttuuri ei kuitenkaan näyttäytynyt positiivisena. Monet kansainväliset osaajat kokivat, että jaetun hegemonian verkostoihin oli vaikeaa päästä sisälle. Kuten eräs haastateltava summasi:

“Ammatillinen ympäristö, se on ok, mutta ei loistava. Tunnen itseni yhä hyvin rajoitteiseksi täällä. Ehkä se riippuu henkilöstä, mutta en ole osa-maa verkostoa kuin ihmiset olisivat olleet... En käynyt armeijaa kenenkään kanssa [...] Olen todennäköisesti yhä hyvin rajoitteinen suhteessa suomalaisiin minun, tiedäthän, asemassani. Eli todennäköisesti, pääasiassa juuri tästä syystä, Helsinki on yhä ammatillisesti varsin rajoittava.”

Kansainvälinen osaaja, korkeakoulutus, 2008

Verkostojen ulkopuolelle jäämisen koettiin haittaavan urakehitystä ja aiheuttavan yksinäisyyden kokemuksia myös työelämän ulkopuolella. Verkostojen tiivyyden vastapuolena näyttäisikin olevan niiden läpäisemättömyys; erilaista kommunikaatiokulttuuria ja toimintatapaa edustavien ihmisten voi olla vaikeaa löytää tiensä jaetulla perinteellä operoiviin sosiaalisiin verkkoihin.

Toimiva, vihreä kaupunki ja tiheät työmarkkinat

Muita kysely- ja haastatteluaineiston perusteella merkittäviä kilpailutekijöitä ovat etenkin työmarkkinoiden tiheys, kaupungin toimiva sosiaalinen ja fyysinen infrastruktuuri sekä kaupungin monipuolisuus, puhtaus ja turvallisuus. Nämä kilpailutekijät näyttävät olevan erityisen merkittäviä vetovoimatekijöitä osajien seudulle muutossa ja päätöksessä jäädä. Varsinkin työmarkkinoiden rakenteen merkitys on tärkeä osajien muuttopäätöksissä ja seudulle asettumisessa, ja vaatimukset työmarkkinoille todennäköisesti lisääntyvät tulevaisuudessa.

Työsuhteiden pituus yhdellä työnantajalla on lyhentynyt luovilla ja tietointensiivisillä aloilla kaikkialla maailmassa, ja myös Suomessa trendi näkyy selvänä. Osaajat ovat halukkaita vaihtamaan työpaikkaa usein ja kulttuuri on vakiintunut osaksi alan käytäntöjä. Jotta tällainen työelämäkulttuuri toimii, vapaita työpaikkoja on oltava jatkuvasti tarjolla. Esimerkiksi Florida (2000: 44) on kiinnittänyt huomiota työmarkkinoiden liikkuvuuden mahdollisuuksiin yhtenä tärkeimmistä luovien kaupunkiseutujen kilpailutekijöistä, ja kutsuu työnantajalta toiselle siirtymät mahdollistavaa ihannetilannetta ”tiheiksi työmarkkinoiksi”. Vaikka metropolialue näyttäytyy kansallisessa ver-

tailussa varsin tiheiden työmarkkinoiden seutua, kansainväliset osaajat eivät kokeneet työmarkkinoita kaikilta osin joustaviksi ja etenemismahdollisuuksia tarjoaviksi.

6.2 Kilpailukyky poliittisessa kentässä

Suomen päätöksenteon perinne on vahvan valtiokeskeisen, ylhäältä alas suuntautuvan hallintotavan määrittämä. Myös kuntatasolle on keskittynyt paikallista päätösvaltaa, mutta monille Euroopan maille tyypilliset välitason päätöksenteon muodot – esimerkiksi maakuntatason hallitukset – ovat Suomen mallissa heikkoja. Valtiokeskeinen politiikka on tähdännyt perinteisesti alueellisten erojen tasoittamiseen ja yhdenmukaisen hyvinvointivaltion rakentamiseen.

Päätöksenteon tapa heijastuu myös tutkimuksessa korostuneisiin kilpailutekijöihin, ja monet suomalaisen talouden menestystarinan piirteet, kuten ICT-alojen nousu, ovat saaneet tukea vahvoista valtiollisista panostuksista tietyille sektoreille. Erityisen vahvasti Suomessa on läpi koko sotien jälkeisen ajan investoitu koulutukseen, mikä on ruokkinut tietointensiivisten alojen toimintamahdollisuuksia. Helsingin seudun korkeakoulutettujen osuus onkin kansainvälisesti hyvin korkea, ja koulutusjärjestelmä tuottaa korkeatasoisia tuloksia. Esimerkiksi Helsingin yliopisto on sijoittunut toistuvasti erinomaisesti kansainvälisissä yliopistovertailuissa, ja peruskoulujärjestelmän tulokset ovat OECD:n PISA-tutkimuksissa olleet läpi koko 2000-luvun kansainvälistä kärkeä. Valtiollisen politiikan ja investointien kärjen positiivinen merkitys tutkimuksessa tärkeäksi nostetulle koulutustasolle ja koulutusinstituutioiden laadulle näyttäytykin selvänä.

Pienen maan päätöksenteon tarpeet ja suuri sosiaalinen liikkuvuus ovat historiallisten olosuhteiden ohella tukeneet myös verkostojen merkityksen korostumista. Esimerkiksi Allardt (1964) on esittänyt verkostojen suuren merkityksen kummunneen lähtökohtaisesti kansallisvaltion rakentamisen ja ulkoisten poliittisten uhkien tilanteesta, jossa maan on ollut välttämätöntä panostaa kansallisessa selviytymisessä tärkeään päätöksiä tekevän eliitin yhtenäisyyteen, sekä julkissektorin ja yksityisen sektorin välisen yhteistyön korostamiseen. Alapuro (1994) on samoin korostanut historiallisesti tärkeän kansallisen integraation syntyneen konsensuspäästösten tarpeesta, joka on johtanut vuosikymmenten poliittiseen ja sosiaaliseen verkostoitumiseen ja poliittisen, taloudellisen ja älyllisen eliitin yhteistyöhön. Vaikka verkostot eivät itsessään ole olleet valtiollisen politiikan tavoitteena, esimerkiksi elinkeinojohtaja Holstilan puheenvuoro seudullisen päätöksenteon ainutlaatuisesta verkostoituneisuudesta näyttäytyy varsin luonnollisena tulemana kansallisen hallintotavan ja yhteiskunnallisen kehityksen luomassa jatkumossa:

“Sitten oletamme ainakin että meidän yksi vahvuus, ainakin on ollut tämä mitä Leo van der Berg nimittää metropolialueen ‘organisointikyvyksi’. Eli miten yli sektori- ja hallintorajojen, vaikka ollaan kilpailijoita, voidaan kuitenkin olla yhteistyössä. [...] Sitten meillä on yliopistojen ja yritysten välinen yhteistyö, joka on kilpailukyvn kannalta ihan avainasia... se on meillä mailman paras... tai sanotaan nyt ainakin Euroopan paras. Sitä on taas tutkinut Euroopan komissio [...] Se kyllä ihan oikeasti on iso vahvuus tulevaisuuttakin ajatellen.

Eero Holstila, elinkeinojohtaja, Helsingin kaupunki, 2010

Kolmas tutkimuksessa korostunut seudullinen kilpailutekijä, asuminen, näyttäytyy politiikan näkökulmasta ongelmallisempuna kysymyksenä. Valtiollinen asuntopolitiikka on ollut tehokasta lähiörakentamisen ja vahvan aluepolitiikan aikakaudella, mutta nykyinen metropoliseudun kalliin asumisen ongelmakenttä on pitkälti valtiollisen päätöksenteon tason ulottumattomissa, vaikka pulma tiedostetaankin valtion tasolla hyvin. Seudun asuntotilanteen kannalta keskeisiä kysymyksiä on ratkottu ennen muuta toisella vahvan päätöksenteon tasolla, kunnissa. Tilanne onkin johtanut asuntoministeri Vapaavuoren mukaan seudulliseen hankaluuteen:

”Poikkeamme muusta maailmasta aika dramaattisesti siinä, että [...] meillä kunnallisen tason itsehallinto on paljon vahvempaa kuin muualla: kunnat vastaavat kaikista peruspalveluista, niillä on oma verotusoikeus [...] Se aiheuttaa, että kuntaentiteetin merkitys täällä on niin suuri. Ja se on merkittävin este sekä asuntopolitiikassa että kilpailukykypuolella, että meillä on keskenään kilpailevia kaupungeja ja kuntia, jotka katsovat asiaa omasta näkökulmastaan.”

Jan Vapaavuori, asuntoministeri, 2010

Kaikki haastatellut asiantuntijat korostivat myös sitä, että asuminen ei ole yksin poliittisella päätöksenteolla ratkaistavissa oleva kysymys. Ongelma on luonteeltaan varsin moniulotteinen ja riippuu useista eri tekijöistä, joista osa on pitkälti poliittisen päätöksenteon ulkopuolella. Asiantuntijoiden mukaan asumisen korkean hinnan ja osin puutteellisen laadun ytimessä on seudun jatkuvasta kasvusta johtuva kova kysyntä ja pienillä markkinoilla operoivien muutamien rakennusyhtiöiden välisen kilpailun puute. Myös esimerkiksi maan hinta ja suomalainen omistuspainotteista omakotitaloasumista suosiva kulttuuri on nähty asumisen kehittämiseen vaikuttavina tekijöinä. Kulttuuri ja kilpailun puute vaikuttavat myös asumisen laadun kehittämisen vaikeuksiin. Vaikka politiikkatoimet asumiskysymyksen ratkaisemiseksi ovat saaneet kritiikkiä, asian myönteinen puoli on että ongelmat on tiedostettu ja töitä on tehty asian parantamiseksi. Kansainvälisessä vertailussa ongelmat eivät ehkä näytä niin suurilta, kuten asuntoministeri Vapaavuori toteaa:

"Ei tämä [asumisen ja rakentamisen politiikka] ole surkeasti hoidettu – kyllähän me olemme kohtuu hyvin pärjänneet verrattuna muihin maihin.[...] Meillä rakennetaan keskimäärin aika laadukasta. Toki on tehty mokia, mutta jos keskimäärin vertaa muihin metropoleihin niin onhan täällä aika hyvä rakennuskanta."

Jan Vapaavuori, asuntonministeri, 2010

Asumisen pulmista huolimatta kuntatason päätöksenteko ja vapaaehtoisuuteen perustuva seudullinen yhteistyö on tuottanut hyviksi arvioituja tuloksia usealla kentällä. Osaajien vastauksissa korostuvat yleinen toimivuus, hyvin organisoitu julkinen liikenne, puhtaus ja turvallisuus sekä toimivat palvelut ovat lähes täysin kuntatason vastuulla. Tämä seudun monialainen toimivuus on pitkälti kuntien työn tulosta, ja kunnat ovat myös onnistuneet organisoimaan keskinäisen yhteistyönsä teknisissä kysymyksissä kuntayhtymien kautta. Kaikki asiantuntijahaastattelut korostivatkin poliittisen järjestelmän tehokkuutta nimenomaan teknisissä suunnittelukysymyksissä ja toimivan sosiaalisen ja fyysisen infrastruktuurin ylläpitämisessä.

6.3 Seudullisen päätöksenteon uusia linjoja

Metropolialueen kilpailukyky on noussut 2000-luvulla yhä enemmän politiikan keskiöön pitkän kansallisen politiikan kauden jälkeen. Kansallisesti pannotukset innovaatiopolitiikkaan alkoivat yleistyä jo 1980-luvulla, ja useat tutkijat ovatkin pitäneet niitä jopa suomalaisen politiikan kansainvälisenä tavaramerkkinä (Ylä-Anttila 2005, Steinbock 2006, Vaattovaara 2009). Kansallinen innovaatiopolitiikka on ollut viime vuosikymmeninä merkittävä luovien ja tietointensiivisten alojen kehityksen tukipilari, mutta seudullisten innovaatiojärjestelmän tukimuotojen asema on ollut huomattavasti epäselvempi. Poliitiikan pääpaino on ollut kansallisessa kilpailukyvyssä, alueellisten erojen tasoittamisessa ja innovaatiojärjestelmän yleisessä vahvistamisessa. Kaupunkipolitiikka on innovaatiopolitiikan tavoin ollut ennen kaikkea osa valtion tasoista aluepolitiikkaa. Vaikka kaupunkipolitiikassa onkin korostettu kaupunkiseutujen innovatiivisuutta ja asemaa talouden moottoreina, suurten kaupunkiseutujen pulmat ja erityispanostusten tarve eivät ole saaneet merkittävää huomiota (Antikainen & Vartiainen 2006). Metropolialueen kaupunkikehitykseen liittyvien erityiskysymysten ratkomisen ongelmiin onkin heijastunut vahvasti seudullisen hallintorakenteen heikkous ja välitason hallintomuotojen puute.

Etenkin viime vuosikymmenen aikana metropolialueen erityiskysymykset ovat kuitenkin nousseet yhä voimakkaammin kansalliseen tietoisuuteen metropolialueen kilpailukyvyn kansallisen merkityksen korostuessa. Ensimmäisiä merkittäviä askelia seudullisen kilpailukyvyn kehittämiseen paikallistasolla oli osin julkisesti omistetun Culminatum-yhtiön perustaminen osaa-miskeskusohjelman paikalliseksi koordinoimiseksi ja seudun innovaatioympäristön kehittämiseksi 1990-luvulla. Toinen seudullisen kehittämisen virtanpylväs oli vuonna 2004 laadittu Pääkaupunkiseudun yhteinen strategia ja visio. Tämän taustalla oli samana vuonna perustettu Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta, joka koostuu kaupunkien ylimmän luottamushenkilöjohdon jäsenistä. Neuvottelukunta määritteli seudun keskeiseksi visioksi kansainvälisesti merkittäväksi ja elämänlaadultaan hyväksi yritys- ja innovaatio-keskukseksi nousemisen (Pääkaupunkiseudun... 2004):

”Pääkaupunkiseutu on kehittyvä tieteen, taiteen, luovuuden ja oppimiskyvyn sekä hyvien palvelujen voimaan perustuva maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Metropolialuetta kehitetään yhtenäisesti toimivana alueena, jossa on luonnonläheinen ympäristö ja hyvä asua, oppia, työskennellä sekä yrittää.”

Pääasiallisina strategisina tavoitteina nähtiin hyvinvoinnin ja palvelutoiminnan parantaminen, kilpailukyvyn tukeminen sekä kaupunkirakenteen ja asumisen kehittäminen (Pääkaupunkiseudun... 2004).

Myös kansalliset panostukset metropolialueen kehittämiseen lisääntyivät 2000-luvun kuluessa. Perinteinen aluepoliittinen ote vaihtui metropolialueen kansallisen merkityksen ja seudun erityiskysymysten ratkaisutarpeen selvempään tunnistamiseen vuoden 2007 metropolipolitiikkaohjelman myötä. Valtion metropolipolitiikan tarkoituksena on tukea seudun kansainvälistä kilpailukykyä ja tasapainoista kehitystä. Ohjelma jatkaa kansallisesti tyypillistä verkostoituneen päätöksenteon tapaa, ja politiikka perustuukin paitsi valtionhallinnon eri sektoreiden yhteistyöhön, myös paikallishallinnon, koulutus- ja tutkimusinstituutioiden sekä yritysten integroimiseen mukaan päätöksentekoon ja toteutukseen.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa todetaan (Pääministeri... 2007: 26):

”Pääkaupunkiseudun erityiskysymyksiä varten käynnistetään metropolipolitiikka, jolla ratkaistaan alueen maankäytön, asumisen ja liikenteen ongelmia, edistetään elinkeinopolitiikan ja kansainvälistymisen toteutusta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Monikulttuurisuutta ja kaksikielisyyttä edistetään. Valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien kesken vahvistetaan ja

laajennetaan aiesopimuskäytäntöä sekä valtion eri hallinnonalojen kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.”

Seudun asiantuntijat pitivät poikkeuksetta metropolipolitiikkaa merkittävänä käänteenä seudun kehittämistyössä. Asuntoministeri Vapaavuoren puheenvuoro edustaa hyvin asiantuntijoiden yleistä linjaa:

“Hallitus lanseerasi tämän metropolipolitiikan, mikä tarkoittaa, että valtioneuvoston tasolla tunnustettiin, että metropolialueella ja sen erityisongelmissa on merkitystä. Tällä on suuri merkitys ja tulevaisuudessa todennäköisesti vielä suurempi [...] Kaikkiin metropoleihin maailmassa liittyy rikkautta, hyvinvointia ja vaurautta, mutta myös köyhyyttä, kurjuutta ja sosiaalisia ongelmia. Se että on hahmotettu tämä ja ymmärretty että pääkaupunkiseutu seutu tuottaa kolmanneksen maan BKT:stä, on hyvä lähtökohta.”

Jan Vapaavuori, asuntoministeri, 2010

Uusista seudullisista ja kansallisista panostuksista huolimatta haastatellut asiantuntijat eivät nähneet nykyisten poliittisten keinojen kykenevän ratkaisemaan asumiseen liittyviä ongelmia. Tämän tutkimuksen mukaan yksi keskeisimmistä seudun kilpailukykyä uhkaavista ongelmista, asumisen hinta, näyttäytyykin myös seudullisia politiikkaratkaisuja ja uusia päätöksenteon tapoja itsepintaisesti uhmaavana haasteena, jonka edessä asiantuntijoidenkin on nostettava kätensä pystyyn:

“Mitään taikatempua ei ole olemassa. Ehkä meidän on vain sopeuduttava ja yritettävä hillitä ongelmaa niin paljon kuin voimme. Mutta emme ikinä saa asumista täällä ilmaiseksi tai halvaksi”

Teija Ojankoski, toimitusjohtaja VAV Asunnot Oy, (ent. Vantaan kaupungin asumisasioiden johtaja), 2010

Lisääntynyt pyrkimys metropolialueen kehittämiseen on kuitenkin näkynyt esimerkiksi koulutuksessa. Aalto-yliopiston perustaminen on esimerkki uudenlaisesta otteesta seudulliseen koulutuksen kehittämiseen. Teknillisen korkeakoulun, Taideteollisen korkeakoulun ja Kauppakorkeakoulun yhdistävän uuden ”innovaatioyliopiston” perustaminen on vaatinut ainutlaatuisen nopeita ja suuria panostuksia sekä valtiolta että useilta seudullisilta toimijoilta. Kaikki tutkimuksessa haastatellut asiantuntijat mainitsivatkin Aalto-yliopiston merkittävänä seudullisena avauksena ja jälleen yhtenä esimerkkinä seudun verkostojen kansainvälisesti miltei ainutlaatuisesta yhteistyökäytännöstä.

Seudulla on tartuttu myös kansainvälistymisen haasteeseen. Helsinki lähti maan ensimmäisenä kuntana muotoilemaan omaa maahanmuuttopoliittista strategiaansa vuonna 2008, ja myös varhaisemmat seudulliset dokumentit

metropolivisiosta innovaatiostrategiaan huomioivat kansainvälistymisen tärkeänä seudullisen kilpailukyvyyn kehittämisen tapana. Kansainvälistymiseen liittyvien strategioiden keskiössä on pyrkimys tehdä seudusta entistä veto-voimaisempi paikka kansainväliselle työvoimalle, ja toisaalta houkutellessa ulkomaisia investointeja. Esimerkiksi Steinbock (2004, 2007) on tunnistanut suomalaisen kansainvälistymisen keskeiseksi haasteeksi nimenomaan maahan virtaavien ihmisten ja sijoitusten vähäisyyden. Maan kansainvälistyminen on ollut luonteeltaan vahvasti Suomesta ulospäin suuntautuvien muuttaja- ja investointivirtojen määrittämää, ja kilpailukyvyyn näkökulmasta tasapainon saavuttaminen olisi tärkeää.

Muuttajien ja investointien näkökulmasta olisi keskeistä panostaa niihin tekijöihin, joiden on havaittu olevan erityisen keskeisiä osaavan kansainväliselle työvoimalle. Kansainvälisten osaajien haastattelujen perusteella erityisesti asumiseen, sosiaalisten verkostojen läpäisevyyteen ja työmarkkinoihin keskittyminen olisi seudulla tärkeää. Näistä tekijöistä erityisesti tiheiden työmarkkinoiden tarve on saanut vähemmän huomiota seudullisessa keskustelussa ja kehittämistyössä. Pääkaupunkiseudun yritykset ovat ICT-sektoria lukuunottamatta edelleen hyvin suomalaisvaltaisia, ja erityisesti kansainväliselle osaajalle työmarkkinat voivatkin näyttäytyä eurooppalaisittain ohuina.

Neljäs merkittävä panostuksen tarve on seudun kannalta positiivisempi: seudun kansainvälinen markkinointi. Seudullisesti tätä tavoitetta edistää tällä hetkellä keskeisimmin vuoden 2012 Design Capital -hanke, johon sekä valtio, kunnat että yksityiset toimijat ovat panostaneet merkittävästi. Aseman International Council of Societies of Industrial Design -järjestön valitsemana vuoden kansainvälisenä design-pääkaupunkina arveltiin asiantuntijahaastatteluissa tuovan Helsingille valtavasti kansainvälistä näkyvyyttä ja korostavan nimenomaan kaupungin potentiaalia luovan työn keskuksena. Helsingin Design Capital -suunnitelmassa on korostettu hyvin laaja-alaisesti ymmärrettyä designia, johon kuuluvat ilmiöt taidemuotoilusta arkkitehtuuriin ja palveluiden innovatiiviseen suunnitteluun. Kansainvälisesti Suomen ja Helsingin markkinoinnin haasteeseen on tarttunut jo esimerkiksi Ulkoministeriön asettama Brändityöryhmä, jonka tavoitteena on luoda Suomelle vuoden 2010 loppuun mennessä hahmotelma markkinoinnin ytimenä toimivasta vahvasta maabrändistä. Markkinoinnin jatkuvan kehittämisen tarvetta kuvaa monen kansainvälisen haastateltavan toteamus siitä, että viihtyisän, luonnonläheisen ja monipuolisen taskumetropolin suurin puute on oikeastaan yksinkertaisesti se, ettei seudusta tiedetä riittävästi maan ulkopuolella. Kuten eräs haastateltava tiivistä:

“Helsinki, minusta se on kiinnostava, übercool paikka, mutta ulkopuolelta se ei ehkä ole niin ilmeistä. Joten mielestäni Helsingin urbaanista kulttuurista ja sen osatekijöistä voitaisiin pitää paljon enemmän meteliä. En ole huomannut tätä rummutettavan mitenkään, esimerkiksi taiteen tai arkkitehtuurin kautta, siten kuin monet muut kaupungit ovat tehneet”.

Kansainvälinen osaaja , korkeakoulutus, 2008

Seudullinen kilpailukyky ja politiikka pähkinäkuoressa

- ◆ Tutkimuksen perusteella Helsingin seudulla merkittäviä luovien ja tietointensiivisten alojen kilpailutekijöitä ovat erityisesti koulutus, toimivat verkostot ja hyvä elämänlaatu. Asumisen kalleus puolestaan heikentää seudun kilpailukykyä sekä osaajien että yritysten näkökulmasta.
- ◆ Valtion politiikka on historiallisesti tukenut erityisesti koulutuksen kehittämistä ja mahdollistanut ICT-alojen nousun osaavan työvoiman saatavuuden ja innovaatioiden tuen kautta.
- ◆ Suomalaista päätöksentekoa leimannut valtiojohtoinen, aluepoliittinen perinne on antanut 2000-luvulla tilaa metropolin erityismerkityksen ja -ongelmien tiedostamiseen.
- ◆ Asiantuntijoiden mukaan erityisen merkittäviä uusia avauksia ovat valtiollinen metropolipolitiikka ja seudullisen päätöksenteon vahvistuminen.
- ◆ Uusista politiikkamalleista huolimatta asuminen näyttäytyy edelleen ratkaisemattomana haasteena, johon on vaikeaa löytää poliittista lääkettä.
- ◆ Tulevaisuudessa on mahdollista, että työmarkkinoiden tiheyden ja sosiaalisten verkostojen läpäisevyyden merkitys seudun kansainväliselle vetovoimaisuudelle kasvaa. Haastateltavien mukaan myös Suomen ja Helsingin seudun kansainväliselle markkinoinnille olisi lisää tilausta.

"The safety, cleanliness and convenience of the city, they're wonderful!"
Kansainvälinen osaaja, markkinointi, 2008

"Asumisen kalleus pakottaa monet asumaan ahtaasti ja epämieluisilla alueilla."
Kotimainen osaaja, tietoturva-ala, 2007

Ylempi kuva: Kaisa Kepsu, alempi kuva: Elina Eskelä.

7 Yhteenvedo ja keskustelu

Olemme nelivuotisessa kansainvälisessä tutkimuksessamme selvittäneet Helsingin seudun vetovoimaa luovilla ja tietointensiivisillä talouden aloilla, aloilla jotka ratkaisevasti vaikuttavat koko seudun kilpailukykyyn. Pääkaupunkiseudun työvoimasta lähes kolmannes toimii näillä toimialoilla, osuuden ollessa vertailukaupungeista suurimpia. Taakse jää muun muassa Amsterdam, joka markkinoinnissa ja mielikuvissa profiloituu aivan erityiseksi uuden talouden menestyjäksi. Toimialat, joiden työntekijöiden ja yritysjohtajien näkökulmia olemme tutkimuksissamme tarkastelleet, ovat pitkälti vastanneet viimevuosikymmenen taloudellisesta kasvusta koko Suomessa – ja ne sijaitsevat noin 60–70 prosenttisesti pääkaupunkiseudulla. Tältä perustalta on vähintäänkin tärkeää kuunnella näiden uuden talouden osaajien näkemyksiä toimintaympäristönsä edellytyksistä ja rajoitteista

Kohderyhmiemme näkökulmat ovat yllättävän yhteneviä: paitsi menestymisen ehdot, myös huolet ja ongelmat näyttivät jaetuilta. Tämä koskee niin kotimaisten osaajia kuin tarkkarajaisesti valitettuja yritysjohtajia ja ehkä yllättäen myös ulkomaalaisia huippuosajia. Havaintomme tukee kansainvälisen tutkimuksen tuottamaa yleistystä siitä, että kansainväliset osaajat sulautuvat varsin jouhevasti paikallisen koulutetun väestönsä osaksi.

Ammatilliset verkostot muodostavat tässä kuitenkin voimakkaan poikkeuksen: tässä kotimaisten ja kansainvälisten osaajien kokemuksissa on selviä eroja. Samalla kun suomalaisen verkostokulttuurin erityisyys ja samalla keskeisyys seudun menestystarinassa nousee tutkimuksemme erääksi tulokseksi paitsi haastatteluiden myös määrällisten tarkasteluiden kautta, tilanne ei kansainvälisten osaajien näkökulmasta ole lainkaan sama. Pikemminkin päinvastoin – monet kansainväliset osaajat kokevat, että jaetun hegemonian verkostoihin on vaikeaa päästä sisälle. Verkostojen ulkopuolelle jäämisen koetaan haittaavan urakehitystä ja aiheuttavan yksinäisyyden kokemuksia myös työelämän ulkopuolella. Verkostojen tiiviyn vastapuolena näyttäisi olevan niiden läpäisemättömyys – osa kansainvälisistä osaajista piti tilannetta erityisen hankalana, löytämättä siihen vastausta.

Eräs ACRE-hankkeen yleiseurooppalaisista tuloksista korostaa henkilöhistoriallisten kytkösten merkitystä asuinkaupungin valinnassa. Toisin kuin viimeaikoina käyty keskustelu antaa olettaa, ns. pehmeillä tekijöillä ei ensisijaisina tekijöinä ole roolia kaupunkiseudun valinnassa. Helsingissä tehty tutkimuksemme osoittaa että kotimaisilla osaajilla tärkeimpiä motiiveja kaupungin valintaan liittyen ovat juuri henkilökohtaiset yhteydet seutuun ja seu-

dulla asuviin ihmisiin. Miltei joka toinen kotimaisista luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijöistä on syntynyt pääkaupunkiseudulla ja halu asua lähellä perhettä ja ystäviä on keskeinen tekijä seudulla asumiselle. Myös yrittäjäjohtajien enemmistöllä on joko oman syntyperän, perheen tai opiskeluhistorian kautta henkilökohtaisia siteitä ja verkostoja alueella, mikä vaikuttaa voimakkaasti siihen että yritys perustettiin pääkaupunkiseudulle.

Ehkä yllättäen myös pääkaupunkiseudulla asuvien kansainvälisten huippuosaajien kohdalla henkilökohtaiset syyt nousevat keskeisiksi. Tämä siitäkin huolimatta, että etsimme tutkimukseemme erityisesti muuttajia jotka tulivat työn ja uransa takia, ei perheen tai rakkauden liikuttamina. Monilla oli kuitenkin jonkinlainen henkilökohtainen kytkös seutuun ennen Helsinkiin muuttoa.

Tarkasteltaessa Helsingin vetovoimaa, toisena tärkeänä tekijäryhmänä esiin nousevat klassiset ns. kovat tekijät – etenkin työhön ja työpaikkaan liittyvät tekijät, jotka Helsingissä vaikuttavat voimakkaasti sekä kotimaisten että kansainvälisten osaajien seudulle muuttoon. Yksittäisenä huomiona kansainvälisestä vertailusta voi todeta kuinka saksalaisilla kumppaneilla, erityisesti Münchenin seudulla asuvilla, työhön liittyvät tekijät sijaintipäätöksissä ylittävät selvästi henkilökohtaisiin verkostoihin liittyvät kysymykset. Myös Helsingin ilmapiirillä, vapaa-aikaan ja asumisen laatuun liittyvillä tekijöillä on merkitystä kaupungin valinnassa, mutta ei odotetuissa määrin.

Kansainvälisen hankkeen yksi keskeinen tulos on, että eurooppalaiset luovien ja tietointensiivisten alojen työntekijät eivät näytä erityisen liikkuvilta, ainakin jos vertaa Floridan amerikkalaiseen ”luovaan luokkaan”. Pikemminkin eurooppalaiset vaikuttavat seuduilleen juurtuneilta. Helsingin kotimaiset osaajat olivat vertailussa vieläpä poikkeuksellisen kiinnittyneitä seutuunsa. Yli 10 vuotta pääkaupunkiseudulla asuneiden osuus vastaajista oli liki 90 prosenttia, mikä kertonee myös siitä, että Helsingillä ei kansallisella tasolla ole juuri kilpailijoita. Osaajat arvostavat pysyvyyttä myös asumisessaan: valtaosa sekä suomalaisista että kansainvälisistä osaajista asuu omistusasunnossa ja pitää asuinalueen laatua hyvin merkittävänä tekijänä viihtymiselleen. Omistusasuminen ja kotiorientoitunut elämäntyyli onkin helsinkiläisille osaajille erityisen tyypillisiä.

Vaikka kaupunkiseudun sisälle ollaan jäämässä, eikä asumisen osalta olla erityisen liikkuvia, työn suhteen ollaan hyvinkin liikkuvia. Työsuhteiden pituus yhdellä työnantajalla on lyhentynyt luovilla ja tietointensiivisillä aloilla kaikkialla maailmassa, ja myös Suomessa trendi näkyy selvänä. Osaajat ovat halukkaita vaihtamaan työpaikkaa usein ja kulttuuri on vakiintunut osaksi alan käytäntöjä. Puolet kyselyymme vastanneista suunnittelee vaihtavansa työpaikkaa tulevan viiden vuoden kuluessa. Tulokset ovat vastaavia myös muissa tutkimuksissa kaupungeissa. Jotta tällainen työelämäkulttuuri toimii, vapaita työpaikkoja on oltava jatkuvasti tarjolla. Esimerkiksi Florida (2000: 44) on kiinnittänyt huomiota työmarkkinoiden liikkuvuuden mahdollisuuksiin

yhtenä tärkeimmistä luovien kaupunkiseutujen kilpailutekijöistä, ja kutsuu työnantajalta toiselle siirtymät mahdollistavaa ihannelannetta ”tiheiksi työmarkkinoiksi”. Vaikka metropolialue näyttäytyy kansallisessa vertailussa varsin tiheiden työmarkkinoiden seutuna, kansainväliset osaajat eivät koe työmarkkinoita kaikilta osin joustaviksi ja etenemismahdollisuuksia tarjoaviksi.

Samalla kuvattu, muista toimialoista ehkä poikkeavakin työpaikkaliikkuvuus asettaa vakavia haasteita kaupunkisuunnittelulle ja paikallisen innovaatiojärjestelmän muodostamiselle. Kuinka mahdollistaa työpaikkaliikkuvuus tilanteessa, jossa työpaikkojen vaihtuvuus on nopeaa, mutta asumiselta haetaan pysyvyyttä, rauhaa ja luonnonläheisyyttä? Ainakin nykyinen kaupunkisuunnittelukonsepti – työn ja asumisen yhdistäminen samalla asuinalueella – tulee vahvasti haastetuksi.

Asuminen näyttäisi olevan seudullisen kilpailukyvyn Akilleen kantapää. Ensimmäinen huolenaihe liittyy tarjolla olevan asumisen laatuun, toinen hintatasoon.

Luovilla ja tietointensiivisillä toimialoilla toimivat osaajat ovat hyvin työorientoituneita kautta Euroopan, näin myös Helsingin seudulla. Tuloksemme kuitenkin kertovat, että joiltain osin Helsingin osaajilla on poikkeava elämäntyyli verrattuna muihin eurooppalaisiin metropoleihin. Erot näyttäisivät liittyvän työn ulkopuoliseen aikaan ja elämäntyyliin. Helsingin osaajista vain kymmenesosa käy viikoittain pubissa tai baarissa, kun muissa kaupungeissa näin tekee melkein puolet vastaajista. Helsingin tuloksissa korostuvatkin asuminen ja koti työn vastapainona. Tutkimuksemme on osoittanut että tässä asuinalue on erityisen tärkeä, tietyt asuinalueen piirteet ovat osaajien viihtymisen kannalta hyvin tärkeitä. Osaajat painottivat asuintoiveissaan omaa tilaa, luonnonläheisyyttä, turvallisuutta, viihtyisää asuinympäristöä ja naapuruston ilmapiiriä. Naapurustojen merkitys näyttäisi olevan täällä jopa suurempi kuin muualla Euroopassa ja suurempi kuin mitä seudulla usein ymmärretään. Tilannetta kuvaa edelleen se, että Helsingissä myös perinteisten luovien alojen ammattilaiset asuvat usein hyvin ei-urbanisti, ja omalla asuinalueella vietetään paljon aikaa. Viihtyisyyttä, turvallisuutta, luonnonläheisyyttä ja asumisen laatua koskeva vaatimustaso on osaajilla korkea.

Kyse ei ole välttämättä ole perinteisen asumiskulttuurin periytyemisestä vaan vaativan työn vastapainoksi rakentuvasta – kenties jopa osin uudenlaisesta – elämäntavasta. Kuten eräs haastattelemistamme ICT-alan yritysjohtajista totesi: *”Asumiselta haetaan yksityisyyttä ja rauhaa. Välillä katseltiin oman perheen kanssa asuntoa jopa maaseudulta... Olin ylirasittunut ja halusin rauhaa.”*

Suurin tutkimuksemme esille nostama huolenaihe osaajien keskuudessa liittyy kuitenkin asumisen kalleuteen. Menestys uudessa taloudessa on vaikeuttanut asuntomarkkinatilannetta paitsi Helsingissä myös muissa vertailukaupungeissa. Eräs keskeisimmistä tuloksistamme on, että pääkaupunkiseu-

dulla asuvat osaajat ovat erittäin huolissaan seudullisesta asuntotilanteesta. Näyttää siis siltä, että asumisen kohtuuhintaisuus ei ole ainoastaan pienituloisten huoli. Laadukkaan asumisen ja hyvän innovaatiojärjestelmän toimivuuden näkökulmasta laadukkaan asumisen kohtuuhintaisuus on tärkeä tai jopa tärkein tekijä sekä olemassa oleville että tuleville osaajille. Näin ollen ainakin osa kansalliseen ja paikalliseen innovaatiojärjestelmään liittyvistä investoinneista tulisi kohdentaa laadukkaan ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen. Tällainen suuntaus olisi varmasti toivottava paitsi uusien osaajien innovaatiojärjestelmän kohentamisen näkökulmasta, myös yleisemmin paikallisten asukkaiden näkökulmasta.

Kohtuuhintaiseen asumiseen liittyvät huolet säteilevät keskusteluun ja huoleen työvoiman saatavuudesta. Moni yritysten edustaja on erittäin huolissaan osaavan työvoiman saamisesta jo nykytilanteessa, sillä asumisen lohkaisema osa tuloista on niin korkea, että he katsovat sen laskevan koko seudun houkuttelevuutta. Mahdollista kustannustason nousua pidetään suurena uhkana seudun kehitykselle ja taloudelle. Haastatellut asiantuntijat jakavat huolen asumisen kustannuksista ja toteavat asian tulevan jatkuvasti esillä omilla aloillaan.

Kaikki ryhmät korostavat asumisen merkitystä omasta näkökulmastaan, ja tämänhetkistä kustannustasoa pidetään kansainvälisestikin korkeana. Haastatelluista kansainvälisistä osaajista jopa suurissa maailmankaupungeissa asuneet hämmästelevät asumisen korkeaa hintaa, erityisesti suhteessa asumisen ahtauteen ja laatuun. Suomalaisten ja kansainvälisten osaajien huoli asumisen suhteen on ensisijaisesti kustannustason, ahtauden ja arkkitehtonisen laadun aiheuttamaa.

Keskeistä on ymmärtää, millaisesta viitekehuksesta käsin kansalliset ja ulkomaiset huippuosaajat omaa asumistaan arvioivat ja harkitsevat. Tämä viitekehys ei rajoitu ainoastaan Helsingin seudun sisälle: kokemukset, näkemykset ja normit asumiselle haetaan kauempaakin. Tässä vertailussa seutu siis ei menesty hyvin.

Helsingin seudun asema Suomessa on vahva, eikä kaupungistumisen jatkuessa kansakunnan sisällä ole nähtävissä sellaista vastaavan kokoluokan haastajaa, joka voisi tarjota riittävän työmarkkinapohjan. Myös kansainvälisesti vertaillen tilanne Helsingin seudulla näyttää varsin hyvältä. Seutu on onnistunut vahvistumaan osana uuden talouden nousua, pääosin kotimaisin voimin, maassa korkeasti koulutetun työvoiman avulla. Osaajat ovat myös varsin tyytyväisiä seudun tarjoamiin mahdollisuuksiin ja palveluihin. Silti on varauduttava siihen että tulevaisuus voi olla epävarmempi. Väestön ikääntyminen, aivovuoto ja talouden kansainvälistyminen ovat uhkia osaavan työvoiman saatavuudelle ja innovaatiojärjestelmän kestävyydelle. Kilpailu osaajista kiristyneenä paitsi globaalisti varmasti myös kansallisella tasolla. Mikäli halutaan pitää nykyiset osaajat kaupungissa ja houkutella Helsinkiin

uusia, heidän tarpeitaan on kuunneltava ja niihin tulisi myös pystyä vastaamaan.

Tulostemme mukaan Helsingin seutu on siis viime vuosikymmenten aikana ollut kansainvälisesti vertaillen erikoisen voimakas tietointensiivisten ja luovien toimialojen kasvukeskus. Varsinkin kotimaiset osaajat pitävät Helsinkiä vetävänä kaupunkiseutuna. Helsinki näyttäytyy myös varsin vetovoimaisena tietyn tyyppisille kansainvälisille osaajille, erityisesti heille jotka tulevat edistämään uraansa ICT-alalla tai jotka viihtyvät ”sopivan kokoisessa” ja turvallisessa metropolissa. Asuminen profiloituu tässä tarkastelussa kuitenkin voimakkaimmin siihen liittyvien huolien kautta. Seutu ei näyttäisi toimineen vetovoimaisena keskuksena tarjoamansa asumisen kautta, vaan siihen liittyvistä ongelmista huolimatta. Tämän kritiikin voi kuitenkin myös kääntää toisin päin: seudun vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä olisi mahdollista kehittää paljonkin asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisemisen kautta.

Sammandrag och diskussion

I en fyraårig internationell utredning har vi klarlagt Helsingforsregionens dragningskraft inom kreativa och kunskapsintensiva branscher, dvs. de branscher som i avgörande grad inverkar på hela regionens konkurrenskraft. Nästan en tredjedel av arbetskraften i Huvudstadsregionen verkar inom dessa branscher. Det är en av de största andelarna bland de städer vi jämfört, större än bl.a. Amsterdam, som i reklam och sinnebilder profileras som en alldeles särskilt framgångsrik stad inom den nya ekonomin. De branscher som de anställda och företagsledare vi intervjuat företrädare har i stor utsträckning svarat för den ekonomiska tillväxten i Finland de senaste tio åren, och 60–70 procent av dem ligger i Huvudstadsregionen. Mot den bakgrunden är det minst sagt viktigt att höra vad dessa kunnare inom den nya ekonomin har att säga om fördelar och nackdelar i Helsingforsregionen.

Våra målgruppers synpunkter är faktiskt förvånansvärt likartade: man ser ut att ha i stort sett samma behov och samma bekymmer och problem. Detta gällde såväl våra inhemska kunskapsintensiva arbetare och (noggrant utvalda) företagsledare som, överraskande nog, även de utländska experterna. Våra observationer stöder den generalisering som internationell forskning kommit fram till, nämligen att internationella kunskapsintensiva experter lätt smälter in i den lokala högutbildade befolkningen.

Men ett starkt undantag finns: yrkesnätverken. Där finns det klara skillnader i upplevelser inhemska och utländska experter emellan. Samtidigt som den finländska nätverkskulturens särdrag och centrala betydelse för regionens framgångar klart framgår av intervjuerna och av den kvantitativa analysen, är läget inte alls detsamma ur de internationella experternas synvinkel. Snarare tvärtom: många internationella kunskapsproffs upplever att det är svårt att komma in i ett delat hegemoniskt nätverk. Och att bli utanför nätverken upplevs hämma karriären och ge en känsla av ensamhet också utanför arbetslivet. En avigsida av nätverkens täthet tycks alltså vara deras ogenomtränglighet – en del av de internationella experterna upplevde läget som extra besvärligt, utan att finna en förklaring till det.

Ett av de gemensamma europeiska rönen av storprojektet ACRE betonar vikten av personliga kontakter vid valet av vistelseort. Tvärtemot vad man på sistone hört i debatten, ser s.k. mjuka faktorer inte ut att spela en framskjuten roll vid valet av hemstad. Den forskning vi gjorde i Helsingfors visar att de viktigaste motiven för valet i de finländska experternas fall var just de personliga kontakterna till och i regionen. Nästan varannan av de finländare som

jobbar inom kreativa och kunskapsintensiva branscher är födda i Huvudstadsregionen, och viljan att bo nära släkt och vänner är en central orsak för att bo i regionen. Också bland företagsledarna har största delen personliga nätverk och band till regionen genom börd, släkt eller studier, och detta har ofta varit en stark orsak till att man grundat företaget just i Huvudstadsregionen.

Kanske något förvånande är de personliga orsakerna av central betydelse även för internationella kunskapsintensiva experter. Detta trots att vi för vår forskning uttryckligen sökte sådana personer som kommit till Huvudstadsregionen för jobbets skull, inte sådana som familj eller kärlek hämtat till Finland. Många hade något slags personlig anknytning till regionen före de flyttade till Helsingfors.

I vår analys av Helsingfors attraktionskraft framstod de klassiska s.k. hårda faktorerna som en andra viktig förklaring. Det var främst arbetsplatsen och karriären som inverkat starkt på att både inhemska och utländska experter flyttat till regionen. En enskild observation bland de internationella jämförelserna var att i Tyskland, i synnerhet för dem som bodde i München med omnejd, var arbetsrelaterade motiv klart viktigare orsaker till att flytta hit än de personliga nätverken. Även atmosfären i Helsingfors, faktorer som anknyter till fritid och boende, har betydelse för valet av stad, men inte i väntad grad.

Ett centralt rön av det internationella projektet var att de europeiska arbetstagarna inom kreativa och kunskapsintensiva branscher inte tycks vara särskilt mobila, åtminstone jämfört med den amerikanska ”kreativa klass” som Richard Florida skriver om. Snarare tycks européerna vara rotade till sina respektive regioner. Detta gällde i synnerhet de inhemska experterna i Helsingfors. Bland enkätsvararna hade nästan 90 procent bott minst tio år i Huvudstadsregionen, vilket samtidigt också skvallrar om att Helsingfors inte har stor konkurrens inom Finland. Även inom boendet värdesätter experterna varaktighet: flertalet finländska och utländska experter bor i ägarbostad och ser bostadens grannskap som en mycket betydande trivsselfaktor. Kännetecknande för experterna i Helsingfors är just att de äger sina bostäder och har en hemorienterad livsstil.

Trots att man vill stanna kvar i sin stadsregion och inte är särskilt rörliga beträffande boendet är man mycket mobila beträffande arbetsplatsen. Överallt i världen har arbetsförhållandenas längd inom kreativa och kunskapsintensiva branscher minskat, och även i Finland syns trenden klart. Experterna är villiga att byta jobb ofta, och det har blivit en del av sättet att fungera inom branschen. Hälften av våra enkätsvarare planerade att byta jobb inom fem år. I de jämförda städerna är observationerna liknande. För att en dylik arbetslivskultur skall fungera måste det finnas lediga jobb hela tiden. T.ex. Florida (2000:44) har hävdad att möjligheten till mobilitet på arbetsmarknaden är en av de viktigaste konkurrensfaktorerna för stadsregioner och ger benämningen ”tät arbetsmarknad” åt det idealläge där det lätt går att byta från en arbets-

givare till en annan. Trots att vårt metropolområde i nationell jämförelse framstår som en region med rejält tät arbetsmarknad, upplever de internationella experterna inte arbetsmarknaden som flexibel till alla delar – eller som karriäröppnande.

Samtidigt innebär denna jobbrörlighet, kanske något avvikande från andra branscher, en utmaning för stadsplaneringen och skapandet av ett lokalt innovationssystem. Hur skall man möjliggöra jobbrörlighet i ett läge där folk byter jobb ofta men ändå i sitt boende söker varaktiga lösningar och lugn och ro och närhet till naturen? Åtminstone utmanas nu starkt det nuvarande stadsplaneringskonceptet där strävan är att inom samma område förena boende och arbete.

Boendet ser ut att vara en akilleshäla för Huvudstadsregionens konkurrenskraft. Ett första orosmoment är kvaliteten på det boende som står till buds, ett annat är prisnivån.

I hela Europa är de experter som fungerar inom de kreativa och kunskapsintensiva branscherna mycket arbetsorienterade, så även i Helsingforsregionen. Men våra iakttagelser ger vid handen att experterna i Helsingfors i vissa avseenden har en annan livsstil än i övriga europeiska metropoler. Det handlar om skillnader i fritidsbeteende och livsstil. I Helsingforsregionen går bara var tionde kunskapsintensiv expert på pub eller bar varje vecka, men i de övriga städerna gör nästan hälften det. I rönen för Helsingfors betonas boende och hem som motvikt till arbetet. Vår studie har visat att bostadsgrannskapet är särskilt viktigt på denna punkt och att vissa egenskaper i grannskapet är av stor vikt för experternas trivsel. I sina önskemål beträffande boendet betonade experterna eget utrymme, naturnärhet, trygghet, en trivsamt bostadsmiljö och atmosfären i grannskapet. Det verkar som det egna bostadsområdet vore ännu viktigare här än i övriga Europa och viktigare än man ofta tror i regionen. Beskrivande för läget är också att proffsen inom även de traditionella kreativa branscherna ofta bor mycket icke-urbant och tillbringar mycket tid i sin hemmiljö. Kunskapsintensiva experter ställer höga krav på trivsamt, trygghet, naturnärhet och boendekvalitet.

Det handlar inte nödvändigtvis om en traditionell boendekultur som går i arv utan om en livsstil – kanske rentav en helt ny livsstil – som byggs upp som motvikt till arbetet. Såsom en av de företagschefer inom ICT som vi intervjuat uttryckte saken: Hemma vill man få privatliv och lugn och ro. Vår familj har varit och tittat på bostäder ända ute på landet ... Jag var överansträngd och ville ha frid och ro.

Men det största orosmomentet för experterna som vår forskning påvisar är att boendet här är dyrt. Framgången i den nya ekonomin har skärpt bostadsmarknadsläget i Helsingfors och i de jämförda städerna. Ett av våra centralaste rön är att de experter som bor i Huvudstadsregionen är mycket bekymrade över det regionala bostadsläget. Det ser alltså ut som prisläget inte är ett problem bara för låginkomsttagare. Med tanke på en konkurrenskraftig kunskap-

sintensiv sektor är det viktigt – kanske rentav viktigast av allt för dagens och morgondagens experter – att det finns en överkomlig bostadsmarknad i regionen. Därför borde åtminstone en del av investeringarna i nationella och lokala innovationssystem inriktas på främjande av en högklassig bostadsproduktion till rimligt pris. Detta vore ju också önskvärt med tanke på den övriga befolkningens trivsel.

Bekymren med boende till rimligt pris färgar av sig på debatten och på oron för tillgången på arbetskraft. Redan idag oroar sig många företag i Huvudstadsregionen starkt för hur de skall få arbetskraft i ett läge där boendet tar en så stor del av de disponibla inkomsterna att det upplevs göra regionen oattraktiv. En eventuell ytterligare stegring av kostnadsnivån ses som ett stort hot för regionens utveckling och ekonomi. De intervjuade experterna delar oron för boendekostnaderna och konstaterar att saken ständigt kommer fram inom deras egna branscher.

Alla grupper betonar hur viktigt boendet är för dem själva, och nuvarande kostnadsnivå anses hög även i internationell jämförelse. De internationella experter vi intervjuat som bott i de stora världsstäderna förvånade sig över de höga bostadskostnaderna, i synnerhet med tanke på kvaliteten och rymligheten. De finländska och utländska experternas bostadsbekymmer beror främst på kostnadsnivån, trångheten och den arkitektoniska kvaliteten.

Det är viktigt att förstå vilken referensram de nationella och utländska toppexperterna utgår från då de bedömer sitt eget boende. Denna ram begränsar sig inte till bara Helsingforsregionen: erfarenheter, uppfattningar och normer kring boendet får man också längre ifrån. I denna jämförelse klarar sig vår region inte särskilt bra.

Helsingforsregionen har en stark ställning i Finland, och med fortsatt urbanisering lär det inte finnas någon annan stadsregion inom landet som hotar dess ledande ställning. Även internationellt ser läget relativt bra ut för Helsingforsregionen. Regionen har lyckats stärkas som en del av den nya ekonomins frammarsch, främst med inhemska krafter, arbetskraft med hög finländsk utbildning. Experterna är också mycket nöjda med de möjligheter och den servicenivå som regionen erbjuder. Ändå måste vi vara beredda på att framtiden kan se osäkrare ut. En åldrande befolkning, brain drain och en allt internationellare ekonomi är hot mot tillgången på kunnig arbetskraft och innovationssystemets hållbarhet. Konkurrensen om talanger blir troligen hårdare både globalt och nationellt. Om man vill hålla kvar nuvarande experter i staden och locka till sig nya gäller det att lyssna till deras behov – och kunna svara på dem.

Enligt våra forskningsresultat har Helsingforsregionen under de senaste årtiondena varit ett – även internationellt sett – starkt tillväxtcentrum för kunskapsintensiva och kreativa branscher. I synnerhet de inhemska kunskapsintensiva proffsen ser Helsingfors som en attraktiv stadsregion. Även för en särskild typ av internationella experter framstår Helsingfors som attraktiv, i

synnerhet för dem som kommer hit för att få fart på sin karriär inom ICT eller som trivs i en ”lagom stor” och trygg metropol. Men i ljuset av vår analys framstår boendet närmast som ett problem. Regionen ser inte ut att ha blivit en attraktiv centralort tack vare sin bostadsmarknad, utan snarare trots den. Fast å andra sidan: regionens attraktionskraft och konkurrenskraft kunde utvecklas rejält om man löste problemen med boendet.

Summary and discussion

Our four-year international research project has analysed the attractiveness of the Helsinki Region in creative and knowledge-intensive business sectors, i.e. those sectors that decisively influence the competitiveness of the entire region. Almost one-third of the labour force in the Helsinki Region works in these sectors. This is one of the highest proportions among the cities of our study, higher than in Amsterdam, for example, whose public image is that of a particularly successful city in the new economy. Those sectors whose employees' and business managers' views we have analysed have to great extent accounted for the economic growth in Finland over the last ten years, and 60–70 per cent of these businesses are located in the Helsinki Metropolitan Area (i.e. the four innermost municipalities of the Helsinki Region). Against this background it is important to hear what these professionals in the new economy have to say about pros and cons in the region that they function in.

It is astonishing how similar the views of our target groups are: everyone seems to have roughly the same needs and worries and problems. This goes for both Finnish creative knowledge workers and (carefully selected) managers and, surprisingly enough, corresponding foreign experts, too. Our findings back the generalisation of international research that highly skilled migrants easily integrate with the educated local population.

But there is one strong exception: the professional networks, where experiences clearly differ between Finnish and foreign professionals. While the peculiarities of the Finnish network culture and its vital role in the success of the region clearly come out in the interviews and the quantitative analysis, the situation is not at all the same with the transnational migrants working in these industries. Rather the contrary: many international experts feel it is difficult to enter into the networks of a shared hegemony. And falling outside these networks is perceived to hamper your career and give a feeling of loneliness in your private life, too. A drawback of the density of these networks seems to be their impenetrability – some of the foreign creative knowledge workers experienced this as particularly difficult, without finding a solution to it.

One of the all-European findings of the large ACRE project emphasises the importance of personal contacts for which city you choose to work and live in. Quite contrary to what has been said in recent debate, many of the so-called soft factors do not seem to play a primary role in people's choice of city. The research we did in Helsinki shows that the most important motives

for Finnish experts were their personal contacts with and in the region. Almost half of those Finnish nationals working in the creative and knowledge-intensive sector have been born in the Helsinki Region, and their desire to live near friends and relatives is a crucial reason for living in the region. Of the managers, too, the majority had personal networks and ties to the region through birth, family or studies. This has often been a strong incentive for establishing your company in the Helsinki Metropolitan Area.

Perhaps somewhat surprisingly personal contacts were of crucial importance for international creative knowledge workers, too – despite the fact that for our research we deliberately tried to pick people who had come here for their job and career rather than brought by family or love. Many had had some kind of personal link to the region before they moved to Helsinki.

Our analysis of the appeal of Helsinki clearly showed that classical so-called hard location factors were another important incentive. Factors primarily related to work and workplace had strongly influenced the decision of both Finnish and foreign experts to move to the region. A detail among international comparisons was that in Germany, particularly to those living in the Munich Region, work-related motives were clearly more important for moving than were personal networks. In addition, the atmosphere in Helsinki and factors relating to leisure and housing influence the experts' choice of city, but not quite as much as expected.

A crucial finding of the whole international project was that European professionals in creative and knowledge-intensive sectors do not seem to be very mobile, at least compared with the American “creative class” that Florida talks about. Europeans rather seem rooted to their respective regions. This applied especially to the Finnish creative knowledge workers in Helsinki. Of these respondents, almost 90 per cent had lived in the Helsinki Metropolitan Area for at least ten years – a fact which also shows Helsinki does not have strong competitors in Finland. In housing, too, creative knowledge workers value permanence: the majority of Finnish and foreign experts live in homes that they own, and they feel the neighbourhood is a very important factor for your quality of life. In Helsinki, especially, owner-occupied housing and a home-oriented life style seem to characterise these experts.

Although there is this tendency to stick to your own region and neighbourhood, there is considerable mobility in terms of work. Everywhere in the world, the average time that creative and knowledge-intensive professionals spend with one employer has become shorter – a trend which can be seen in Finland, too. These experts are willing to switch jobs often, and this has become common practice in the sector. Half of our respondents were planning to find a new job within the next five years. In the cities compared, findings are similar. But such practice requires vacant jobs on a constant basis. Florida (2000: 44), for example, has claimed that mobility on the job market is one of the crucial competition factors for city regions and gives the name “thick” la-

bour market to the ideal situation where people can easily change from one employer to another. And although our metropolis by national comparison appears as a region with a thick labour market, international professionals do not find the labour market flexible or career-promoting in every respect.

At the same time this work mobility, perhaps somewhat differently from other sectors, implies a challenge for city planning and creation of a local innovation system. How can job mobility be promoted in a situation where people change jobs often while, at the same time, in their housing they look for permanent solutions, peace and quiet and proximity to nature. At least the present city planning policy of locating jobs and housing in the same areas is strongly challenged.

Housing seems to be the Achilles' heel of the Helsinki Metropolitan Area's competitiveness. One worry is the quality of the housing available, another is the price level.

In Europe on the whole and in the Helsinki Region, those experts working in creative and knowledge-intensive sectors are very work-oriented. But our findings suggest that these people have a slightly different life style in Helsinki than in other European metropolises. It is primarily a matter of leisure behaviour and preferences: whereas in the other cities on average nearly half of these creative knowledge workers went to a pub or bar on a weekly basis, only one in ten did in Helsinki. In the findings about Helsinki, housing and home stood out as counterweights to work. Our study has shown that people's neighbourhood is very important and that certain of its properties are very significant to the wellbeing of these experts. In their wishes regarding housing, the experts underlined space of your own, nearness to nature, security, and a nice neighbourhood. It seems neighbourhood is even more important here than in the rest of Europe, and more important than people in the region often tend to think. Characteristic of the situation is also that the professionals in the traditional creative industries often live very non-urbanly and spend much time in their home environment. Creative knowledge workers have high demands on comfort, security, proximity to nature and quality of housing.

This is not necessarily a matter of traditional housing culture but rather of life style – maybe even a totally new kind of life style – that is coming about as an antidote to work. As one of the ICT managers that we interviewed put it: At home you want privacy and peace and quiet. Our family has checked out houses even in the countryside ... I was overworked and wanted peace and quiet.

But the biggest worry pointed at by the professionals of our inquiry was the high level of housing costs. Success in the new economy has toughened the housing situation in Helsinki and the other cities compared. One of our crucial findings is that those experts living in the Helsinki Metropolitan Area are very worried about housing in the region. It looks as though the price level

is not just a problem for those with a low income. In order to have a good knowledge-intensive sector in the region it is important – maybe even most important of all to experts today and tomorrow – to have an affordable housing market. Thus at least part of investments in national and local innovation systems should be targeted to promoting a high-class and affordable housing production. This would, of course, also benefit other residents of the region.

The worries of affordable housing rub off on the debate and the concern for finding skilled labour. Already now, many companies in the Helsinki Metropolitan Area are strongly worried about how to find workers when housing takes such a big slice of disposable income that it makes the region unattractive. And if costs should rise even higher, this would be a real threat to the region's development and economy. The experts interviewed share the concern for housing and note that the issue pops up regularly in their own sectors.

All groups emphasise the importance of housing from their own points of view, and the present level of cost is considered high even by international standards. Even those international experts interviewed that had lived in the really big metropolises were surprised about the high housing costs, particularly considering the quality and space. The housing worries of Finnish and foreign experts are mostly due to the price level, the lack of space and the architectural quality.

It is important to understand the references that the Finnish and foreign top experts go back to when they assess and evaluate housing in the region. These references – experiences, ideas and norms of housing – extend far beyond the Helsinki Region. Our region does not fare very well in this comparison.

The Helsinki Region has a strong position in Finland, and with continued urbanisation, there is hardly any other city region in the country that threatens its leading position and labour market base. Internationally, too, the situation looks good for Helsinki. The region has managed to grow stronger as a part of the new economy, primarily through internal efforts and a domestic labour force with a high Finnish education. Experts are also very pleased with public services and amenities in the region. Yet we must be prepared that future may look more uncertain. An ageing population, brain drain and a more and more international economy are threats to the supply of skilled labour and a sustainable innovation system. The competition for talents is probably growing tougher both globally and nationally. If we want to keep our present experts and attract new ones we have to listen to their needs – and respond to them.

According to our findings, these last few decades the Helsinki Region has been – internationally too – a very strong growth centre for knowledge-intensive and creative industries. Finnish experts, especially, see Helsinki as an attractive city region. And to certain kinds of international experts as well, Helsinki is attractive, particularly to those coming here to boost their careers in

ICT or who like living in a “not too big” and safe metropolis. However, our survey clearly indicates that housing is, above all, a problem. The region does not seem to have become an attractive hub of creativity and knowledge by virtue of its housing market, but rather in spite of it. Of course, we can look at it the other way around: solving the housing problems would boost the attractiveness and competitiveness of the region.

Kirjallisuus

- Alanen, A.** (2007). What's wrong with the concept of creative industries? Framework, the Finnish Art Review 6/07 – Surplus of Art.
<<http://www.oecd.org/dataoecd/52/52/37794008.pdf>>. Ladattu 4.9.2008.
- Alapuro, R.** (1994). Suomen synty paikallisena ilmiönä. 1890–1933. Helsinki: Hanki ja jää.
- Allardt, E.** (1964). Yhteiskunnan rakenne ja sosiaalinen paine. Porvoo: WSOY.
- Antikainen, J. & P. Vartinen** (2006). A patchwork of urban regions. Structures and policies in support of policentricity. Teoksessa H. Eskelinen & T. Hirvonen (toim): Positioning Finland in a European Space, 30–41. Helsinki: Edita.
- Castells, M. & P. Himanen** (2002). The information society and the welfare state: The Finnish model. Oxford: Oxford University Press.
- Chapain, C.A., Stachowiak, K. & Vaattovaara, M.** (2010). Beyond cluster policy: Birmingham, Poznan and Helsinki. Teoksessa Musterd, S. & A. Murie (toim.): Making Competitive Cities: Pathways, Actors and Policies, 263–285. Wiley-Blackwell.
- Florida, R.** (2000). Competing in the age of talent: Quality of place and the new economy. A Report Prepared for the R. K. Mellon Foundation, Heinz Endowments, and Sustainable Pittsburgh.
- Florida, R.** (2002). The rise of the creative class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life. New York: Basic Books.
- Florida, R. & Tinagli, I.** (2004). Europe in the Creative Age. London: Demos.
- Holstila, E.** (2005). Innovative Helsinki: Culminatum as a tool to govern Helsinki as a science region. Quarterly 2005. Helsinki City Urban Facts.
- HS = Helsingin Sanomat** (2010). Helsingiläisten mielestä asunnot ovat huonoja ja kalliita. Kaupunki A 11, 7.5.2010.
- Ilmonen, M.** (2000). Globaalit ja suomalaiset menestyjät. Teoksessa Rauhaa ja karnevaaleja. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet Helsingin seudulla. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 78 pp. 23–42. Espoo: TTK.
- Inkinen, T. & Vaattovaara, M.** (2007). Technology and knowledge-based development. Helsinki metropolitan area as a creative region. Pathways to creative and knowledge-based regions. ACRE report WP2.5.
- Kepsu, K. & Vaattovaara, M.** (2008). Creative knowledge in the Helsinki Metropolitan Area. Understanding the attractiveness of the metropolitan region for creative knowledge workers. ACRE report WP5.5. Amsterdam: AMIDSt.
- Kepsu, K. & Vaattovaara, M.** (2008). Location factors of creative companies in the Helsinki Metropolitan Area. The managers' view. ACRE report WP6.5. Amsterdam: AMIDSt.
- Kepsu, K. & Vaattovaara, M.** (2009). Riittääkö Helsingin vetovoima? Luovien alojen osaajat vastaavat. Tieto ja trendit 8/2009: 35–37. Helsinki: Tilastokeskus.

- Kepsu, K. & Vaattovaara, M.** (2009). Osaajien ja yritysten kannalta kilpailukykyinen Helsinki. Kvartti 1/09: 17–28. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. & Alasuutari, P.** (2005). Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (5): 475–487.
- Lammasniemi, J.** (2008). Tutkimus- ja kehitystoimintaan saatava lisää kansainvälisyyttä. *Helsingin Sanomat*, Mielipide 12.12.2008.
- Lankinen, M.** (2006). Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla – tilastonäkökulma. *Yhteiskuntapolitiikka*, 71 (4): 387–401.
- Martin-Brelot, H. & Kepsu, K.** (2010). Changing specialisations and single sector dominance: Helsinki and Toulouse. Teoksessa Musterd, S. & A. Murie (toim.): *Making Competitive Cities: Pathways, Actors and Policies*, 113–134. Wiley-Blackwell.
- Martin-Brelot, H. & Grossetti, M. & Eckert, D. & Gritsai, O. & Kovács, Z.** (2010). The spatial mobility of the creative class: a European perspective. *International Journal of Urban and Regional Research* 35:1 (sähköinen versio kesäkuussa 2010).
- Musterd, S. & Gritsai, O.** (2010). Conditions for 'Creative Knowledge Cities'. Findings from a comparison between 13 European metropolises. 'Going creative' – an option for all European cities? ACRE report WP9. 72 pp. Amsterdam: AISSR.
- Mustonen, P.** (2010). Structural views over 'creative' Helsinki. City of Helsinki Urban Facts, study reports 2010:1.
- OECD Science, Technology and Industry Scoreboard** (2007). Innovation and performance in the global economy. Paris: OECD.
- Pääkaupunkiseudun visio ja strategia** (2004). HelsinginSeutu.fi, Pääkaupunkiseudun seutuportaali, kuntien yhteinen internetsivusto <<http://www.helsinginseutu.fi>>. Ladattu 15.10.2010.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma** 19.4.2007 (2007). <<http://www.vn.fi/tietoarkisto/aiemmat-hallitukset/vanhanenII/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>>. Ladattu 15.10.2010.
- Raunio, M.** (2005). Aivovuodosta aivokiertoon. Huippuosajat talouden voimavarana. Helsinki: EVA-publications.
- Rouvinen, P. & Ylä-Anttila, P.** (2003). Little Finland's Transformation to a Wireless Giant. Teoksessa S. Dutta, B. Lanvin, & F. Paua (toim.): *The Global Information Technology Report: Toward an Equitable Information Society*. New York and Oxford: Oxford University Press with World Economic Forum.
- Sabel, C. & Saxenian, A.** (2008). A fugitive success: Finland's economic future. Sitra reports 80. Helsinki: Sitra.
- State of the Helsinki Region – European Comparisons** (2009). Helsinki: City of Helsinki Urban Facts.
- Steinbock, D.** (ed.) (2004). What Next? Finnish ICT Cluster and Globalization. Helsinki: Ministry of the Interior, Finland.
- Steinbock, D.** (2006). Finland's Innovative Capacity. Regional development 13/2006. Helsinki: Ministry of the Interior, Finland.
- Steinbock, D.** (2007). The competitiveness of Finland's large urban regions. Regional development 2/2007. Helsinki: Ministry of the Interior, Finland.
- Vaattovaara, M.** (2010). Tapaus lähiöiden kehittämisestä – esimerkki tutkimuksen vaikuttavuudesta. *Tieteessä tapahtuu* 2010: 4-5
- Vaattovaara, M.** (2009). The emergence of the Helsinki metropolitan area as an international hub of the knowledge industries. *Built Environment* 35 (2): 196–203.

- Vaattovaara, M. & Bernelius, V. & Kepsu, K. & Eskelä, E.** (2009). Helsinki: An attractive hub of creative knowledge? The views of high-skilled employees, managers and transnational migrants. ACRE Report 8.5. Amsterdam: AMIDSt.
- Vaattovaara, M & Bernelius, V. & Kepsu, K. & Eskelä, E.** (2010). Creative knowledge and local policies in Helsinki. How to enhance the city's competitiveness. ACRE report WP10.5. Amsterdam: AISSR.
- Vaattovaara, M. & Kortteinen, M.** (2003). Beyond polarisation versus professionalisation? A case study of the development of the Helsinki region, Finland. *Urban Studies*, 40 (11): 2127–2145.
- Ylä-Anttila, P.** (2005). Finland – an ICT-driven knowledge economy. Teoksessa A.J. Repo (toim.): ICT cluster Finland review, pp. 6–8. Helsinki: Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus TIEKE.
- YTV/HSY** (2007). Pääkaupunkiseudun sukkulointi 2004. <<http://www.hsy.fi/seututieto/kaupunki/sukkulointi/>>. Ladattu 19.3.2010.

Kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki/Jouko Vatanen.

Tekijä(t) Kaisa Kepsu & Mari Vaattovaara & Venla Bernelius & Mikko Itälähti		
Nimike Vetävä Helsinki Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien näkemyksiä seudusta – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupungin tietokeskus	Julkaisuaika 2010	Sivumäärä, liitteet s.96
Sarjan nimike Tutkimuksia – Helsingin kaupungin tietokeskus		Osanumero 2010:4
ISSN 1455-724X (painettu) ISSN 1796-7228 (verkossa)	ISBN 978-952-223-899-3 (painettu) ISBN 978-952-223-900-6 (verkossa)	Kieli fin, swe, eng
Tiivistelmä <p>Tutkimuksessa selvitetään kuinka vetovoimainen Helsinki ympäryskuntineen on osaavalle työvoimalle ja yrityksille ns. tietointensiivisillä ja luovilla toimialoilla. Tutkimus on osa nelivuotista suurta EU-hanketta ACRE (Accommodating Creative Knowledge – Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union), jossa on Helsingin lisäksi ollut mukana 12 muuta eurooppalaista kaupunkia. Helsingin seudun vetovoimaa on selvitetty haastatteluin ja kyselyin kolmelta pääkaupunkiseudulla toimivalta kohderyhmältä: kotimaisilta osaajilta, yritysjohtajilta sekä kansainvälisiltä huippuosaajilta.</p> <p>Tulokset osoittavat että Helsingin seutu on kansainvälisesti vertaillen erikoisen voimakas tietointensiivisten ja luovien toimialojen kasvukeskus. Helsinki koetaan varsin vetovoimaisena kaupunkiseutuna, erityisesti kotimaisten osaajien mielissä. Kaupunkia arvostavat myös tietyn tyyppiset kansainväliset osaajat: ICT-alalla uraansa edistävät tai ”sopivan kokoisessa” ja turvallisessa metropolissa viihtyvät. Kaupunkiin tullaan yleensä työn ja ”tiheiden” työmarkkinoiden tai henkilökohtaisten yhteyksien vetämänä, ei ”pehmeiden” tekijöiden kuten ilmapiirin tai vapaa-ajan mukavuuksien takia. Koulutetun työvoiman tarjonta pääkaupunkiseudulla taas ohjaa alan yritysten sijoittumista.</p> <p>Tutkimus näyttää myös että osaajilla on Helsingissä jossain määrin erilainen elämäntyyli kuin muualla Euroopassa. Luovilla ja tietointensiivisillä aloilla toimivat osaajat ovat hyvin työorientoituneita kautta Euroopan, näin myös Helsingin seudulla. Mutta vaativan työn ulkopuolella Helsingissä korostuvat asuminen ja koti – oman naapuruston laatu ja viihtyvyys koetaan erityisen merkitykselliseksi.</p> <p>Asuminen näyttäisi olevan seudullisen kilpailukyvyn Akilleen kantapää. Kaikki tutkimuksemme kohderyhmät ilmaisivat huolensa tarjolla olevan asumisen laadusta ja sen hintatasosta, ja sen koettiin jopa heikentävän seudulla asuvien elämänlaatua. Seutu ei näyttäisi toimineen vetovoimaisena keskuksena tarjoamansa asumisen kautta, vaan siihen liittyvistä ongelmista huolimatta.</p>		
Asiasanat Helsingin vetovoima, osaajat, tietointensiiviset ja luovat toimialat, kilpailukyky, uusi talous, asuminen, kehityspolku, verkostoituminen		
Hinta 14 €	Jakelu puh. 310 36293	
Myynti Tietokeskuksen kirjasto: Siltasaarenkatu 18–20 A, 00530 HELSINKI, puh. 310 36377 Verkkokirjakauppa: http://granum.uta.fi		

t u t k i m u k s i a

Vetävä Helsinki

Inhimillistä pääomaa ja tietotaitoa pidetään yhä suurempana kilpailukykytekijänä nykyisessä globaalitaloudessa. Osaavasta ja luovasta työvoimasta kilpaillaan, ja tässä kisassa kaupunkiseutujen ominaisuudet ja elinympäristö korostuvat. Kuinka vetävä Helsinki ympäruskuntineen on osaavalle työvoimalle ja yrityksille? Miksi osaajat ovat tulleet juuri Helsinkiin? Miksi he viihtyvät pääkaupunkiseudulla, ja mitkä ovat heidän suurimmat huolenaiheensa?

Tämä tutkimus vetää yhteen keskeisimmät tulokset kansainvälisestä ACRE-tutkimushankkeesta, jossa haettiin vastauksia muun muassa näihin kysymyksiin. Tutkimusta on tehty neljän vuoden ajan, ja tuloksena on laaja ja monipuolinen aineisto eri kohderyhmiltä luovilta ja tietointensiivisiltä aloilta: kotimaisilta osaajilta, yritysjohtajilta sekä kansainvälisiltä huippuosaajilta. Hankkeen tuore aineisto antaa myös hyvän mahdollisuuden tarkastella Helsingin ominaisuuksia ja asemaa verrattuna 12 muuhun keski-suureen eurooppalais-kaupunkiin.

Tuloksemme osoittavat muun muassa, että Helsinki näyttäytyy varsin vetovoimaisena, mutta kansainvälisesti katsottuna yllättävän erilaisena. Alan osaajien elämäntyylikin on täällä toisenlainen kuin muissa Euroopan metropoleissa. Tätä havainnollistaa esimerkiksi se, että Helsingin osaajista vain kymmenesosa käy viikoittain pubissa tai baarissa, kun muissa kaupungeissa näin tekee melkein puolet vastaajista. Helsingin tuloksissa korostuvatkin asuminen ja koti työn vastapainona. Laadukkaat asuinalueet koetaan merkityksellisinä seudulla viihtymiselle. Asumiseen liittyy myös suurin haaste seudun kilpailukyvyllä – Helsingin osaajat kokivat kohtuuhintaisen asumisen selvästi suurimpana huolenaiheenaan.

JULKAISUTILAUKSET

p. 09 310 36293

INTERNETwww.hel.fi/tietokeskus